

Załącznik 3

AUTOREFERAT

1. Dane ogólne

Imię i nazwisko:
Jerzy Wowczak

Data i miejsce urodzenia
08.05.1961 rok, Ogrodzieniec.

Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

Dyplom magistra inżyniera architekta, uzyskany na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej 1987 r.

Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie historii sztuki nadany uchwałą Rady Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego 28 kwietnia 2017 r. na podstawie rozprawy doktorskiej pt.: *Jan Sas-Zubrzycki (1860-1935) – architekt, historyk i teoretyk architektury*,

promotor: dr hab. Andrzej Szczerski

Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

01.10. 2020 – do dnia dzisiejszego

adiunkt na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Miejsca zatrudnienia niebędące jednostkami naukowymi, a mające wpływ na dorobek naukowy:

1988-1989 PP. PKZ. Kierownictwo Odnowienia Zamku Królewskiego na Wawelu;

1989-1991 Biuro Rozwoju Krakowa;

1992-1994 Brandenburger Architektur und Ingenieures. mbH, Berner Strasse 7, Brandenburg a.d. Havel;

2015-2019 Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum;

1989 do dnia dzisiejszego Autorska Pracownia Projektowa (właściciel).

2. Omówienie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. poz. 1789).

Tytuł osiągnięcia naukowego:

Monografia

Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX w. w twórczości Jana Kruga.

autor:

Jerzy Wowczak,

wydawnictwo:

Oficyna Wydawnicza Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego,

rok wydania

2021.

recenzenci:

prof. dr hab. inż. arch. Marzanna Jagiełło,

prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Böhm.

Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz ze wskazaniem ich ewentualnego wykorzystania:

„Architektura to sztuka narracyjna przekazująca istotne treści przy pomocy form symbolicznych, jej atrybutem jest piękno wynikające z jedności funkcji i konstrukcji.”

na podstawie: Jan Sas-Zubrzycki, *Filozofia architektury jej teoria i estetyka*, Kraków 1894.

„Architektura to simultanicznie sfunkcjonalizowana przestrzeń.”

Szymon Syrkus, *Architektura otwiera bryłę*, katalog Machine Age Exposition, Nowy Jork 1926.

Socrealistyczne obiekty i założenia urbanistyczne cieszą się obecnie coraz większym uznaniem historyków architektury, w konsekwencji obejmowane są sukcesywnie ochroną konserwatorską. Podobny proces ma miejsce w odniesieniu do najważniejszych przykładów modernistycznej architektury lat 60.

Dokonujące się obecnie zrównanie wartości tych dwóch rodzajów obiektów, przynajmniej na poziomie ochrony prawnej, spowodowało mnie do opisanie zmian zachodzących w architekturze ostatniego stulecia. Wbrew utartym opiniom na temat jednokierunkowego rozwoju myśli architektonicznej od historyzmu do modernizmu, traktujących socrealizm jako epizod - wypadek wywołany politycznym przesileniem czasu dyktatury socjalistycznej, podjąłem próbę zdefiniowania architektury tamtego okresu i przemian w niej zachodzących jako konsekwencję dyskursu i ścierania się różnych poglądów na temat jej istoty. Architektura ma wiele definicji. Szymon Syrkus na przykład twierdził, że jest to simultanicznie sfunkcjonalizowana przestrzeń. Ta definicja architektury rozciąga przed nią nieograniczony obszar,

obejmując takie dziedziny jak architektura krajobrazu, obiekty inżynieryjne, planowanie przestrzenne. Jeżeli weźmiemy pod uwagę dziewiętnastowieczną definicję architektury, jako sztuki symbolicznej informującej o istotnych treściach za pośrednictwem dzieł stworzonych z uwzględnieniem wiedzy technicznej, to domena architektury ulegnie ograniczeniu. Omawiana praca o dychotomiach polskiej architektury XX wieku i twórczości Jana Kruga, nie jest tekstem aspirującym do filozoficznych rozstrzygnięć analitycznych, chociaż odwołuje się do filozofii estetyki, formalizmu i ikonologii. Przedmiot badawczy został określony we wstępie do książki. Są nim nurty funkcjonalistyczne i narracyjne obecne w architekturze XX w.: funkcjonalizm, minimalizm, symbolizm, klasycyzm modernistyczny, socrealizm.

Celem monografii jest przedstawienie przeciwstawnych postaw twórczych obecnych w architekturze polskiej w XX w. i wykazanie ich wpływu na rozwój teorii i praktyki architektonicznej w omawianym okresie.

Polemiczne i autpolemiczne postawy projektantów prowadziły do permanentnych przemian w formach architektonicznych w ramach konwencji stylistycznych, zarówno w nurcie narracyjnym, jak i funkcjonalistycznym. Ten pierwszy został wzmocniony przez obowiązującą doktrynę socrealistyczną na początku lat 50. Drugi nurt był mocno związany z awangardą modernistyczną okresu międzywojennego. Konsekwencją podporządkowania architektury lat 50. politycznemu zamówieniu było odreagowanie czasu „odwilży” i deprecjacja wszelkiego symbolizmu nawiązującego do historyzmów w architekturze.

W monografii funkcjonalizm przedstawiony został jako wynik zawsze obecnej w teoriach architektonicznych celowości (przeznaczenia użytkowego), wygodnego użytkownika, spójności konstrukcji i formy architektonicznej. Natomiast symbolizm w architekturze XX w. został ukazany jako kontynuacja przez architektów pokolenia lat 1900 (i wcześniejszego) dziewiętnastowiecznych zasad *architecture parlante*, które były obecne w programie nauczania uczelni architektonicznych jeszcze na początku lat 30.

Wkładem pracy w rozwój nauki jest przedstawienie zachodzących zmian w architekturze XX w. w Polsce jako wyniku ciągłego dyskursu, w którym ścierały się przeciwstawne postawy. Tytułowe dychotomie omówione zostały w rozdziale na przykładach programowych artykułów. Podzielone zostały na dwie kategorie polemicznych postaw krytyków architektury:

1. Związane z architekturą a odnoszące się do procesów społecznych:
architekt funkcjonalista **albo** nieprzystający do współczesnych wyzwań;
budynki nowoczesne **albo** akceptowalne społecznie.

2. Odnoszące się do teorii architektury:
architektura funkcjonalna **albo** architektura wsteczna;
forma funkcjonalistyczna **albo** reprezentacyjna;
redukcjonizm **albo** symbolizm;
istotą projektu jest materia **albo** relacje przestrzenne.
(s. 92).

Powyżej przedstawione podziały znajdowały odzwierciedlenie w postawach architektów, z zastrzeżeniem, że twórcy architektury rzadziej niż krytycy przyjmowali pozę wykluczającą dialog. Szczególnie zauważalne to było w latach 50., kiedy architekci projektując zgodnie z narzuconymi przez polityków zasadami socrealistycznego porządku, nie zrezygnowali z funkcjonalnych (funkcjonalistycznych) atrybutów kompozycji. Stąd w odniesieniu do socrealizmu w architekturze polskiej stosowane jest określenie modernizm socrealistyczny.

W latach modernizmu socrealistycznego celowość formy i poprawna użyteczność budynku nadal była wyróżnikiem dobrej architektury. Jak możemy przeczytać w notatkach z obligatoryjnych porad technicznych tamtego okresu, to poprawności funkcjonalnej, obok wskaźników ekonomicznych, przypisywano wartość nadrzędną, warunkującą powstanie budynku. Wybitnych architektów cechowała dążność do oryginalności, przełamywanie konwencji, przekraczanie granic stylistycznych. Takim architektem był Jan Krug.

Przedstawienie twórczości tego zapomnianego, a wpływowego w środowisku krakowskim architekta poczytuję sobie za osiągnięcie tej pracy. Odkrycie postaci Jana Kruga doprowadziło do konstatacji, że jego twórczość mieści się we wszystkich nurtach charakterystycznych dla architektury XX w. Biorąc udział w konkursach, wypowiadał się na temat najważniejszych współczesnych mu wyzwań architektonicznych w Polsce. Jego dzieła odzwierciedlają złożone procesy zachodzące w architekturze XX w. i mogą być zaliczone do reprezentatywnych dla poszczególnych okresów – awangardy modernistycznej lat 30., powojennej kontynuacji, socrealizmu, odwilży i lat 70. Liczne sukcesy w konkursach architektonicznych i rzeźbiarskich oraz praca dydaktyczna na Akademii Sztuk Pięknych pozwalają na umiejscowienie Jana Kruga na liście wyjątkowych architektów swojej epoki.

W monografii zostały także zdiagnozowane współczesne problemy badawcze odnoszące się do architektury polskiej XX w. Opisano zmiany zachodzące w procesie tworzenia wykazu dzieł kwalifikowanych do objęcia badaniami i ochroną konserwatorską:

(...) odbywa się nieustająca synteza teorii tworzonych przez architektów z przykładowymi dziełami. Problem polega na tym, że przykładowe dzieła są znane, gdyż środowisko zadbało o ich prezentację. Pozostałe obiekty, nieprezentowane i nienagłośnione przez architektów, pozostają poza obszarem badawczym. (...)

Obecnie badający modernizm w architekturze wypracowali schemat: 1) inwentaryzacja zasobu dzieł architektonicznych; 2) prezentacja tego zasobu; 3) prace analityczne nad całym zasobem; 4) ewentualne wnioski z badań i przyporządkowanie dzieł do prądów i kierunków znanych z historii. (...) Daje to szansę na rewizję oceny wpływów myśli teoretycznej na architekturę, ujawnienie właściwych powiązań pomiędzy szkołami i architektami, wreszcie odkrycie nowych kierunków wpływów i nowych mistrzów.

(s. 37.)

Monografia zawiera opis stanu badań i współczesnych problemów badawczych, w syntetyczny sposób przedstawia postawy twórcze wyrosłe z różnych szkół, rolę dużych biur projektowych, w tym zespołów planistycznych, konkursów architektonicznych, dla rozwoju

architektury w XX w Omawiane są: dziewiętnastowieczna geneza nurtów w architekturze (funkcjonalizm zanim nastał modernizm), modernistyczne nurty początku XX w. (budownictwo mieszkaniowe i awangarda modernistyczna); przemiany w architekturze międzywojennej (kierunki tradycyjne; szkoły lokalne; pomniki; modernizm klasycyzujący; nowoczesny romantyzm; nowoczesność, wielobranżowe zespoły projektowe, organizacje zawodowe; planowanie regionalne, urbanistyka; powojenna kontynuacja), reakcje na modernizm w związku z ustanowieniem doktryny socrealistycznej (socrealizm); okres awangardy związanej z polityczną „odwilżą” (nowy modernizm).

Praca ma służyć jako pomoc naukowa z zakresu historii architektury współczesnej, przedstawiać przemiany w architekturze jako wynik permanentnego sporu w świecie idei. Ma inspirować studentów do poszukiwań własnego miejsca w tym sporze zanim podejmą temat pracy dyplomowej. Ma też zwrócić uwagę, na fakt, że twórczość architektoniczna nie jest anonimowa. W architekturze, jak w innych sztukach pięknych, ważne są dzieła (obiekty), idee przyświecające ich twórcom a także wybory i postawy autorów, a więc sami twórcy.

Ewentualne wykorzystanie pracy:

Praca może być wykorzystywana w związku z następującymi tematami badawczymi:

- percepcja myśli teoretycznych z czasów awangardy modernistycznej w polskiej architekturze na przestrzeni XX w.;
- rozwój polskiej architektury XX w.;
- krakowskie środowisko architektoniczne;
- lwowska awangarda architektoniczna okresu międzywojennego;
- wpływ lwowskiej szkoły architektury na powojenną architekturę polską;
- konkursy architektoniczne jako katalizator przemian w architekturze;
- implementacja na gruncie polskim socrealizmu;
- kultura architektoniczna biur projektów w okresie PRL;
- przemiany w polskiej myśli urbanistycznej drugiej połowy XX w.;
- krytyka polskiej architektury współczesnej.

Praca otwiera kolejne pola badań, na przykład:

- postawy etyczne architektów wobec socrealizmu;
- czy szerzej:
- postawy etyczne architektów a praca na zamówienie polityczne.

Ponieważ modernizm nie jest zamkniętą kartą w historii architektury, monografia może stanowić punkt wyjścia dla dyskusji naukowej na temat współczesnych przemian w architekturze i urbanistyce jako permanentnej polemiki i ścierania się twórczych postaw. Praca będzie wykorzystywana przez innych badaczy polskiej architektury współczesnej jako źródło niepublikowanych gdzie indziej informacji.

Może stanowić pomoc dydaktyczną dla studiujących architekturę, wyjaśniać w usystematyzowany sposób zmiany zachodzące w architekturze polskiej XX w. Może być pomocna w holistycznym kształceniu zawodu architekta.

Monografia uzyskała recenzje naukowe prof. dr hab. inż. arch. Marzanny Jagiełło i prof. dr hab. inż. arch. Aleksandra Böhma, które przedstawiam poniżej.

Podsumowanie:

Celem monografii *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX w. w twórczości Jana Kruga* jest przedstawienie przeciwstawnych (dychotomicznych) postaw twórczych obecnych w architekturze polskiej w XX w. i wykazanie ich wpływu na rozwój teorii i praktyki architektonicznej w omawianym okresie.

Monografia opisuje zmiany zachodzące w architekturze XX w. jako proces wynikający ze ścierania się przeciwstawnych poglądów obecnych już w dziewiętnastowiecznych teoriach architektonicznych.

Monografia zawiera w sposób syntetycznie uporządkowany opis przemian zachodzących w architekturze polskiej na przestrzeni XX w.

Materiał naukowy przedstawiony w pracy uzupełnia obraz polskiej awangardowej architektury XX w. o nieznane dotąd fakty. Książka uzupełnia wiedzę na temat powiązań i procesów zachodzących w środowisku architektonicznym w Polsce, wskazuje na nierozpoznane dotąd zależności w środowisku architektonicznym Krakowa w latach 1929-1978. Przywraca historii architektury polskiej postać ważną dla jej rozwoju, szczególnie w latach 50. XX w.

Recenzje naukowe monografii

Jerzy Wowczak, *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX w. w twórczości Jana Kruga*. Kraków 2021.

Prof. dr hab. inż. Aleksander Böhm
Katolicki Uniwersytet Lubelski

Recenzja wydawnicza
monografii p.t. *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX w. w twórczości Jana Kruga (1911-1987)* autorstwa Jerzego Wowczaka

Podstawa opracowania: Umowa z Krakowską Akademią im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Otrzymane materiały: egzemplarz pracy w zapisie elektronicznym, liczący 274 ilustrowanego tekstu

Recenzja

Opiniowana praca stanowi przyczynek do zbioru monografii poświęconych sylwetkom polskich architektów – niezbyt licznych w porównaniu z gronem twórców reprezentujących inne dziedziny sztuki – na przykład filmu czy muzyki. Tak zwana krytyka architektoniczna w porównaniu z krytyką twórczości mniej uwikłanych w realia życia codziennego, jest trudniejsza. Trudniejsza zwłaszcza wówczas gdy, owe realia zmieniają się – niekiedy diametralnie i w burzliwych okolicznościach.

Napisanie książki o pracy architekta projektującego w latach 1930-1978 zasługuje na uznanie. W tym przypadku tym większe, że jej Autor stara się przedstawić wspomniane wyżej „uwikłania” rzetelnie, poczynając od szerszego kontekstu architektury tych czasów, do okoliczności życia zawodowego Jana Kruga. Ponadto warto w tym miejscu podkreślić różnorodność owego dorobku, zaznaczonego projektami w skali urbanistycznej, architektonicznej, architektury wnętrz oraz twórczością artystyczną.

Jerzy Wowczak zaczynając od charakterystyki niezwykle trudnych czasów w których tworzył Jan Krug, eksponuje – w tytule książki i niektórych podtytułach jej rozdziałów – dychotomię funkcjonalizmu i symbolizmu. Można się z takim podejściem zgodzić, ale z poczuciem pewnego niedosytu wynikającego ze zbytniego uproszczenia. Bowiem zarówno funkcjonalizm jak i symbolizm nie były same w sobie jednorodne, a poszczególne ich nurty, niekiedy mocno się do siebie zbliżają. Wówczas dychotomia, przestaje być podziałem wykluczającym – co zresztą w twórczości Kruga – i innych

architektów jemu współczesnych - można zauważyć. Te swoiste meandry, o których Autor jedynie napomyka mogłyby być przedmiotem osobnej książki, zatem brak ich głębszej analizy w tej monografii nie jest zarzutem.

Rozdział 2 - zatytułowany „Metoda” - zaczyna się od stwierdzenia „Architektura...inspiruje postęp”, co prowokuje do uzupełnienia słowami: „i vice versa”(!). Podpunkt 2.1. „Architektura - sztuka symboliczna” nasuwa pytanie o jej „dychotomicznego” partnera – architekturę funkcjonalistyczną - gdyż takiego równoważnego rozwinięcia tu brak. Kolejny podtytuł rozdziału „Metoda” to, 2.2. „Ramy czasowe” po którym następują: podrozdziały 2.3. „Konfrontacyjne postawy architektów” oraz 2.4. „Architekt jako podmiot przemian architektonicznych”. Z treścią tych podrozdziałów można się zgadzać lub nie, ale z całą pewnością należy zauważyć, że nie zasługują one na umieszczenie ich pod wspólnym tytułem „Metoda” – gdyż jej nie określają! Zatem należałoby albo zmienić tytuł tego rozdziału, albo napisać w nim to czego brak, mianowicie że Autor przyjął metodę hipotezy niestatystycznej (co wydaje się w tym przypadku uzasadnione), postawić tezę – np.: „twórczość Jana Kruga jako przykład dychotomii” - a następnie udowodnić jej słuszność lub wykazać niesłuszność takiego sformułowanie – co zresztą w obu przypadkach byłoby równie pożyteczne dla przyszłych badaczy na tym polu.

W ramach uwag do tego samego rozdziału, można mieć także zastrzeżenia do podrozdziału 2.2 „Ramy czasowe”, które zostały zdefiniowane jako czas „jednego stulecia, dwudziestego wieku, czasu modernizmu”. Biorąc pod uwagę mozaikę tendencji, stylów i postaw twórczych w architekturze między rokiem 1900 a 2000, dodatkowo zróżnicowaną położeniem ognisk kulturotwórczych, jest to sformułowanie aż nadto nieprecyzyjne.

W rozdziale 3, „Źródła i stan badań” na tle wielu uwzględnionych pozycji, brak obszernego opracowania autorstwa E. Goldzamt i O. Szwidkowskiego pt. „Kultura urbanistyczna krajów socjalistycznych” oraz szeregu publikacji Andrzeja Lorka na temat architektury powojennej, a więc dotyczących tła najdłuższego okresu w twórczości Jana Kruga.

W kontekście uwag krytycznych – wyżej zarysowanych - pozytywnie wyróżniają się rozdział 4. „Architektura XX w. – współczesny problem badawczy” oraz rozdział 5. „Polska architektura XX w.” Nie stanowią one głównego wątku książki, a jedynie tło dla prezentowanej sylwetki Jana Kruga, stąd ich zwięzłość – wzbogacona wszakże dobrze dobranym materiałem ilustracyjnym - jest ich zaletą. Z obowiązku recenzenta

należy jednak wskazać potrzebę drobnych korekt i ewentualnych uzupełnień. Miło byłoby przeczytać, że pokazany w pracy na str. 40 pomnik króla Władysława Jagiełły stoi do dziś w Central Parku. Howardowską ideę lepiej też nazwać jednoznacznie ideą „Miasta Ogrodu” a nie miasta idealnego (str. 42). W podrozdziale 5.9. dotyczącym planowania regionalnego i urbanistyki – jeśli już sięgać do międzywojennych opracowań w tej skali – wypadłoby wspomnieć o największych osiągnięciach planowania regionalnego, to jest o COP-ie i planach zagospodarowaniu ziem górskich. W ramach korekt należałoby uporządkować chronologię prezentacji i nie wspominać prac z lat 70 – przed tekstem o socrealizmie (str. 45). Ponadto jeśli Autor zdecydował się na podrozdział o socrealizmie – bez wątpienia słusznie – to wskazane byłoby zilustrowanie tej swoistej hybrydy stylistycznej reprezentatywną fotografią. Podobnie wskazane byłoby - jako wprowadzenie do kolejnego podrozdziału pt. „Nowy modernizm” - pokazanie jego polskiej specyfiki w postaci „bieda-modernizmu” z lat 60. W ramach erraty należy poprawić nazwisko „Brykalski” na Brukalski (str.51).

Niewątpliwie najbardziej wartościowa z punktu widzenia poznawczego część pracy mieści się w rozdziałach 7, 8, i 9 - związanych z postacią tytułową. Są one poprzedzone istotnym wprowadzeniem w rozdziale 6. pt. „Dychotomie polskiej architektury”. Już na jego wstępie spotykamy cytat z międzywojennego czasopisma architektonicznego „Blok”, uderzający trafnością i aktualnością również dzisiaj. W kontekście tytułu książki przybiera on postać nie tylko komentarza ale i genezy dychotomii w twórczości architektonicznej – w wielu przypadkach, nie tylko Jana Kruga. Bodaj najbardziej spektakularnym tego przykładem – nie pokazanym w książce - jest projekt i późniejsza adaptacja pałacyku Prezydenta RP w Wiśle – autorstwa Szyszko-Bohusza – ale to dygresja. Tym niemniej pokazuje ona manowce i margines sporu – słusznie zauważonego przez Autora książki – którego przyczyną jest jakoby sprzeczność funkcjonalizmu z monumentalizmem lub priorytet bryły kosztem relacji przestrzennych z otoczeniem.

Wspomniane już „poznawanie” Jana Kruga i jego twórczości w rozdziałach 7, 8 i 9 dokonane jest z godną pochwałą skrupulatnością i zauważalną empatią. Obok życiorysu i faktów charakteryzujących twórczość architektoniczną i artystyczną, prace dydaktyczne i aktywność organizacyjną, osobowość Jana Kruga pokazana jest poprzez liczne fotografie z życia prywatnego, krąg znajomych i współpracowników – niekiedy ówczesnych luminary - oraz korespondencję. Żałować tylko należy, że wśród tych materiałów nie znalazły się – pewnie niezachowane – ślady prac nad

okupacyjnymi planami rozbudowy Krakowa prowadzonymi w pracowni Panthera. Mogło by to być interesującym uzupełnieniem dokumentów na temat twórczości niemieckiego architekta Huberta Rittersa.

Dychotomie w twórczości – ale i w postawach życiowych – spotykane niekiedy w czasach okupacji i powojennego ustroju Polski – bodaj najbardziej dosadnie, wręcz groteskowo - ujawniły się w okolicznościach złożenia dwu prac konkursowych na otoczenie gmachu ORZZ w Krakowie. Te i inne projekty Kruga, przedstawia Autor bez zbędnych komentarzy wartościujących przesłanki projektantów, za to w sposób uporządkowany profesjonalnym obiektywizmem i wspomagany licznymi reprodukcjami.

W podsumowaniu stwierdzam, że monografia p.t. *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX w. w twórczości Jana Kruga (1911-1987)* autorstwa Jerzego Wowczaka jest książką wartościową ze względu na treści poznawcze ale również pożyteczną w kształtowaniu postaw młodego pokolenia architektów i walory popularyzacyjne wśród szerszego grona osób zainteresowanych współczesną polską architekturą. Z tego powodu planowaną publikację w pełni popieram, zwracając jednak uwagę na potrzebę nowej redakcji rozdziału poświęconemu metodzie - co podnosiłem w początkowych akapitach niniejszej recenzji – oraz drobnych poprawek uchybień zauważonych w tekście.

Kraków, 21.09.2020.

Almunda Półka

MARZANNA JAGIELLO
PROF. DR HAB. ARCH.
KATEDRA KONSERWACJI ARCHITEKTURY
I REWITALIZACJI KRAJBRAZU KULTUROWEGO
WYDZIAŁ ARCHITEKTURY,
POLITECHNIKI WROCŁAWSKIEJ
marzanna.jagiello@pwr.edu.pl

RECENZJA WYDAWNICZA
monografii autorstwa
Jerzego Wowczaka
zat. *Dychotomie polskiej architektury XX w. w twórczości Jana Kruga (1911–1987)*

I. Ujęcie tematu i czytelność wyводу

Odnosząc się do strony formalnej, zaprezentowane w pracy ujęcie tematu uważam za właściwe i w pełni czytelne w zakresie jasności wyводу. Z uznaniem należy ocenić dociekliwość i staranność autora w pozyskiwaniu wielu materiałów archiwalnych, które zostały poddane starannej analizie a następnie zaprezentowane w pracy.

Pragnę jednak zauważyć, że przekazany mi przez wydawnictwo plik tekstowy zawiera niekompletny spis treści (brak w nim licznych podpunktów). Nie złożono do niego także wykazu literatury wykorzystanej w pracy, ani ilustracji (choć wszystko wskazuje, że zostały one przewidziane; z tekstu wynika, że w znaczącej liczbie).

Nie otrzymałam także aneksów, które zapowiada spis treści.

Kilka uwag i sugestii:

1. Na zakończenie rozdziału podsumowującego stan badań chyba bardziej dobitnie zaznaczyłabym, że Janowi Krugowi nie poświęcono dotychczas żadnych publikacji, choć doczekali się (często obszernych) inni architekci – rówieśnicy Kruga. Podkreśliłabym, że i on na taką monografię zasługuje (o czym właśnie ta praca). Zwróciłbym w tym kontekście z większym naciskiem uwagę, na znaczenie tej pracy dla budowania pełniejszego obrazu architektonicznego czasów, w których działał Jan Krug.
2. W monografii pojawia się informacja o zatrudnieniu Kruga w czasie drugiej wojny światowej (lata 1940–1944) w niemieckim biurze Panthera mieszczącym się w Krakowie. Myślę, że wyjaśnienia wymaga, jak dwudziestodziewięcioletni mężczyzna, który najwyraźniej uniknął powołania do wojska, architekt, został w tym biurze zatrudniony? Czy miało to charakter przymusowy, jak w przypadku A. Szyszko-Bohusza i Schloss Wartenberg (<https://podroze.onet.pl/polska/malopolskie/niemieckie-plany-przebudowy-krakowa/whllz21>)? Warto może przypomnieć, iż w tym czasie inni rówieśnicy Kruga – także architekci, m.in. Tadeusz Ptaszycki i Stanisław Majerski, jako żołnierze kampanii wrześniowej spędzali lata wojny w oflagach (często czynnie pod względem zawodowym, choć nietypowo).

3. Pozostają także z pytaniem o stosunek Kruga, już przed wojną aktywnego w Stowarzyszeniu Architektów Polskich, do wydalenia w 1937 r. z oddziału lwowskiego (także z warszawskiego) wszystkich architektów pochodzenia żydowskiego (tzw. paragraf aryjski). Działo się to wszystko za prezesury Adolfa Szyszko-Bohusza. Niedługo później w komunikacie SARP rozpoczęto dyskusję na temat stylu narodowego. Kolejna taka – co ciekawe – została podjęta przy okazji wprowadzania socrealizmu.
Jak mi wiadomo, powojenny SARP nigdy nie odniósł się krytycznie do tego faktu.
4. Proszę także o rozważenie przeniesienia rozdziału zat. Dzieła do aneksu, zwłaszcza że informacje o części dzieł został podane przez Autora w formie katalogowej.

II. Styl, język i poprawność użytych pojęć i terminów

Monografia została napisana bardzo dobrym, precyzyjnym językiem. Drobne błędy, w stylu „belle epok” zostaną zapewne wyeliminowane na etapie korekty redakcyjnej

III. Dobór literatury

Dobór literatury ocenić można jedynie na podstawie przypisów. Wydaje się, że jest on wystarczający, choć chyba jednak brakuje w pracy następujących, istotnych moim zdaniem pozycji:

praca Romany Cielątkowskiej zatytułowana: „Architektura i urbanistyka Lwowa II Rzeczypospolitej”, 1998. Zawarte w niej nieścisłości zostały skorygowane w 2011 r. przez Pawła Grankina w recenzji pt.: „Lwów w krzywym zwierciadle. Errata do książki: Romana Cielątkowska, Architektura i urbanistyka Lwowa II Rzeczypospolitej” [w:] „Modus. Prace z Historii Sztuki”, 2011, s. 198–216). W 2005 r. Jakub Lewicki opublikował monografię „Między tradycją i nowoczesnością. Architektura Lwowa lat 1893–1918”, w której przedstawił pierwsze próby definiowania i poszukiwania nowych form w architekturze miasta. Dwa lata później przeprowadził Lewicki analizę porównawczą modernizmu warszawskiego i lwowskiego. Wyniki swoich badań opublikował w: „Studiach z architektury nowoczesnej, t. 2: Architektura i wnętrza 1905–1923, s. 34–43). W 2014 r. ukazała się natomiast książka Michała Pszczółkowskiego „Architektura użyteczności publicznej II Rzeczypospolitej 1918-1939. Forma i styl”, w której autor zamieścił własną klasyfikację nurtów w budownictwie modernistycznym; polecam także tegoż autora *Kresy nowoczesne. Architektura na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej 1921-1939*, 2016.

IV. Dobór ilustracji

O ilustracjach informują informacje w tekście. Niestety, nie znalazły się one w pliku przesłanym przez redakcję, choć dokument z włamanymi ilustracjami został mi zapowiedziany w emailu przez Autora.

Pożądanymi byłyby także indeksy, które znakomicie ułatwiłyby poruszanie się po tak bogatym rzeczowo materiale. Także streszczenie, w tym angielskie.

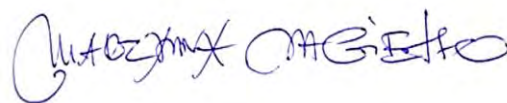
V. Wskazanie dyscypliny naukowej, której praca może być przedstawiona w celu ewentualnego uzyskania stopnia naukowego

Recenzowana monografia mieści się w zakresie badań naukowych realizowanych w dyscyplinie architektura i urbanistyka.

VI. Wkład autora w rozwój tej dyscypliny

Przedstawiona do recenzji monografia poświęcona architektowi Janowi Krugowi wpisuje się w cykl podjętych w ostatnich latach badań poświęconych twórczości polskich architektów tworzących w czasach, w których architekturę charakteryzowały wskazane w tytule dychotomie, w tym m.in.: Helenie i Szymonowi Syrkusom, Bohdanowi Lachertowi i Józefowi Szanajcy, Witoldowi Minkiewiczowi, Witoldowi Cenckiewiczowi, Adolfowi Szyszko-Bohuszowi, Ludwikowi Woytyczko, Zbigniewowi Kupcowi, Fryderykowi Tadanierowi, Waławowi Nowakowskiemu, Janowi Sas-Zubrzyckiemu, Bolesławowi Schmidtowi, Andrzejowi Frydeckiemu (ostatnie dwie z tych monografii to dysertacje doktorskie) i wielu innym, o których wspomina także Jerzy Wówczak w swojej pracy. Wszyscy oni, urodzeni przed wojną i wtedy kończący studia a następnie rozpoczynający aktywność zawodową, czasem kontynuowaną w czasie okupacji (niektórzy w Polsce, część zagranicą), po 1945 roku podjęli aktywność związaną z odbudową i modernizacją kraju. Ich twórczość, pomimo utrudnień w kontaktach z architektami z zagranicy i ograniczeń oraz nacisków natury politycznej (rozd. o próbie werbowania Jana Kruga przez UB w celu infiltracji środowiska architektonicznego) i ekonomicznej, wpisała się w sposób nowatorski, często na światowym poziomie, w architektoniczny krajobraz kraju.

Biorąc pod uwagę wszystko to, co powyżej, z przekonaniem stwierdzam, iż przedstawiona mi do recenzji monografia, po uwzględnieniu wyszczególnionych uwag, a przede wszystkim po dołączeniu wszystkich zapowiedzianych spisem treści elementów oraz ilustracji i po poddaniu procesowi opracowania redakcyjnego (tutaj zwracam się z prośbą o możliwość kolejnej adiustacji tekstu po korektach i składzie) może zostać opublikowana w Wydawnictwie Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Wrocław, 27 września 2020 r.

3. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury

Pracę doktorską obroniłem na Wydziale Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Instytucie Historii Sztuki. Mimo, że zawodowo związałem się z Krakowską Akademią im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, nadal uczestniczę w życiu naukowym Instytutu Historii Sztuki UJ, gdzie jestem zapraszany do prowadzenia paneli na corocznej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Rozpoznać przeszłość w teraźniejszości”.

Od 2020 r. jestem zatrudniony na stanowisku adiunkta na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Prowadzę ćwiczenia i wykłady z przedmiotu Studia i Plany Zagospodarowania Przestrzennego na czwartym roku I stopnia i Planowanie Przestrzenne na pierwszym roku II stopnia. Od 2021 r. prowadzę również ćwiczenia projektowe z przedmiotu Konserwacja zabytków na studiach II stopnia. W tym okresie wypromowałem dwa dyplomy magisterskie z tematów związanych z konserwacją zabytków.

W 2023 r. odbyłem staż naukowy na Wydziale Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie.

W czasie stażu naukowego podjąłem projekt badawczy pn. „Rozwój urbanistyczny AGH jako element przekształceń Krakowa w ośrodek metropolitalny w latach 50. XXw”. Staż w okresie od 01. kwietnia 2023 do 30. czerwca 2023 odbywałem pod kierownictwem naukowym dr hab. inż. arch. Tomasza Wieji. Efektem stażu jest artykuł *Dwa nieznanne plany Wacława Krzyżanowskiego – kluczowy epizod projektowy w historii rozwoju AGH*. (artykuł zgłoszony do redakcji czasopisma „Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation”). Odkrycia dokonane w czasie stażu były także przedmiotem referatu, który wygłosiłem na zaproszenie Sekcji Morfologii Urbanistycznej Komisji Urbanistyki i Architektury Polskiej Akademii Nauk Oddział w Krakowie. Wykład miał miejsce 21 czerwca 2021 r. w siedzibie Komisji Urbanistyki i Architektury PAN oddział w Krakowie. W załączeniu przedstawiam dokumentację stażu wraz ze sprawozdaniem.

Pieczęć jednostki organizacyjnej wydziału

WNIOSEK

o skierowanie na krajowy staż naukowy/~~zawodowy~~

Jerzy Wowczak

Nazwisko i imię

Krakowska Akademia im. Andrzej Frycza Modrzewskiego
Wydział Architektury i Sztuk Pięknych,
Katedra Historii Architektury i Konserwacji Zabytków.
Jednostka organizacyjna

Adiunkt,

Stanowisko

08.05.1961.

Data urodzenia

25.06.1987.

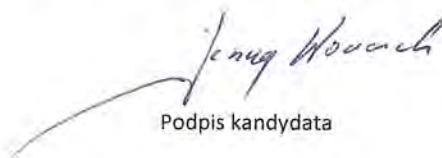
Data ukończenia studiów wyższych

28.04.2017.

Data uzyskania stopnia dr **WNIOSEK KANDYDATA:**

1. Proszę o skierowanie na staż na okres:
Od 01 kwietnia 2023 r. do 30 czerwca 2023
2. Nazwa i adres jednostki przyjmującej na staż:
Akademia Górniczo Hutnicza Wydział Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami
3. Uzasadnienie wniosku:
Planowany staż na Wydziale Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami AGH w Krakowie umożliwi kontynuację moich badań naukowych dotyczących rozwoju urbanistycznego Krakowa, w szczególności obszaru po zachodniej stronie dziewiętnastowiecznego rdzenia miasta, dla którego tereny Akademii Górniczo Hutniczej są istotnym elementem. Badania nad rozwojem urbanistycznym Krakowa prowadzę od 2020 r. W 2021 r. ukazała się drukiem moja monografia naukowa *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX w. w twórczości Jana Kruga*, Oficyna wydawnicza Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, w której przedstawiłem nieznanne fakty i dotąd niepublikowane dokumenty z lat 50. XX w. Dało to asumpt do dalszych badań nad uwarunkowaniami historycznymi rozwoju miasta. Obszar AGH tworzy czytelną kompozycję urbanistyczną ukształtowaną w latach 50. XX w. Warte podkreślenia jest, że w projektowaniu tego układu urbanistycznego brali udział zarówno architekci pokolenia schyłku XIX w. jak i

młodzi moderniści wywodzący się z środowisk lwowskiego i warszawskiego, co może stanowić ciekawy przyczynek do badania wpływu tych dwóch szkół na architekturę Krakowa. Staż naukowy umożliwi rozszerzenie bazy badawczej o dokumenty pozostające w zasobach AGH, a także umożliwi skorzystanie z wiedzy i doświadczenia pracowników naukowych Wydziału Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami AGH.

Podpis kandydata

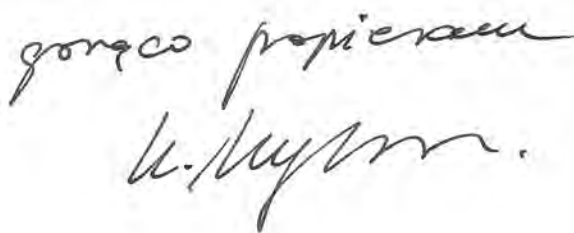
A. OPINIA BEZPOŚREDNIEGO PRZEŁOŻONEGO:

Dr Jerzy Wowczak prowadzi badania naukowe nad rozwojem przestrzennym Krakowa. Szczególnie cenne są jego prace dotyczące okresu lat 50. Wyniki ostatnich badań prezentował na posiedzeniu Komisji Urbanistyki i Architektury Polskiej Akademii Nauk w Krakowie w 2022 r., gdzie wygłosił referat zatytułowany: „Krajobraz romantyczny. Plac przed Muzeum Narodowym w Krakowie w świetle konkursów architektonicznych”. Opiniuję pozytywnie niniejszy wniosek dr Jerzego Wowczaka o skierowanie staż naukowy na Wydziale Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami AGH, który umożliwi zakończenie prowadzonych badań nad rozwojem urbanistycznym terenów AGH.

Prof. dr hab. inż. arch. Tomasz Węclawowicz
Kierownik Katedry Historii Architektury i Konserwacji Zabytków
Podpis kierownika jednostki organizacyjnej

B. OPINIA DZIEKANA LUB WŁAŚCIWEGO PROREKTORA

DZIEKAN
Wydziału Inżynierii Lądowej
i Gospodarki Zasobami

prof. dr hab. inż. Marek Ciał

Wydział Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami

Kraków, 26 września 2023 r.

ZAŚWIADCZENIE O ODBYTYM STAŻU NAUKOWYM

Pan dr inż. arch. Jerzy Wowczak z Wydziału Architektury i Sztuk Pięknych Akademii Krakowskiej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego odbył staż naukowy na Wydziale Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami Akademii Górniczo-Hutniczej im. St. Staszica w Krakowie w okresie od 1 kwietnia 2023 r. do 30 czerwca 2023 r.

Celem stażu było przeprowadzenie badań dotyczących rozwoju urbanistycznego Krakowa na przestrzeni XX w., w szczególności po zachodniej stronie dziewiętnastowiecznego rdzenia miasta w obrębie terenów Akademii Górniczo-Hutniczej.

W wyniku realizacji stażu zostały osiągnięte zakładane efekty naukowe zgodnie z indywidualnym programem stażu.

Opiekun stażu

.....
DR HAB. INŻ. ARCH.
TOMASZ WIEJA

Dziekan Wydziału

DZIEKAN
Wydziału Inżynierii Lądowej
i Gospodarki Zasobami

.....
prof. dr hab. inż. Marek Cała

Otrzymują:

- 1) stażysta,
- 2) aa.

Dr inż. arch. Jerzy Wowczak
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
Wydział Architektury i Sztuk Pięknych
Katedra Historii Architektury i Konserwacji Zabytków

SRAWOZDANIE

ze stażu naukowego

na Wydziale Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami Akademii Górniczo-Hutniczej
im. Stanisława Staszica w Krakowie

W czasie stażu naukowego podjąłem projekt badawczy pn. **„Rozwój urbanistyczny AGH jako element przekształceń Krakowa w ośrodek metropolitalny w latach 50. XX w”**.

Staż w okresie od 01. kwietnia 2023 do 30. czerwca 2023 odbywałem pod kierownictwem naukowym dr hab. inż. arch. Tomasza Wieji.

W czasie stażu zapoznałem się z dokumentacjami technicznymi przechowywanymi w archiwum Działu Inwestycji i Remontów AGH, przeprowadziłem kwerendę dokumentów przechowywanych w Archiwum Narodowym w Krakowie i Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Akademii Umiejętności w Krakowie. Zapoznałem się z literaturą przedmiotu.

W wyniku stażu powstały:

opracowanie ilustrujące fazy rozwoju AGH;

katalog - wykaz obiektów AGH z informacjami na temat daty ich powstania i projektantów jako program dalszych prac badawczych;

artykuł naukowy poświęcony rozbudowie Akademii po II wojnie światowej – złożony do publikacji.

Odkrycia niepublikowanych dokumentów planistycznych z 1947 i 1948 r. autorstwa i współautorstwa Waclawa Krzyżanowskiego były przedmiotem referatu, który wygłosiłem na zaproszenie Sekcji Morfologii Urbanistycznej Komisji Urbanistyki i Architektury Polskiej Akademii Nauk Oddział w Krakowie. Wykład miał miejsce 21 czerwca 2021 r. w siedzibie Komisji Urbanistyki i Architektury PAN oddział w Krakowie.

Stan dotychczasowych badań.

Przekształcenia urbanistyczne Krakowa są tematem badań prowadzonych na Politechnice Krakowskiej w Instytucie Historii Sztuki UJ, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie. Są tematem konferencji i opracowań naukowych organizowanych przez Międzynarodowe Centrum Kultury, Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa. Poniżej zestawilem bibliografię odnoszącą się do rozwoju zachodniej części Krakowa – okolic Błoń, Alei Trzech Wieszczów i Czarnej Wsi. Kluczową pozycją bibliograficzną jest publikacja prac z konkursu na Wielki Kraków w „Architekcie” z 1910 r. Od tej pozycji o charakterze źródłowym rozpoczynam wykaz literatury. Poniższe zestawienie w układzie chronologicznym daje obraz postępu badań naukowych.

Warchałowski Jerzy (red.) (1910) *Wielki Kraków, Plany regulacyjne z konkursu gminy m. Krakowa*, „Architekt”, 11(6,7,8).

Peroś Jan (1910), *Wielki Kraków w planach konkursowych*, Kraków.

Drexler Ignacy (1911), *Konkursowy plan regulacji Wielkiego Krakowa*, Lwów.

Konkurs na regulację wylotu ulicy Wolskiej i okolicznych gruntów w Krakowie, (1914) *Architekt*, 15(6,7).

Goliński Stanisław (1914), *Błonia i konkurs na wylot ul. Wolskiej w Krakowie*, „Miesięcznik Artystyczny” 4(5) 45 -47.

Konkurs na architektoniczne opracowanie gmachu Muzeum Narodowego w Krakowie i urbanistyczne rozwiązanie otoczenia budynku, (1934), „Architektura i Budownictwo”, 10(1), 26-29.

Rakowicz Jan (1918) *Odpowiedź autora projektu na wylot ul. Wolskiej pod godłem „Naturalnie” na uwagi p. inż. A. Kłeczka oraz na niektóre niewłaściwości sądu konkursowego*, Kraków: Krakowskie Towarzystwo Techniczne.

Dziewoński Kazimierz (1939), *Kraków jutra*, „Ziemia”, 29(4) 125-129.

Ptaszycka Anna (1957), *Oblicze urbanistyczne współczesnego Krakowa (rozwój miasta w latach 1945-1965 perspektywy rozwojowe)*, [w:] J. Dąbrowski (red.) *Kraków studia nad rozwojem miasta*, Kraków, ss. 355-394.

Demel Juliusz. (1957), *Kraków na przełomie wieku XIX i XX na tle rozrostu i wcielania przedmieść i gmin podmiejskich (1867-1945)* [w:] Dąbrowski Jan (red.), *Kraków studia nad rozwojem miasta*, Kraków: Wydawnictwo Literackie, ss. 287-351.

Pawłowski Krzysztof (1969) *Początki polskiej nowoczesnej myśli urbanistycznej*, w *Sztuka około 1900. Materiały Sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki*, Kraków, grudzień 1967, Warszawa: PWN ss. 78–79.

Seibert Krystian (1983), *Plan Wielkiego Krakowa*, Kraków: Wydawnictwo Literackie.

Kornecki Marian (1983), *Problemy zabytkowości Alei Trzech Wieszczów*, w *Modernizacja Alei Trzech Wieszczów w Krakowie, problem techniczny i ekologiczny, (Materiały z konferencji naukowo-technicznej, Paszkowa 15-16 października 1983)*, Kraków: SITKOM Kraków.

Böhm Aleksander, Pawłowska Krystyna (1990), *Aleje Trzech Wieszczów w Krakowie*, „Teki Komisji Urbanistyki i Architektury”.

Beiersdorf Zbigniew (1999), ‘Błonia historia układu przestrzennego i wartości kulturowe’ w *VIII Międzynarodowe biennale architektury Kraków 2000 - Regulamin SARP*, Kraków: SARP, ss.19-37.

Noga Zdzisław (red.) (2007) *Atlas historyczny miast polskich, t. V Małopolska, z. 1 Kraków*, Kraków: Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa.

Firlet Elżbieta (2007) *Zmiany przestrzenno-urbanistyczne Krakowa w latach 1939-2006*, w Wyrzumski Jerzy (red.) *Kraków. Nowe studia nad rozwojem miasta. Biblioteka Krakowska nr 150*, Kraków: Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, ss. 663-714.

Nowak Janusz Tadeusz (2010), *Wielki Kraków – wielkie szanse 1910–2010*, Kraków: Muzeum Historyczne Miasta Krakowa.

Wiśniewski Michał (2011), *Między nowoczesnością i swojskością – konkurs na Plan Wielkiego Krakowa oraz Wystawa Architektury Wnętrz w Otoczeniu Ogrodowym a poszukiwanie nowej*

wizji miasta [w:] *Wielki Kraków Materiały sesji naukowej odbytej 24 kwietnia 2010 r.* Bochenek Marta (red.), Kraków: Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa ss. 19-34.

Krasnowolski Bogusław (2011), 'Realizacja międzywojennego planu Wielkiego Krakowa', w Bochenek Marta (red.), *Wielki Kraków Materiały sesji naukowej odbytej 24 kwietnia 2010 r.* Kraków: Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, ss. 45-130.

Wiśniewski Michał (2017), *Rozwój architektury Krakowa w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku a metropolitalne funkcje miasta*, [w:] red. J. Purchla, *Kraków - Metropolia. T. II. Dylematy rozwoju*, Kraków.

Nowakowski Maciej, współpr. Bańkowska Barbara (2013), *Sto lat planowania przestrzeni polskich miast (1910–2010)*, Warszawa: Oficyna Naukowa.

Zbroja Barbara (2013) 'Monumentalne i eleganckie – Aleje Trzech Wieszców', w Szczerski Andrzej, (red.) *Modernizmy. Architektura nowoczesności w II Rzeczypospolitej, T. I, Kraków i województwo krakowskie*, Kraków: DodoEditor ss. 119-163.

Kiecko Emilia (2019), 'Piękno miasta i przestrzenie reprezentacyjne w projektach konkursowych na Wielki Kraków', [w:] Łupienko Aleksander, Zabłocka – Kos Agnieszka (red) *Architektura w mieście, architektura dla miasta, T. 2: Przestrzeń publiczna w miastach ziem polskich w „długim” dziewiętnastym wieku*, Warszawa: IH PAN, ss. 189-218.

Purchla Jacek (2020), 'Norymberga Wschodu Hansa Franka', [w:] Purchla J., Komar Ż. (red.) *Kłopotliwe dziedzictwo? Architektura Trzeciej Rzeszy w Polsce*, , Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury ss. 95-125.

Przesmycka Elżbieta (2022) 'Wojna i okupacja (1939-1945)', [w:] Bańkowska Barbara, Belof Magdalena, Chmielewski Jan Maciej, i in., *Stulecie Towarzystwa Urbanistów Polskich 1923-2023*, ss. 51-68, Warszawa: TUP.

Purchla Jacek (red.) (2022) *Niechciana stołeczność. Architektura i urbanistyka Krakowa w czasie okupacji niemieckiej 1939-1945*, Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury.

Osobną grupą publikacji są opracowania dokumentów archiwalnych wykonane w związku z historią Akademii Górniczej i Akademii Górniczo-Hutniczej. Zamieszczam tu również wspomnienia uczestników procesów zachodzących w omawianym okresie:

Białas Stefan, Szybiński Adam (1959)., *Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie w latach 1919-1959 tom 1*, nakładem AGH, Kraków.

Rozwój Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w latach 1919-1969 (1969), red. Kiejstut Żemajtis, Kraków.

Szwagrzyk Ferdynant, Wirska-Parachoniak Maria (1971), *50 lat Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w fotografii*, Kraków.

Trudne lata Akademii Górniczej (1989), red. Andrzej Bolewski, 1989.

Bolewski Andrzej (1996), *Moje życie – moja praca*, Kraków.

Biedrzycka Anna (2009), *Powojenna dekada. Z kart historii Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie*, „Biuletyn AGH”, nr 24 i inne

Biedrzycka Anna (2010), *Wielkie lata Akademii Górniczo-Hutniczej*, „Biuletyn AGH”, nr 25.

Klimas Małgorzata, Lesiak-Przybył Bożena, Sokół Anna (2010), *Wielki Kraków. Rozszerzenie granic miasta w latach 1910-1915. Wybrane materiały zbiorów Archiwum Państwowego w Krakowie*, Archiwum Państwowe w Krakowie, ss.285-292.

Siwik Anna, Artymiak Regina, Kwiek Julian (2013), *Wysoki Sejm raczy uchwalić. Starania o założenie wyższej szkoły górnictwa i hutnictwa w Krakowie w latach 1861-1914*, Kraków.
Kajtoch Jerzy (2016), *Architekci – autorzy budowy infrastruktury Akademii Górniczej w Krakowie*, Kraków 15 czerwca 2016 r. <https://docplayer.pl/24931333-Architekci-autorzy-budowy-infrastruktury-akademii-gorniczej-w-krakowie.html> [dostęp: 10.04.2023].

Kajtoch Jerzy (2018), *Profesor Walery Goetel – strateg powojennego rozwoju AGH*, Kraków, 15 listopada 2018 r. <https://docplayer.pl/129833399-Profesor-walery-goetel-strateg-powojennego-rozwoju-agh.html> [dostęp: 10.04.2023].

Z prac niepublikowanych, tematu badań dotyczy między innymi praca doktorska Kamili Twardowskiej:

Twardowska Kamila, „Na przełomie, twórczość architekta Waława Krzyżanowskiego, praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Wojciecha Bałusa, Uniwersytet Jagielloński, Wydział Historyczny, Instytut Historii Sztuki, 2021. Jest to monografia przedstawiająca życie i działalność twórcy gmachu głównego i innych budynków AGH Waława Krzyżanowskiego

Omówienie literatury przedmiotu. Z wyżej zestawionej bibliografii wynika, że w obiegu naukowym jest sporo materiałów wprowadzających w temat rozwoju urbanistycznego AGH, jednak sam temat nie został podjęty. Szczególnie dobrze przedstawione są przez badaczy historii uczelni początkowe lata i okres starań o akademię górniczą w Krakowie. Znana jest historia gmachu głównego Akademii i jego wojenne losy. Nadal niedoceniane są jego wartości architektoniczne. Znany i doceniony przez badaczy architektury modernistycznej jest projekt Miasteczka Studenckiego z lat 60. wykonany przez zespół Tomasza Mańkowskiego. Obiekty te i niezwykle konsekwentne założenie urbanistyczne już od momentu powstania obecne są w świadomości architektów kończących Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej. Najbliżej z tematem badań wiąże się praca Michała Wiśniewskiego z 2017 r., (M. Wiśniewski, *Rozwój architektury Krakowa w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku a metropolitalne funkcje miasta*, [w:] red. J. Purchla, *Kraków - Metropolia. T. II. Dylematy rozwoju*, Kraków 2017). Autor przedstawił w niej powojenne inwestycje na terenach Akademii Górniczo-Hutniczej jako element rozwoju infrastruktury akademickiej w związku z obchodami 600-lecia Akademii Krakowskiej. Na s. 136 napisał: „Jeszcze w latach pięćdziesiątych i w okresie dominacji estetyki socrealizmu w Krakowie zrealizowano kilka nowych budynków akademickich, najważniejsze inwestycje tego okresu to przede wszystkim nowe gmachy Akademii Górniczej, którą po wojnie przemianowano na Akademię Górniczo-Hutniczą. (...) Rozwój kampusu AGH prowadzony był od 1952 i kontynuowany do 1970 roku przez zespół projektantów, na którego czele stali Eryk Moj i Zbigniew Olszakowski. Nowe pawilony AGH wzniesiono w bezpośrednim sąsiedztwie międzywojennego, historyzującego budynku uczelni”. To jedyna wzmianka autora na temat rozwoju akademii w okresie bezpośrednim po II wojnie światowej. W artykule na s. 144 wzmiankowane jest jeszcze Miasteczko Studenckie AGH: „Projekt zespołu Tomasza Mańkowskiego obejmuje najbardziej konsekwentne, a równocześnie niekonwencjonalne zrealizowaną grupę budynków mieszkalnych, które wzniesiono dla potrzeb studentów w Polsce (przypis: T. Mańkowski, *Osiedle studenckie w Krakowie „Architektura” 1967*, z. 5-6, s. 341-244)”. Wśród kolejnych pasów czteropiętrowej zabudowy wybijają się tutaj wysokie, białe wieże najwyższych akademików. Zespół zaskakuje spójnością i skalą oraz jakością detalu modernistycznej, czerpiącej z brutalizmu architektury”.

Są to informacje zwracające uwagę na wysoką rangę architektury Akademii Górniczo-Hutniczej wśród innych obiektów uczelni Krakowa. Zdawkowe informacje o autorach budynków AGH w artykule znawcy modernistycznej architektury Krakowa daje asumpt do stwierdzenia, że powojenne obiekty Akademii, ich autorzy i znaczenie dla środowiska architektonicznego nie został jeszcze rozpoznany. Stwierdzenie, że „rozwój kampusu AGH prowadzony był od 1952 r.”, może ugruntować przeświadczenie, że przed socrealizmem w okresie „kontynuacji” nic się na terenie AGH nie wydarzyło. Podczas gdy to właśnie na terenie Akademii Górniczej (od 1949 r. Akademii Górniczo-Hutniczej) mieliśmy do czynienia ze spektakularnymi planami urbanistyki i realizacjami modernistycznej architektury. Są to plany rozbudowy uczelni wykonane przez Wacława Krzyżanowskiego z udziałem Zbigniewa Solawy i Zbigniewa Olszakowskiego, których konsekwencją i trwałym śladem są pawilony A1, A2 z halą, zespół pawilonów B z halą oraz domy studenckie przy ul. Reymonta. To zagadnienie opisałem w artykule naukowym złożonym do redakcji „Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation”. Artykuł został przyjęty, dnia 11.07.2023, uzyskał pozytywne recenzje naukowe i oczekuje na publikację. W załączeniu przedstawiam artykuł *Dwa nieznane plany Wacława Krzyżanowskiego – kluczowy epizod w historii rozwoju AGH*, wraz z zaświadczeniem o przyjęciu artykułu do druku.

W ramach stażu doprowadziłem badania nad architekturą i urbanistyką Akademii do 1953 r. Poniżej przedstawiam listę projektów i inwestycji związanych z Akademią Górniczą w okresie do 1939 r. i w latach 1945-1953. Wymieniam projektowane i powstałe budynków z ich autorami i datami projektów (realizacji) oraz źródłami informacji. Informacje niepewne i wymagające uzupełnień oznaczam znakiem zapytania (?).

Okres przed lokacją Akademii:

1. „Pläne des Neubaues der k.k. montanistischen Hochschule in Leoben zur Verfügung zu stellen”, przed 2013 (?). **Plan i autor nieznany, wzmianka w dokumentach ANK.** Plan posłużył jako materiał pomocniczy dla sporządzenia wytycznych dla terenu pod krakowską Akademią Górniczą i sporządzenia warunków konkursu architektonicznego. Na podstawie tej nieznanej dokumentacji z Leoben ustalono m.in. pożądaną wielkość gruntu na 11 000 m².
2. Jan Rakowicz, *Plan położenia przyszłej akademii górniczej w Krakowie*, Wykonano w Biurze regulacji miasta, Kraków, dn. 3/ XI 1912, Budownictwo miejskie oddział B. ANK 29/33/Kr 7200, pag. 569.
3. Jan Rakowicz, *Szkic na położenie przyszłej Akademii górniczej w Krakowie przy Aleji Mickiewicza*. Podziałka 1:2880. Do sprawozdania objaśniającego Kraków, d. 20 stycznia 1913 r. Biuro regulacji miasta.
4. Załączniki graficzne do analiz urbanistycznych wariantowej lokalizacji Akademii Górniczej (niektóre już publikowane) ANK 29/33/Kr 7200, pag. 561 (Dębniki), 563 (Kazimierz) 565, 567, 569, 571 573 (Al. Mickiewicza).
 - 4.1. Jan Rakowicz, Tbl. I do L. Mgt. 12738/913 *Do wyboru gruntu dla budowy akademii górniczej w Krakowie*, I grunt na Dębnikach, ul. Dębowego/Pułaskiego, II

- grunt na Dębnikach, Plac przedmostowy, Do opinii Biura regulacji, Kraków d. 5/2. 1913. ANK 29/33/Kr 7200, pag. 561.
- 4.2. Jan Rakowicz, Tbl. II do L. Mgt. 12738/913 *Do wyboru gruntu dla budowy akademii górniczej w Krakowie*, III grunt na Kazimierzu, ul. Bulwarowa, IV grunt na Kazimierzu, Starowiślna, Bulwarowa, Dajwór, Do opinii Biura regulacji, Kraków d. 5/2. 1913. ANK 29/33/Kr 7200, pag. 563,
- 4.3. Tbl. III do L. Mgt. 12738/913 *Do wyboru gruntu dla budowy akademii górniczej w Krakowie*, ul. Mickiewicza, Wykonano w Budownictwie m. oddz. B, Kraków, d. 5/2 1913. ANK 29/33/Kr 7200, pag. 565.
5. *Situations Plan des in Aussicht genommenen Areals für den Bau einer montanistischen Hochschule in Krakau*. ANK 29/33/Kr 7200, pag. 567.
6. Jan Rakowicz, *Plan regulacyjny gruntów położonych między ulicą Czarnowiejską a przedłużeniem Czystej na Czarnej Wsi, dziel. XIV*. Wykonano w biurze regulacji miasta Budownictwo miej. Oddz. B. Kraków dnia 19/II. 1913 r. Plan z adnotacją o przyjęciu przez Sekcję ekonomiczną Komisję gruntową Rady Miasta. ANK 29/33/Kr 7200, pag. 573.
7. Sławomir Odrzywolski, Waclaw Krzyżanowski, Projekt Gmachu Akademii Górniczej w Krakowie, Kraków 15 Marca 1923. Ministerstwo Robót Publicznych zatwierdziło projekt niniejszy w dniu 25. V. 1925 r za nr VIII-A-597, zmiany i uzupełnienia wprowadzono w myśl reskryptu Min. Rob. Publ. 28/III1925 L. Dz. IX-a. 696, Kraków dnia 25/IV 1925. Do L: 1722 ex 1923 z Wydziału III Architektoniczno- budowlanego Okręgowej Dyrekcji Robót Publicznych w Krakowie. ANK 29/309/438.
8. Waclaw Krzyżanowski, Projekt remizy i obudowy nasypu pod kolejkę dla katedry górnictwa II. na obejściu gmachu akademii górniczej w Krakowie. 10 września 1935 r. ANK 29/309/438.
9. Z. Olszakowski, Z. Solawa, Projekt szkicowy Domu Akademickiego Bratniej Pomocy Studentów AGH ok. 1948 (w teczce Szkicowy projekt rozbudowy AG. W piśmie Kierownika Rozbudowy AG do Urzędu Wojewódzkiego Wydziału Odbudowy figuruje data uchwały Komitetu Rozbudowy 2 marca 1949. Przesyła wstępny projekt szkicowy w skali 1:5000 zapewne jest to projekt Krzyżanowskiego z 15 stycznia 1949). (pag.163-100501) 29/691/031.5/UW II 3612 pag.163
10. Z. Olszakowski, E. Moj J. Kaczmarski, B. Laszczka Projekt Techniczny, Pawilon od ul. Czarnowiejskiej, Część realizowana w 1953 (C1C2) 27.II.1953 29/789/1

Rozwój urbanistyczny AGH jako element przekształceń Krakowa w ośrodek metropolitalny w latach 50. XX w. - fazy rozwoju AGH na tle uwarunkowań urbanistycznych.

(opracowanie powstało w wyniku stażu naukowego na Wydziale Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie pod kierunkiem naukowym dr hab. inż. arch. Tomasza Wieji) .

1. Grunty Czarnej Wsi przed powiększeniem Krakowa na *Planie położenia siedemnastu gmin okalających miasto Kraków z 1905 r.*

Ilustracja przedstawia granice Czarnej Wsi, części historycznej jurydyki Garbary na mapie z 1905 r. Czarna Wieś został włączona do granic Krakowa w 1910 jako XIV dzielnica katastralna. Był to wynik reformy administracyjnej przeprowadzonej w wyniku starań Juliusza Leo, prezydenta miasta Krakowa (Małgorzata Klimas, Bożna Lesiak-Przybył, Anna Sokół, *Wielki Kraków, rozszerzenie granic miasta w latach 1910-1915. Wybrane materiały ze zbiorów Archiwum Państwowego w Krakowie*, Kraków 2010, s. 75-94)

2. Analiza urbanistyczna dla lokalizacji Akademii Górniczej Jana Rakowicza z 1913 r. na Planie Krakowa z 1916 r.

Jan Rakowicz (1851-1926) w latach 1911- 1919 (?) był dyrektorem Biura Regulacji Miasta (Oddział B) Ukończył Królewską Politechnikę Berlińską w Charlottenburgu, architekt, dr nauk technicznych, profesor Rzeszy Niemieckiej (?) (na temat Jana Rakowicza: <https://poznan.naszemiasto.pl/wybitni-poznaniacy-jan-rakowicz/ar/c1-2919984>), dostęp 2023-07-22).

Najważniejszym efektem prac zespołu Jana Rakowicza był Plan Wielkiego Krakowa z 1912 r., który dał zręby dla układu urbanistycznego rozwijanego przez następane stulecie. Dr Rakowicz miał bardzo sprecyzowane zapatrywania na rozwój miasta, czemu dawał wyraz między innymi w zachowanych opiniach i analizach urbanistycznych dotyczących potencjalnych gruntów dla Akademii Górniczej¹. W Archiwum Narodowym znajduje się dokument – wyjaśnienie Jana Rakowicza dotyczące wyboru lokalizacji nieruchomości, na której miałyby stanąć akademia górnicza. Przytaczam zachowany dokument, który przesądził o lokalizacji Akademii

¹ Por.: Plan konkursowy Jana Rakowicza publikowany w „Architekt”, R.XV (1914), z. 6, 7, s. 18

Górnicy w Krakowie, oddający też standardy urbanistyczne obowiązujące w Magistracie Krakowa w okresie absorpcji terenów gmin sąsiednich (pisownia oryginalna).

Na otrzymane polecenie zastanawiałem się nad podaniem 2 miejscami, na którychby się dał budynek o rozmiarach Akademii górniczej w Leoben umieścić, i przyszedłem po przerysowaniu tego planu na pomiarce 1:2880 jako też po dostosowaniu go do tych 2 położań do następującego wniosku:

- 1) Co do miejsca naprzeciwko szkoły przemysłowej, to nie nadawałoby się ono głównie dla tego, że tam przez taki budynek z góry popsułoby się zamierzony plac, do którego szkoła przemysłowa w swym rozkładzie mimowoli naprowadza, dając mu w swym korpusie głównym zupełne zamknięcie od wschodu, a w dwóch naprzód wysuniętych skrzydłach częściowe zamknięcie od północy i południa. Nawet przez tak szeroką, jak już stanowczo zamierzono, ulicę 50 metrową Alei Mickiewicza można będzie dalszą ciągłość tego placu wykształcić, jeśli się tu wpośród środkowej zieleni tejże ulicy z czasem ustawi albo jeden pomnik albo naprzeciw siebie 2 pomniki dla jakich wybitnych przemysłowców. Tak pomyślany plac powinien przy danych rozmiarach budynek szkoły przemysłowej sięgać przynajmniej przez głębokość jednego jeszcze bloku, już dla tego, aby na całą grupę szkoły przemysłowej otrzymać odpowiednie stanowisko do jej oglądania. Z tych względów, danych z góry przez dyspozycją stojącego już budynku szkoły przemysłowej, nie wypada zagrozić możliwości urządzenia tutaj efektywnego placu.
 - 2) Natomiast przedstawia się drugie miejsce t.j. przed Studium rolniczym dla budynku w rodzaju akademii górniczej ze względu budowy miasta jak zupełnie odpowiednie i to z następujących powodów: Na zakończenie takiej ulicy jak al. Mickiewicza, jest przy głównych zmianach w jej szerokości i wyglądzie, jak tutaj przed parkiem Krakowskim, potrzebne zaakcentowanie jej wylotu większymi budynkami równorzędnymi, jak tutaj budynki studium rolniczego i akademii górniczej, któreby naprzeciw siebie stanęły. Rozmiary Akademii górniczej są tu te same, co w załączonych rysunkach z Leoben, tylko o tyle te dwa jej budynki byłyby nieco inaczej niż w Leoben do siebie usytuowane, iżby rozszerzenie Akademii nie było w tyle, lecz obok głównego budynku przy przynajmniej ulicy umieszczone, a więc w podobnym stosunku jak budynek chemii do głównego budynku szkoły przemysłowej, lecz jako dominanta niewątpliwie figurowałaby zawsze główny budynek Akademii i jako taki byłby na większą odległość przez plac do ulicy czarnowiejskiej widoczny. Takie założenie umożliwić będzie w razie potrzeby rozszerzenie zakładu na którąkolwiek stronę; położenie jego jest tu bowiem tego rodzaju, iż od północy powinien przyjąć placik niewielki w zieleni ozdobny na skrzyżowaniu ulicy Czarnowiejskiej z główną aleją ; od zachodu wypadnie założyć pas zieleni łączący park Jordana a parkiem Krakowskim, od południa zaś będzie można na skrawku pomiędzy przedłużeniem ul. czystej a Akademią górniczą urządzić wąski blok z zielenią. W ten sposób byłaby oprócz przyjemności położenia wśród otaczającej zieleni nadto możliwość niewykluczona, zakład akademii rozprzestrzenić na trzy strony, co tem więcej powinno być pożądane, iż rozkład tego budynku z Leoben, jest już nieco starszej daty i nie będzie dla Krakowa żywcem, jak jest zastosowany. Te wszystkie względy powinny wystarczyć dla decyzji na zaproponowane położenie, jak ono na załączonym szkicu się przedstawia. Z tego szkicu jako też załączonego planu poglądowego na całe miasto wynikać na pierwszy rzut oka powinno jak takie położenie Akademii górniczej wzniesione ponad najwyższy wylew Wisły i Rudawy, byłoby korzystne dla pobliskiego Śródmieścia, a niepozbawione świeżego powietrza wśród otaczających parków.
- Kraków, dn. 20/I 1913, Biuro regulacji miasta, prof. Dr J. Rakowicz

3. Tereny pod lokalizację Akademii Górniczej brane pod uwagę w analizach Jana Rakowicza na *Planie Wielkiego Krakowa* z 1912 r².

Mimo wskazania przez Jana Rakowicza terenu naprzeciw Studium Rolniczego przy al. Mickiewicza, 29 stycznia 1913 r. Sekcja Ekonomiczna Rady Miasta Krakowa zażądała wskazania innych potencjalnych lokalizacji w mieście:

Sekcja ekonomiczna Rady m. na dzisiejszym posiedzeniu przy omawianiu sprawy wyszukania i wyznaczenia odpowiedniego gruntu w ilości około 11 000 do 12 000 m² pod budowę gmachu dla przyszłej Akademii górniczej poleciła Budownictwu Miejskiemu oddział B aby niezwłocznie zajął się wyszukaniem odpowiednich na ten cel gruntów i aby wnioski w tym względzie już na przyszłym posiedzeniu Sekcja więc najdalej za 8 dni przedłożyła. Oprócz gruntu na Sekcji omawianego a wydzielić się mającego z gruntów pofortecznych między ul. Czarnowiejską a przedłużoną ul. Czystą winno Bud(ownictwo) miej(skie) wziąć pod uwagę także grunta winnych a nawet dalszych okolicach (np. Dębniki, posiadłość po Lasockich) i to możliwie takie, które nie posiadają 18 letniego uwolnienia od podatków. Wraz z wnioskami co do wyznaczenia gruntu pod Akademię górniczą winno Bud(ownictwo) miej(skie) przedłożyć Sekcji także obliczenia wartości odstąpić się mających gruntów celem stwierdzenia jaką ofiarę względnie jaką stratę poniesie gmina w samym gruncie. Kraków 29/1, 1913 [podpisy nieczytelne]³

W odpowiedzi Dyrektor Biura Regulacji przygotował dwie propozycje na Dębnikach i dwie na Kazimierzu. Załączniki graficzne opatrzył obszerną analizą urbanistyczną:

² Analizy Jana Rakowicza publikowane w albumie jubileuszowym: *100 lat AGH* na s.54 i 55.

³ ANK 29/33/Kr 7200, pag. 383 i n.

Na powyższe polecenie wzięto w ten celu oprócz gruntu pomiędzy ulicami czystą i Czarnowiejską jeszcze następujące do gminy m Krakowa należące realności pod bliższą uwagę: Z góry zaznaczyć należy, iż grunta na Dębnikach po Lasockich nabyte na ten cel byłyby wcale nieodpowiednie gdyż: 1) są one zbyt odległe i odcięte od wszelkiej komunikacji 2) są nisko położone i 3) podlegają stąd zakazowi budowy. Wskutek już tych powodów uważać je należy tymczasowo jeszcze za niedojrzałe do zbudowania w ogóle a tym mniej na cele takiej akademii górniczej. Ich propozycja mogła się tu chyba przez pomyłkę znaleźć, ponieważ na tem posiedzeniu Sekcji ekonom(icznej) wspominało się o gruntach w Dębnikach, ale z myślą nie o tych, dotąd zupełnie nieodpowiednich, lecz o dwóch następujących. Tutaj jeszcze podnieść wypada, że tego rodzaju zgrupowanie budynków kulturalnych jak: studium rolnicze, wyższa szkoła przemysłowa, a nadto jeszcze akademie górnicza przy tej samej ulicy, choćby to była jedna z głównych arterii ruchu, byłoby dla rozwoju miasta b(ardzo) niekorzystne, gdyż odbierałoby się innym dzielnicom ich główne czynniki rozwoju, około których dzielnica odłogiem leżąca w krótkim czasie się łatwo skryształizować mają. Potwierdzają to rozliczne przykłady z praktyki, z których przytacza się tylko jako bliżej znane: budynki politechniki we Lwowie, szkół technicznych w Zgorzelicach, które w niespełna 10 latach spowodowały zabudowanie się sąsiadujących z nimi dzielnic. Z tych względów polecałoby się bardzo dla szkoły górniczej wziąć następujące 4 grunty na Dębnikach albo nawet na Kazimierzu pod bliższą rozwagę.

I tak na Dębnikach wzbogaciłyby się 2 do gminy m. Krakowa należące grunty w rachuby a mianowicie:

I grunt położony między ulicami polną Dębową (Sobieskiego), Małą (Pułaskiego) i Różaną (Ogrodową), na którym stoi dotąd od strony ul. Pułaskiego dom sług magistrackich, a od strony ul. Polnej dom już znacznie zniszczony po Radziszewskich. Rozmiary tego gruntu wynoszą 14 011 m². Ujemne jego strony są: 1) obudowanie od strony ul. Różanej, 2) wsunięcie przy jednym narożniku (od Polnej a Dębowej) prywatnych gruntów, któreby trzeba zakupić, 3) potrzeba zburzenia kilku budynków (np. nowego budynku dla usług miejskich, który kosztował około 200 000 kor.) celem uwolnienia od nich placu. 4) i stąd brak kanalizacji, którą wszakże aż do wykończenia budynków powinno się także wykonać! Przyjąwszy, iżby się udało te prywatne grunty wykupić, to możnaby ich właścicielom w zamian ofiarować grunty, któreby wytworzyć się dało, zamykając z zachodniej strony blok przy ul. Różanej, gdzieby jeszcze ulicę przynajmniej na 15 m szeroką założyć wypadało. Natenczas pozostałoby jeszcze do dyspozycji dla akademii górniczej płaszczyzna poza ulicami wolnej 9492 m² Tymczasem powierzchnia zajęta przez główny budynek wraz z podworcem akademii górniczej w Leoben wynosi: 4962 m², a powierzchnia wewnętrznego podworca 1532 m². Zabudowanej płaszczyzny pozostaje więc 3430 m². Nadto na budynek poboczny dla rozszerzenia potrzeba jeszcze do zabudowania powierzchni 950 m², razem więc potrzebuje akad. Górnicza w Leoben (3430 + 950) m² = 4380 m² licząc zab. zajęta przez nią płaszczyznę pomiędzy murami ogrodzeń, otrzymujemy $117,5.96 = 11\ 280\ m^2$. Z tego wynika, iż stosunek zabudowanej do całej powierzchni gruntu jest jak 1:2,6, a to byłoby nieco za wiele gdyby się w tym stosunku zaprowadzić dało większą oszczędność, żeby się ten stosunek zabudowanej do niezabudowanej płaszczyzny zredukowało przynajmniej na 1:2, to byłby tak (przekształcony) I grunt miejski na Dębnikach z powierzchnią w 9492 m² w porównaniu z 2 x 4350 = 8700 m² jeszcze aż nadto wystarczający. Dodatnią stroną tego położenia jest oprócz wielkiej korzyści dla rozwoju tej dzielnicy- umieszczenie tych budynków przy 3 pierwotnie 20 m szerokich ulicach, a jednej tylko na 15 m. szerokiej, którąby przez przyjęcie ogródków przed budynkiem akademii także do tej szerokości doprowadzić można. Ponieważ jest nadzieja, że Dębniki wykształcą się zwłaszcza w tej stronie na luźnie zabudowana dzielnicę wśród większej ilości zieleni ogrodów i przy pasie zieleni przyścisł mającym na starym Wiślisku, pobyt więc tutaj nad szerokim korytem skanalizowanej Wisły i naprzeciwko wzgórza Wawelskiego powinien tak dla uczniów być przyjemnym, a od komunikacji z miastem nie odcięty, iż wzdłuż ul. polnej mają jeszcze w tym roku budować tramwaj. Mimo tych mniej ważnych stron dom dodatnich

przeważają tutaj strony ujemne, mianowicie ta okoliczność, iż dla różnych pertraktacji w przekształcenia tego gruntu niema już czasu i dlatego nie może ten grunt wchodzić w rachubę.

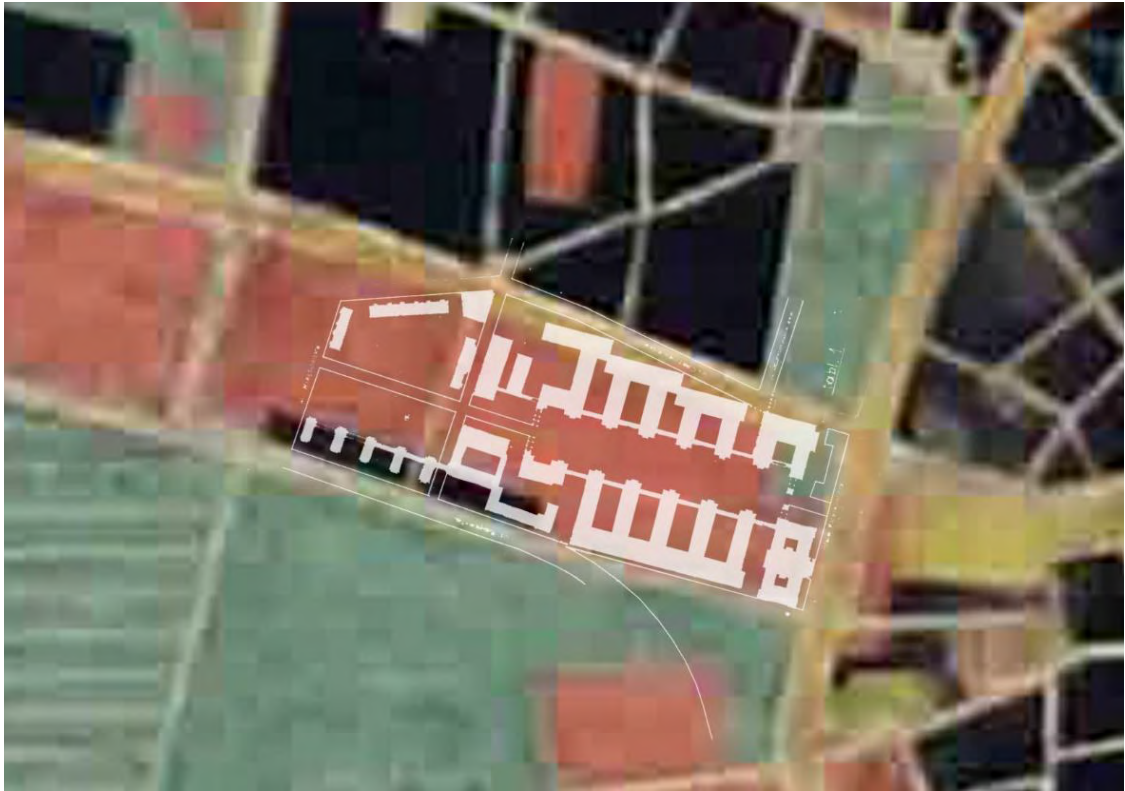
II grunt na Dębnikach, na ten cel do dyspozycji będący, leży od wschodu tuż nad ulicą bulwarową przy Wiśle nieco na ukos od wzgórza Wawelskiego, od zachodu zaś nad główną arterią ruchu, od mostu zwierzynieckiego ku Podgórzowi prowadzącą, od południa nad przyjsć tam mającym placem przeładunkowym a nadto wytworzy się tam od zachodu jeszcze jeden mniejszy placyk na zbiegu kilku ulic mieszkaniowych. Będzie to więc najprzyjemniejsze w Dębnikach miejsce z najlepszym oświetleniem ze wszystkich stron, przy szerokich ulicach lub nad korytem Wisły i nad (?), gdzieby tego rodzaju budynek prezentował się wspaniale. Rozmiary tego placu wynoszą okrągło 11500 m², tak, że i w tym względzie stałoby na tym placu najdalej sięgającym wymaganiom zadosyć, jak to na załączonym szkicu pobieżnym przekonać się można. Pod względem budowy miasta byłoby bardzo pożądanem, żeby tego rodzaju budynek publiczny na tem miejscu dla ozdoby swoich placów, do którychby dostosować należało, stanął. Gmina m. Krakowa jest bowiem nadto w posiadaniu dwóch przeciwległych połaci placu przedmostowego, miałyby więc w ręku ten plac harmonijnie wykształcić w połączeniu z(?) otaczającymi go budynkami na plac pierwszorzędny, do czego naprowadza i przeciwległy Wawel. Dla gminy byłoby to położenie o tyle jeszcze korzystne, że cały plac jest zupełnie wolny, nie domagałby się żadnych przeinaczeń, nie łączy się też z nim 18 letnie uwolnienie od podatków. Nie symetryczne zaś jego położenie nad przyległymi placami domagałoby się malowniczego ugrupowania obiecującego? się bardzo korzystnie do swego położenia. To położenie mianowicie, ale i inne sytuacje dla tej grupy budynków akademii górniczej naprowadzają na to iż na ten tak ważny dla Krakowa kompleks budynków powinien być rozpisany konkurs publiczny. Są wprawdzie zdania, iż przez konkurs przedłuża się nieco wykonanie budowli, lecz te obawy są zwykle przesadzone, jak to się i przy przerobieniu budynku szpitalnego na muzeum narodowe na Wawelu okazało. A choćby tu o kilka miesięcy zwłoki się rozchodzić miało, to na tem przy takiej budowli ostatecznie chodzić nie powinno, zwłaszcza jeśli gmina m. Krakowa na prowizoryczne pomieszczenie akademii górniczej tymczasem odpowiednie budynki stawić do dyspozycji będzie musiała. Czy więc w takim prowizoryum akademii kilka miesięcy dłużej posiedzi, na tem w interesie dobrego rozwiązania sprawy zależeć nie powinno.

III. grunt, więcej oddalony od Śródmieścia, a w posiadaniu gminy będący, jaki co do wymaganych rozmiarów odpowiadałby jako tako, byłaby tzw. Birnbaumówka? nad Wisłą na Kazimierzu położona. Jej rozmiary bez przyległych i tam trudno wykształcić się dających ulic wynoszą 14 315 m², z których na ulice odpadłoby zapewne około 300 m², tak żeby do dyspozycji na ten cel pozostało ok. 11 315 m². Choćby to wystarczyć mogło lecz najważniejszą przeszkodą do zużycia tego gruntu uznawać można tę okoliczność, iż z tym gruntem łączy się 18 letnie uwolnienie od podatku. Już dla tego wypadnie zapewne z niego, pomijając dość niekorzystne położenie na skraju nie lubianej w Krakowie dzielnicy, zrezygnować; dla tego też nie przekłada się co do tego gruntu żadnych bliższych danych.

IV. grunt miejski w tej samej dzielnicy, również nad Wisłą między ulicami bulwarową, Dajwór i Starowiślną położony, gdzie miejski zakład czyszczenia dołów, miałby po uzupełnieniu bloku od ul. Św. Wawrzyńca i przeprowadzeniu wzdłuż ulicy, jeszcze około 11 000 m² płaszczyzny, a nie łączy się z nim 18 letnie uwolnienie od podatków, lecz położenie jego zbyt odległe od Śródmieścia nie przedstawia go na ten w pożądanym i korzystnym świetle; dla tego uważać należy ten grunt za nieodpowiedni.

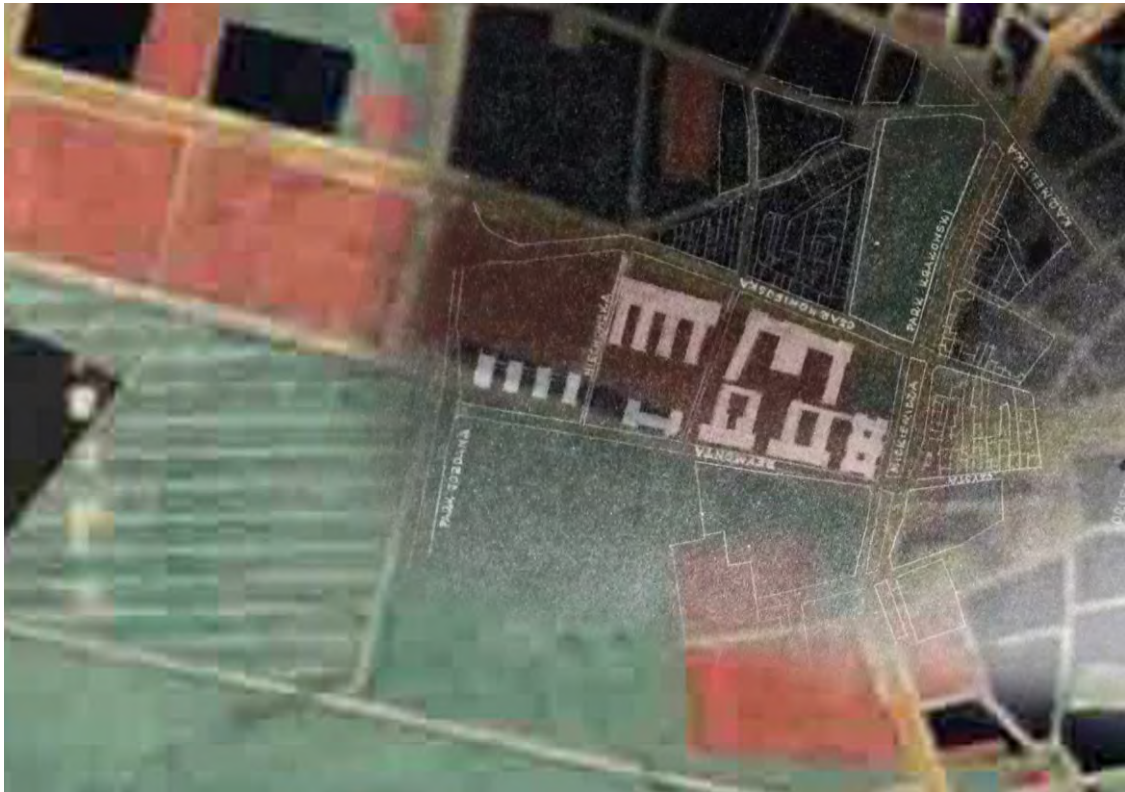
V. grunt miejski na Czarnej Wsi, dziel. XIV, w narożniku między aleją Mickiewicza a przedłużeniem ul. czystej, jak on został przez Budown. Miej. (?) przedstawiony do ministerium w Wiedniu jest wycięty z gruntów pofortecznych, położonych między ul. Czarnowiejską a przedłużeniem ul. Czystej. Rozmiary jego mogą otrzymać dowolną powierzchnię, a przynajmniej 12 000 m². Główna jego strona ujemna polega na tem, iż z gruntem tym łączy się 18 letnie uwolnienie od podatków; dodatnią zaś stanowi ta okoliczność, iż bardzo blisko stąd byłoby do uniwersytetu, studium

5. Analiza urbanistyczna Planu Wacława Krzyżanowskiego z 1948 r. na tle Planu Zbiorczego Krakowa z 1958 r.

Objaśnienie w oddzielnym artykule, przedstawionym poniżej.

6. Plan urbanistyczny Zbigniewa Olszakowskiego z zespołem z 1953 na tle Planu Zbiorczego Krakowa z 1958 r.

Plan urbanistyczny Olszakowskiego z zespołem pochodzi z rysunku sytuacji załączonego do projektu technicznego budynku C1-C2. Jest to zatem plan obowiązujący w czasie wznoszenia tych obiektów. Plan, który podsumowuje okres dyskusji i różnych wariantów planów sporządzanych przez zespół Miastoprojekt w okresie 1949-1951. Niedatowane plany z tego okresu, przechowywane są w zbiorze Profesora Goetla w Archiwum Nauki PAU i PAN. Znajdujące się w tym archiwum plany, które mimo wysokiego stopnia dopracowania, nie zostały przyjęte. Stanowią interesujący przyczynek do badań nad urbanistyką okresu socrealizmu w Krakowie. Przedstawiam je w następnym punkcie.

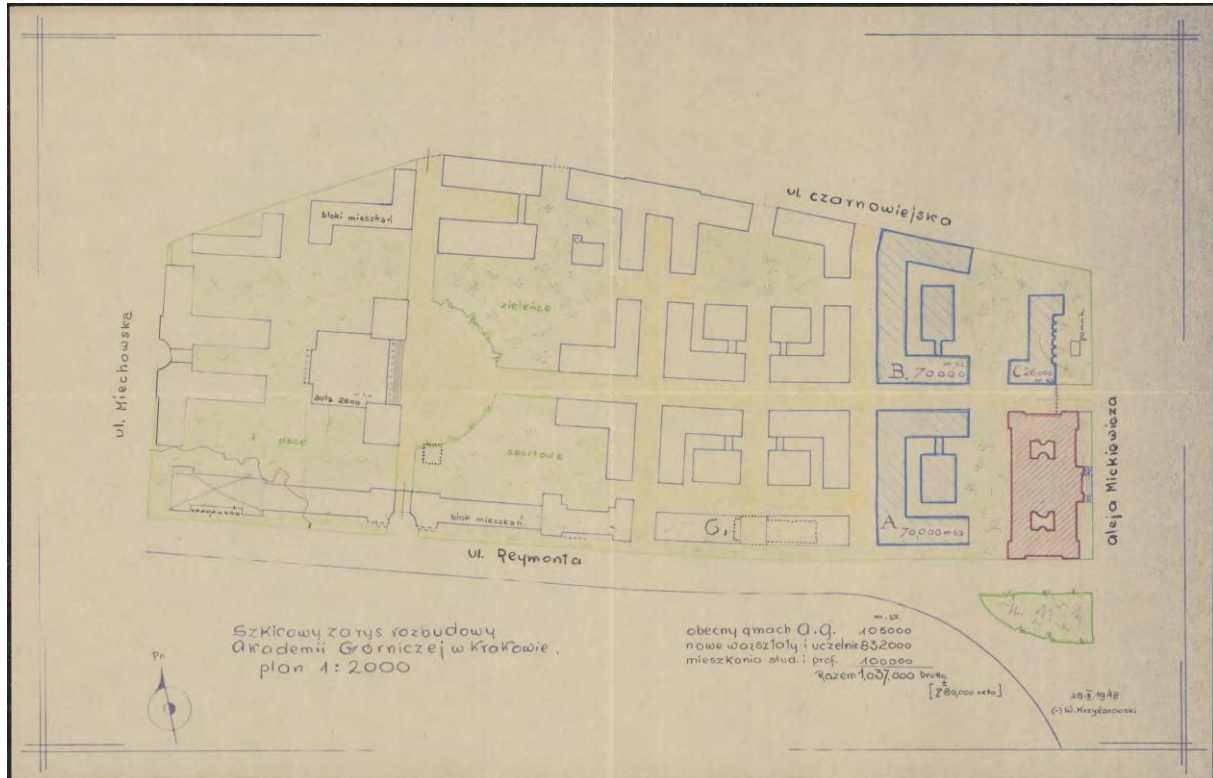
7. Analiza urbanistyczna elementów planów z 1947, 1948 i 1953 r. na tle obecnego zagospodarowania.

Plany Akademii Górniczej i Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie z lat 1948-1953 jako opracowania reprezentatywne dla przemian polskiej urbanistyki w powojennej dekadzie.

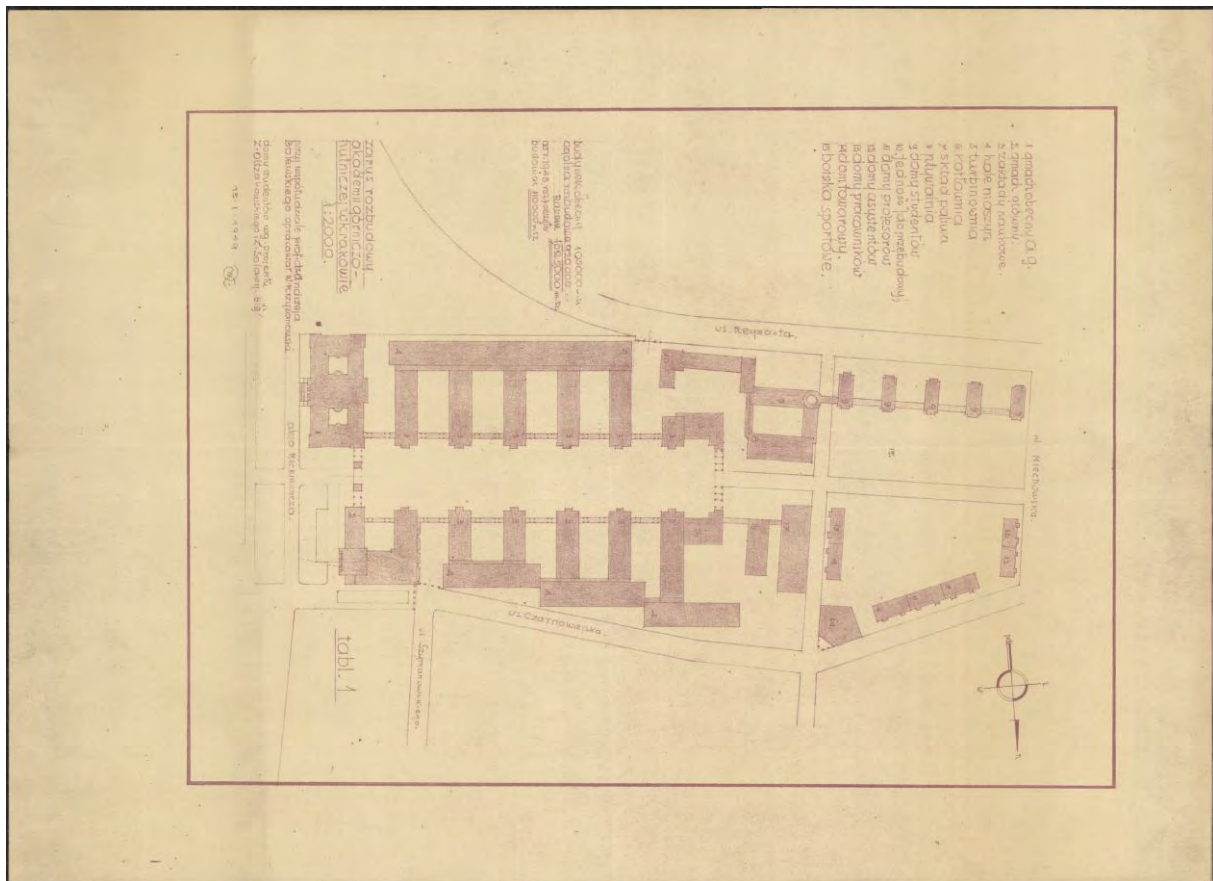
Po wyzwoleniu Krakowa w styczniu 1945 r. Akademia Górnicza dysponowała majątkiem, na który składały się nieruchomości: gmach główny przy alei Mickiewicza, hala maszyn przy ul. Reymonta, dom studencki i dom profesorski przy ul. Gramatyka oraz czarnowiejskie grunty. Zajmowała użyczony budynek szkolny Na Krzemionkach 11. W maju 1947 r. zapadła decyzja o podkrakowskiej lokalizacji Nowej Huty, która przesądziła o potrzebie rozbudowy Akademii Górniczej i przemianowanie jej w Akademię Górniczo-Hutniczą. Rangę najważniejszej uczelni technicznej w Polsce potwierdziło wystąpienie prezydenta Bolesława Bieruta w sali senatu Akademii na Barbórcie 1947 r. Przed Rektorem Walerym Goetlem stanęło wyzwanie rozbudowy uczelni zdolnej przyjąć kilka tysięcy studentów. Akademia w warunkach socjalistycznej gospodarki nie miała problemów z pozyskaniem nowych terenów pod rozbudowę, zwłaszcza że sąsiednie czarnowiejskie grunty, poza odcinkowymi pasami pierzejowej zabudowy nie były jeszcze zainwestowane. Należało stworzyć program uczelni i plany jej rozbudowy. Program Akademii Górniczo-Hutniczej był tworzony przez Rektora przy udziale dr inż. Andrzeja Bolewskiego (późniejszego profesora). Plany urbanistyczne rozwoju uczelni opracowywał ówczesny jej architekt Wacław Krzyżanowski. Zostały one odnalezione wśród dokumentów przechowywanych w Archiwum Nauki PAU i PAN (ANPAUiPAN) w Krakowie w zbiorze Walerego Goetla. Ze względu na ich unikatowy charakter zostały przedstawione w odrębnym artykule. Tutaj przedstawiamy ich krótką charakterystykę. Pierwszy szkicowy plan projektant gmachu głównego przedstawił w 1948 r.

II. 01

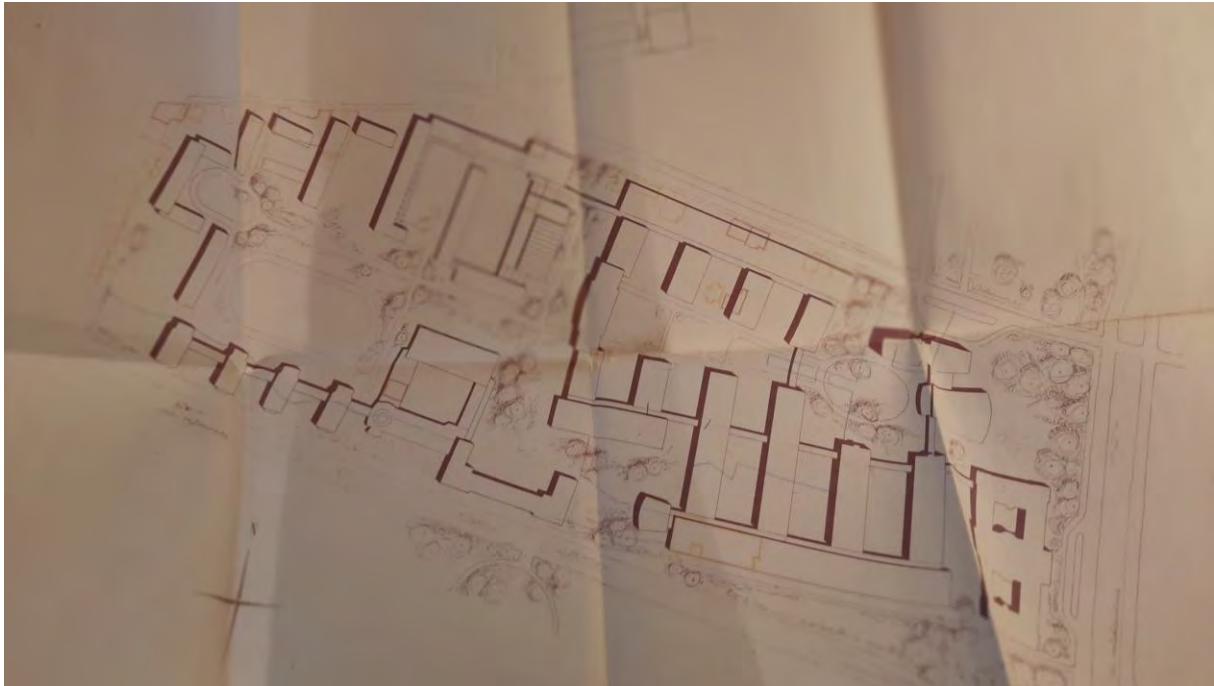
Szkicowy zarys rozbudowy Akademii Górniczej Wacława Krzyżanowskiego z 28. Lutego 1948 r. to plan sporządzony według reguł urbanistycznych propagowanych w Krakowie na przełomie XIX i XX w. Kompozycja składa się z ośmiu kwartałów urbanistycznych, zintegrowanych ulicami wewnętrznymi. Wnętrza blokowe wypełniają hale laboratoryjne w otoczeniu zielni. Centralne miejsce kompozycji wypełnia oś rozpoczynająca się na frontonie elewacji budynku Studium Rolniczego przy al. Mickiewicza, a kończy na budynku audytorium flankowanym dwoma obiektami wieżowymi. Od strony okalających ulic projektowana zabudowa tworzy pierzeje. To kontynuacja idei miasta ogrodu. (Kompozycja, która z powodzeniem mogłaby być zaprojektowana w latach 80. XX w., czasach postmodernizmu).

II. 02

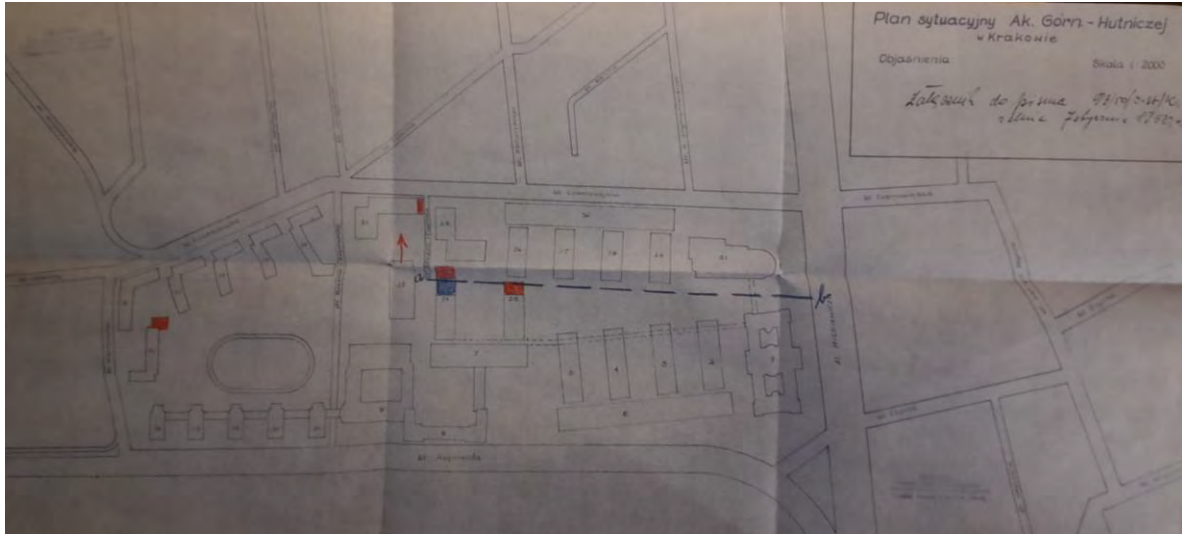
Zarys rozbudowy Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie z 15 stycznia 1949 r. To plan, który integruje prace projektowe prowadzone przez dwa zespoły: Wacława Krzyżanowskiego i Zbigniewa Olszakowskiego ze Zbigniewem Solawą. Krzyżanowski zaprojektował cztery pawilony serii A z halą maszyn, natomiast Olszakowski z Solawą zaprojektowali domy studentów z budynkiem socjalnym. Plan zrywa z zasadą bloków urbanistycznych na rzecz kompozycji układu zabudowy grzebieniowej wokół obszernego wnętrza urbanistycznego nadal kształtowanego na osi kompozycyjnej dowiązanej do budynku Studium Rolniczego. Od strony ulic zewnętrznych sytuowane są niższe obiekty hal maszyn. To modernistyczna kompozycja oparta o moduł zabudowy podporządkowana wytycznym użytkowym. Czytelne jest strefowanie funkcji od strony wschodniej obiekty dydaktyczne od zachodu część mieszkalna z terenami zielonymi. W dalszym ciągu moduł urbanistyczny wyznacza budynek gmachu głównego Akademii.

II. 1.

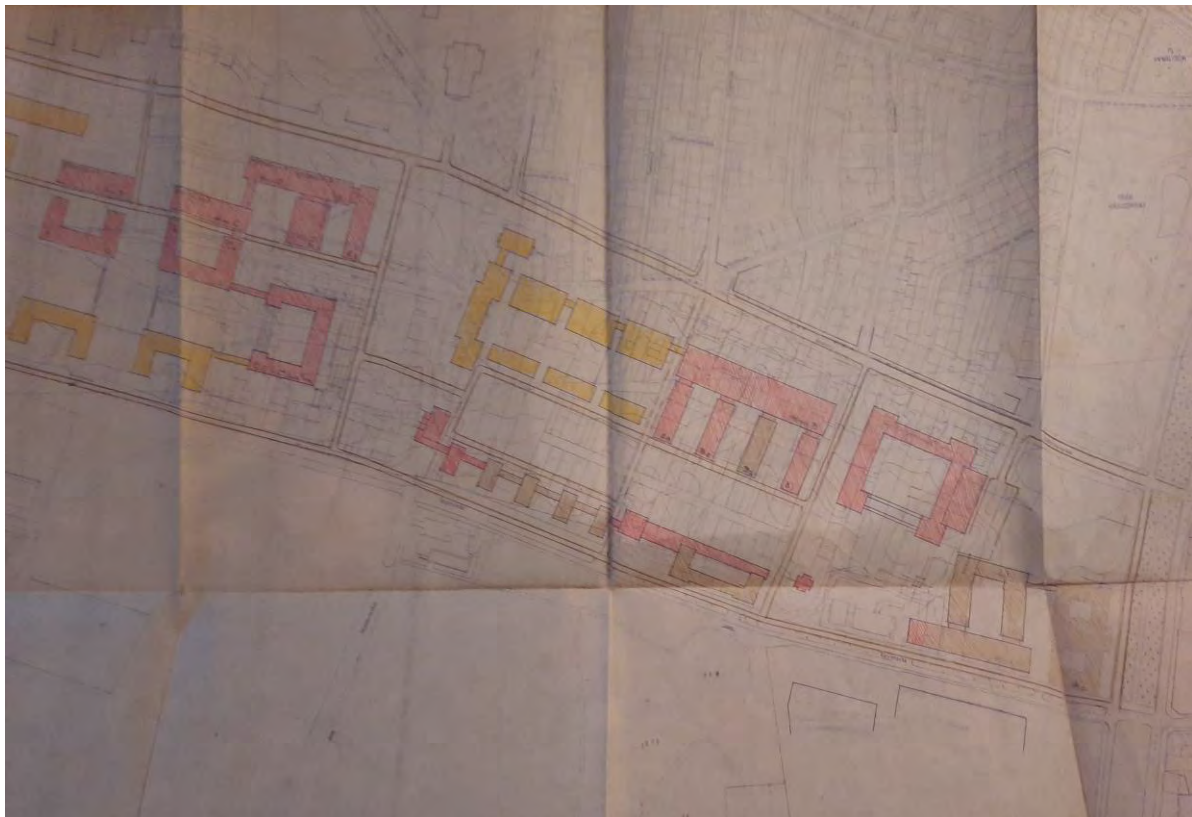
Na kolejnym zachowanym rysunku planu zagospodarowania sporządzonym najprawdopodobniej w drugiej połowie 1949 r. widać istniejące i już zaprojektowane budynki: gmach główny, cztery segmenty A z halą, dom studentek UJ, cztery domy studenckie z budynkiem socjalnym. Jest to plan, który zrywa z podporządkowaniem kompozycji osi symetrii Studium Rolniczego. W zamian pojawia się wewnętrzna oś wyprowadzona z sali audytoryjnej, którą zaprojektowano przy skwerze po północnej stronie gmachu głównego. Sala audytoryjna była projektowana razem z wysokim (ośmiokondygnacyjnym) budynkiem od strony ul. Czarnowiejskiej. Zespół uzyskał rozrzeźbioną formę przestrzenną w otoczeniu swobodnie komponowanej zieleni. W pewnej odległości od tej atrakcyjnej formy, w oparciu o moduł urbanistyczny pawilonów grupy A, wyznaczono trapezowe wnętrza urbanistyczne z grzebieniem pawilonów po jego obydwu stronach. W pierwszej kolejności będą budowane cztery pawilony po stronie północnej. Ulegną niewielkiej modyfikacji, to dzisiejsze pawilony grupy B z przyległą halą. Wnętrze urbanistyczne pomiędzy pawilonami grupy A i B, zamknięte jest od strony terenów mieszkaniowych uczelni nieznacznie wyższym budynkiem. Pawilony grupy A od strony domu studentek UJ zakończone zostały mniejszą salą audytoryjną. Elewacje części dydaktycznej uczelni od strony ul. Czarnowiejskiej miała tworzyć hala laboratoryjna, nawiązująca do hali autorstwa Krzyżanowskiego od strony ul. Reymonta. W części mieszkalnej kompozycję dowiązano do już budowanych domów studenckich i zaprojektowanego budynku socjalnego. Przy domach studenckich zaprojektowano stadion. Od strony Kawiorów zabudowa ulegała rozluźnieniu, utrzymując kierunek wyznaczony przez domy studenckie przy ul. Reymonta. Plan przewidywał wyburzenie wszystkich starszych obiektów na terenie, łącznie z halą maszyn przy ul. Reymonta. Było to modernistyczne założenie urbanistyczne, programowo zrywające z tradycyjnym sposobem kształtowania przestrzeni. Na rysunku nie ma podpisów autorów, po sposobie rysowania zieleni i opisach typuję zespół architektów Olszakowski, Solawa na twórców tego planu. To bardzo dojrzała kompozycja modernistyczna, ostatni znany plan Akademii Górniczo-Hutniczej okresu kontynuacji.

II. 2.

Wśród dokumentów Walerego Goetla w ANPAUiPAN zachował się Plan sytuacyjny Akademii Górniczo-Hutniczej w skali 1:2000 stanowiący załącznik do pisma nr 93/50/J-st/K z dnia 7 stycznia 1950 r. Jest to znacznie uproszczony wariant opisanego wyżej planu Olszakowskiego i Solawy z 1949 r. Modyfikacji uległ kształt budynku u zbiegu ul. Czarnowiejskiej i alei Mickiewicza i sposób rozwiązania styku strefy dydaktycznej i mieszkalnej.

II. 3.

Kolejny zachowany plan urbanistyczny jest niesygnowany, w tabelce ma datę 1951 r⁴. Plan opracowano na mapie własnościowej, na którą wkreślono ołówkiem budynki pokolorowane kredką z rozróżnieniem istniejących, realizowanych w ramach planu sześcioletniego i stanowiących rezerwę. Je to najstarszy znany plan akademii, który objął tereny po zachodniej stronie ulicy Miechowskiej, aż do linii w przedłużeniu ul. Daniela Chodowieckiego. Na tym planie ostatecznie odsunięto pawilony Mechanizacji Górnictwa od krawędzi ul. Czarnowiejskiej. Zrezygnowano tym samym z wyburzenia kamienic stojących wzdłuż ulicy. Plan ten zrywa z zasadą kompozycji wewnątrz urbanistycznych. Budynki po stronie zachodniej są zestawiane w kontynuacji linii zabudowy pawilonów grupy B. Autorzy planu, mimo, że skupili uwagę na funkcjonalnym układzie, wyznaczając miejsca nowym budynkom wydziałów, nawiązali także do sąsiednich terenów. Usankcjonowali kierunek ulicy Reymonta bocznej w przedłużeniu ul. Urzędniczej, i zachowali przestrzeń wolną od zabudowy w przedłużeniu ul. Konarskiego. Na planie pojawia się nowy element – Budynek Główny. To czworobok zabudowy z obszernym dziedzińcem sytuowany przy ul Czarnowiejskiej w znacznym oddaleniu od alei Mickiewicza.

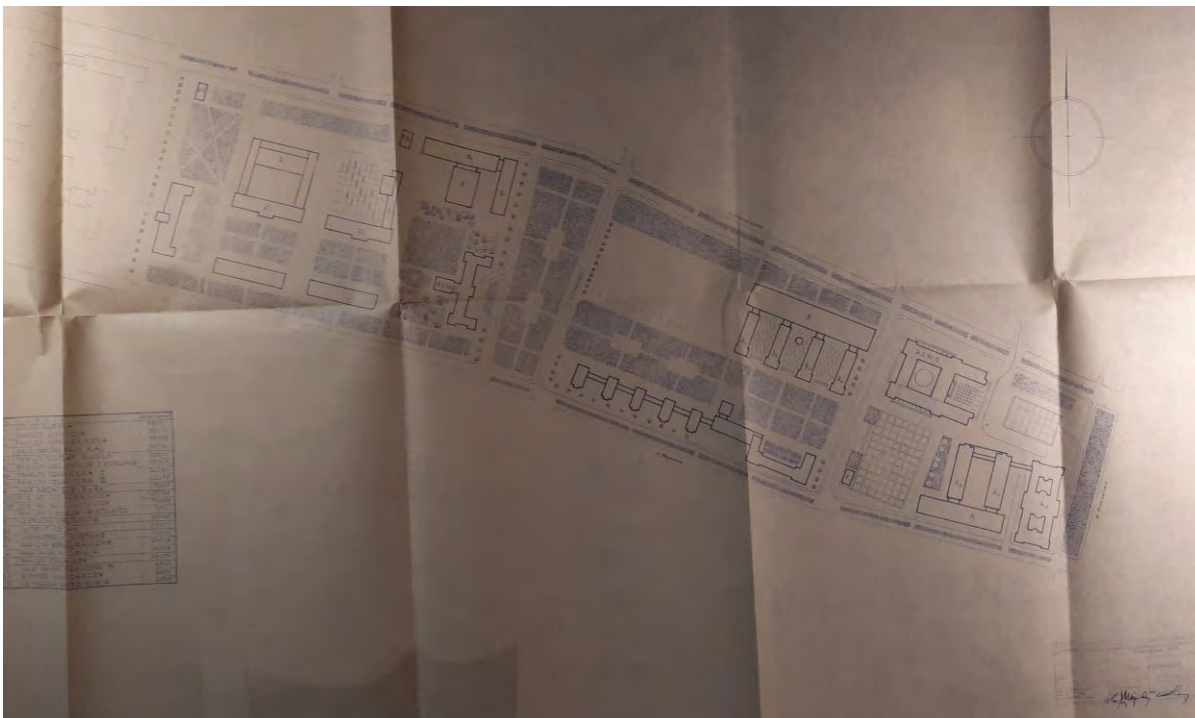
⁴ Z. Olszakowski, E. Moj, (?) Kaczmarowski, „Plan urbanistyczny” 1:2000, 1951; APAU, K III -36 bez paginacji. Publikowany w albumie jubileuszowym: *100 lat AGH* s.232 i 233.

II. 4.

Inny zachowany szkic tego planu sytuacyjnego precyzuje przeznaczenie budynków. Uwagę przykuwa drobny obiekt w przedłużeniu linii zabudowy ulicy Konarskiego, gdyby powstał znajdowałby się na dalekim zamknięciu perspektywicznym tej ulicy. Rzut w kształcie krzyża sugeruje możliwe przeznaczenie budynku, czyżby w programie inwestycyjnym uczelni rozważano budowę niewielkiej kaplicy?. Jeżeli tak, to szybko z pomysłu zrezygnowano.

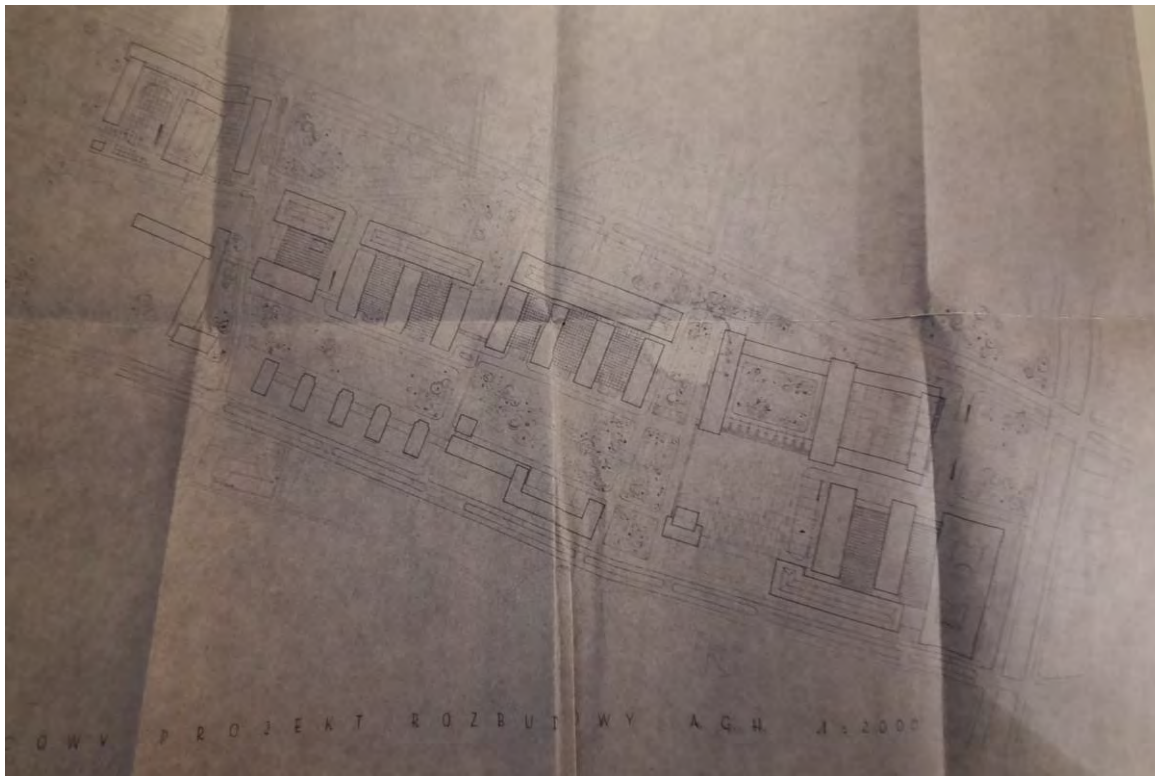
II. 5.

Na kolejnym Planie sytuacyjnym budynkowi zmieniono rzut na prostokątny i przypisano funkcję: pawilon mierniczy - wieżowiec. Plan ten (niedatowany) opracował ten sam zespół

Olszakowski, Moj, Kaczmarowski⁵. Jest to ograniczona wersja rozwoju uczelni, która zajęła cały, przypisany jej teren jednocześnie pozostawiając spore obszary niezabudowane, jako rezerwę pod przyszłe inwestycje. Większą część terenu uczelni zajmuje zieleń parkowa. Sztynny układ skwerów nawiązuje do tradycji ogrodów włoskich, jednoznacznie wskazuje okres powstania planu na czas socrealizmu. Przy ul. Miechowskiej, pomiędzy strefami hutniczą i górniczą przewidziano szeroki, klinowy pas zieleni łączącej Park Jordana z ul. Czarnowiejską i dalej z Parkiem A'Paolo. To nawiązanie do idei miasta ogrodu. Połączenia terenów zielonych było aspiracją Anny Ptaszyckiej, która wówczas kierowała Zespołem Planu Ogólnego Krakowa. Z Pracownią Planu Ogólnego uzgadniano wówczas wszystkie projekty zagospodarowania terenu. Projektanci przedstawili na tym planie zmodyfikowany rzut budynku głównego oznaczonego literami B.S.W.G. co znaczy Budynek Sal Wykładowych Górniczy. Od strony al. Mickiewicza zaprojektowano wyniesiony plac wejściowy flankowany dwoma skrzydłami, na który wchodzi się przez podcień (kolumnowy portyk?) Budynek posiada wejścia poprzedzone schodami ze wszystkich stron, od południowej strony zaprojektowano obszerny plac ciągnący się aż do ul. Reymonta. Plac ten daje początek sekwencji ogrodów aż do ul. Miechowskiej. Zrezygnowano z realizacji pozostałych dwóch skrzydeł pawilonów A3 i A4, planowano wyburzenie hali projektowanej przez Izydora Stellę - Sawickiego. Po zachodniej stronie ul. Miechowskiej zaprojektowano Budynek Sal Wykładowych Hutniczy, Centralną kotłownię z Instytutem Ciepłym Pawilon Odlewniczy z halą, Pawilon Metalurgiczny z halą oraz dwa budynki nieopisane, zapewne to domy studenckie części hutniczej akademii. Plan pozostawia na uboczu kompozycji zespół gmachu głównego i budynków A1 i A2 z halą zaprojektowane przez Wacława Krzyżanowskiego.

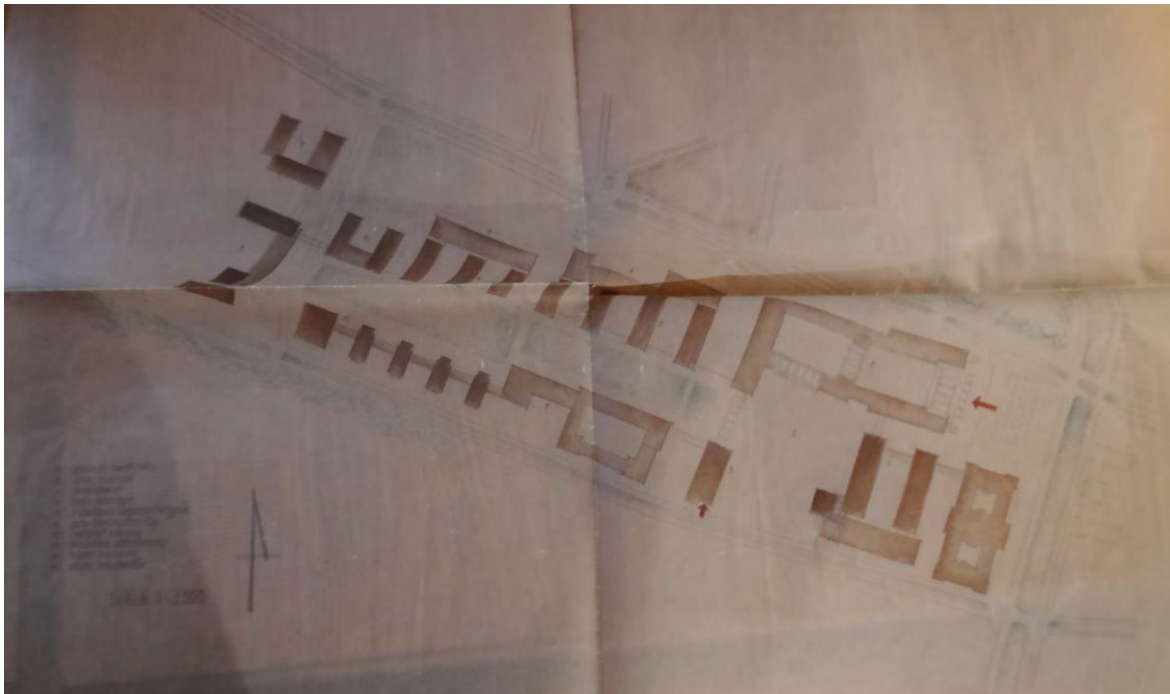
II. 6.

⁵ Z. Olszakowski, E. Moj,(?) Kaczmarowski, APAU, K III -36 bez paginacji.

Kolejny zachowany plan to niedatowany Szkicowy Projekt Rozbudowy AGH. Rysunek w skali 1:2000 uszczegóławia rozwiązania przedstawione na poprzednio omawianym planie. Istotnie zmieniony jest układ Budynku Sal Wykładowych Górniczego, który ma dwa dziedzińce, wschodni otwiera się podcieniem na al. Mickiewicza, zachodni (portykiem?) oddzielony jest od wewnętrznego placu akademii po jego południowej stronie. Jego elewacja od strony alei Mickiewicza kontynuuje linię zabudowy pawilonu A1. W ten sposób budynki projektowane przez Wacława Krzyżanowskiego zostały zintegrowane z układem urbanistycznym. Na zachód od pawilonów grupy B projektowano trzy pawilony z halą bardziej odsunięte od krawędzi ulicy Czarnowiejskiej. Ciąg budynków wzdłuż Czarnowiejskiej kończy zespół zabudowy powiązany przełęczką nad ul. Miechowską z budynkiem po drugiej stronie ulicy. Na północ od ul. Kawiory projektowano zespół centralnej kotłowni z Instytutem Ciepłym i Budynek Gospodarczy.

II. 7.

Pawilon Mechanizacji Kopalń (obiekty serii B) miał różne warianty rzutu i usytuowania. Na niedatowanym rysunku sporządzonym na kalce widzimy rozwinięcie koncepcji planu przedstawionego powyżej. Hala przy pawilonach serii B posiada wcięcie, które pozwala na pozostawienie kamienic stojących przy ul. Czarnowiejskiej.

II. 8.

Na rysunku sytuacji załączonym do projektu technicznego pawilonów C1 i C2 przedstawiono docelowe rozwiązanie pierwszego etapu rozbudowy uczelni od Alei Mickiewicza do linii łączącej elewacje wschodnie domu studentek Nawojka i pawilonu B1. Ostatecznie zrezygnowano z formowania wolnostojącego budynku, konkurującego z przedwojennym gmachem głównym na rzecz wytworzenia kwartału zwartej zabudowy. W ten sposób odstąpiono od idei otwartych terenów z wolnostojącymi budynkami w otoczeniu komponowanej zieleni. Teren AGH stał się zamkniętą enklawą otoczoną budynkami. Projektowane budynki po północnej stronie terenu układały się w podkowie, z centralnie umieszczoną aulą. Budynki projektowane od południowej strony, powtarzają układ A1 i A2 z halą i nazwano je A3 i A4. Zespół A1 i A2 łączy się z budynkami podkowy przejściem na poziomie pierwszego piętra, podobne rozwiązanie zastosowano pomiędzy pawilonami A3 i A4. Wewnętrzna droga znajduje kontynuację w pasażu przed schodami wejściowymi grupy B. Do auli, którą zaprojektowano w centrum bloku zabudowy prowadzą szerokie schody poprzedzone placem pomiędzy pawilonami A2 i A3. W opisie technicznym przedstawiono plac pomiędzy budynkami UJ (Nawojka) a AGH jako „plac zebrań studentów o charakterze międzyuczelnianym”⁶. Plan ten można uznać za krok w tył w stosunku do poprzednich rozwiązań urbanistycznych. Była to konsekwencja obowiązującej w epoce socrealizmu doktryny urbanistycznej.

⁶ ANK, 29/789/1/ pag. 39.

W oparciu o zbiór archiwum Działu Inwestycji i Remontów AGH sporządziłem katalog - wykaz obiektów AGH z informacjami na temat daty ich powstania i projektantów, jako program dalszych prac badawczych. Obiekty podzielono na zespoły, podzespoły tematyczne i odrębne tematy badawcze w oparciu o chronologię powstania obiektów i powiązania funkcjonalno-przestrzenne. W zestawieniu zawarłem wstępne informacje z zawartości katalogu Archiwum DIR AGH:

1. Zespół Mickiewicza-Miechowska

- 1.1. Temat odrębny **A0**
Sławomir Odrzywolski, Waław Krzyżanowski, adaptacje i przebudowy po 1945 r., w tym rekonstrukcja św. Barbary
- 1.2. Podzespół **A1,A2, H-A1A2**
C1,C2,C3,C4,C5,C6, C7.
A1 i A2 Waław Krzyżanowski, drobne adaptacje i przebudowy, C1,C2, zespół Z. Olszakowskiego, C3 L. Manecki, C4-A4(?) C5, C6, C7, BRK, prace konkursowe, 2011 Praca konkursowa BRK 2011 Projekt Budowlany BRK, Projektant Ewa Koziół-Taracha(?) C-7 - PB i PW APA
- 1.3. Temat odrębny **Biblioteka**
Miastoprojekt Spyt (?) B. Czarakcziew
- 1.4. Podzespół **U2, A3, A4, D1** i przełączka C4.
Stella Sawicki, ...
- 1.5. Podzespół **B1,B2,B3,B4, H-B1B2, HB3,B4, Z2.**
Olszakowski z zespołem
- 1.6. Podzespół **S2, DS.-Alfa, S1, D2,D3, D4.**
Z. Olszakowski, Z. Solawa, APP, koncepcja S2 APP, T.Wieja, APP S1.
M.Manecki(?)
- 1.7. Podzespół **B6, H-B6, B8.**
W.Buliński, APP, Nowy Budynek Ceramiki **WIMiC**
Koncepcja 2008 T. Kapecki, T. Wieja, Projekt budowlany, Projekt Wykonawczy 2008 APP Wowczak
- 1.8. Temat odrębny **B5.**
E. Moj (?)
- 1.9. Podzespół **B7,B9.**
Matematyka
- 1.10. Podzespół D5,D6.
Katedra Telekomunikacji WIEiT przy Czarnowiejskiej 2015 Fusion Studio
Andrzej Lubicz – Lisowski, Agnieszka Now (?)

2. Zespół Gramatyka D14, D13, i Gramatyka 7.

D14 Gramatyka 10 Jan Burzyński, rozbudowa APP, D13 „Lipsk”, PB Elewacji APP, Gramatyka 7, dom Profesorów, Jan Burzyński, wydzielanie lokali APP Sanecy, Projekty elewacji Kałbak (?), Gramatyka 7a 2019 A. Klimczak

3. Zespół Miechowska – Piastowska, Kawiory.

- 3.1. Podzespół **D8, H-D8 Wydział Odlewnictwa**
- 3.2. Podzespół **D10, D11, D7,**
D10 Projekt PK – E Moj?, Zespół Biura Projektów Politechniki Krakowskiej D7 Nowy Budynek **WFilS** Koncepcja 2018 PPAB Rafał Kałbak, PB, PW 2018 APP.
- 3.3. Temat odrębny **D17 Centrum Informatyki**
APA Piotr Wróbel, Jacek Czech, Jan Duliński, późniejsze adaptacje Jacek Czech?
- 3.4. Temat odrębny **D16 ACMiN**
D16 (Akademickie Centrum Materiałów i Nanotechnologii) ul Bydgoska/Kawiory, Koncepcja 2007 APLUS(???), Czech i Wróbel, Konkurs APP, Czegeko, Projekt Budowlany, Wizualizacja 2009; Projekt Wykonawczy 2009 Czegeko
- 3.5. Podzespół **D18, D15**
2007, 2009 Koncepcja T. Wieja, 2010.

4. Zespół Miasteczko Studenckie

- 4.1. Podzespół Miasteczko prof. Tomasza Mańkowskiego w historycznym układzie
- 4.2. Podzespół obiekty wewnątrz układu, przebudowane i zatracone.
 - 4.2.1. **SCK**, 2018 Koncepcja PPAB R. Kałbak
 - 4.2.2. **Klub Studio**, kotłownia gazowa, 2011 Ryszard Gol... Sławomir Bąchol, koncepcja Międzyuczelniany Ośrodek Duszpasterski APP.
 - 4.2.3. **Basen**, Koncepcja 2000. Basen na Miasteczku Studenckim Piastowska/Reymonta Koncepcja, Basen Piastowska/Buszka Koncepcja, PZT, PB, PW, 2006, Koncepcja przebudowy saun – indygodesign J. Wilk, APP.
 - 4.2.4. Hala sportowa - **NHS** Koncepcja 2017 PERBO Piotr Łabowicz-Sajkiewicz, Koncepcja 2019 Mateusz Manecki, PB i PW 2020 Mateusz Manecki

5. Hala sportowa **AZS** przy Piastowskiej

Basen Akademickie Centrum Sportu i Rekreacji - Budynek krytej pływalni typu wielozadaniowego oraz Budynek Zespołu Pieśni i Tańca UK „Słowianki”, ul Piastowska.

(projekt NRD?) projekt rozbudowy – koncepcja Bruzda (?), PB i PW APP

6. Cyfronet Pychowice

Projekt Budowlany 2014, Firma projektowa KARPLA, Projekt Budowlany zamienny maj 2015 firma AB Korszyńscy, Projektant: Korszyński, Biela, Durlak, Wójcik,...

7. **Młoszowa Pałac** Zespół pałacowo-parkowy w Młoszowej

2018 Koncepcja modernizacji zespołu R. Kałbak, Przebudowa oficyny zegarowej – W. Kozub

8. **Wola Radziszowska** PB budowy 4 drewnianych chat do celów turystycznych na terenie osady prehistorycznej – archeoparku w Woli Radziszowskiej, 2019 W. Kozub

9. Miękinia

- 9.1. Archiwum APP
- 9.2. Inne

10. Zespół domy mieszkalne

- 10.1. Budynek pomocniczy ul Budryka (?)
- 10.2. Skarbińskiego 2

11. Inne (wnętrza, konkursy, koncepcje urbanistyczne)

- 11.1. Kluby studenckie **Kluby Zaścianek, Karlik, Olimp, Babilon, Fantastrom, Eden (A0), Budryka 4, Stołówka, 38 radiowęzeł i Klub Karlik Reymonta 17, Klub Studio** 2011 R. Gol... S. Bąchol, prace konkursowe
- 11.2. Wnętrze klubu profesorskiego

12. Elementy plastyczne

- 11.1 Ceramiki ścienne
- 11.2. Wystrój wnętrz – grafika naścienna
- 11.3. Elementy rzeźbiarskie

13. Zieleń

14. Zespół nieistniejące, historyczne budynki AG, AGH i użytkowane dawniej przez Akademię

- 14.1. Loretańska
- 14.2. Kazimierz Skaleczna
- 14.3. Wawel
- 14.4. AGH na Podgórzu – Zamoyskiego
- 14.5. Remiza Krzyżanowskiego
- 14.6. Zakrzówek
- 14.7. Folwark na wsi pod Krakowem, który występuje we wspomnieniach profesora Andrzeja Bolewskiego (?)
- 14.8. Kotłownia.

4. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę

Od 2009 r. prowadzę na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego zajęcia z planowania przestrzennego. Od 2021 r. w zespole pod kierunkiem prof. dr hab. inż. arch. Tomasza Węclawowicza prowadzę ćwiczenia z konserwacji zabytków. W ramach konwersatorium z planowania przestrzennego na studiach inżynierskich wprowadzam studentów w podstawowe zagadnienia planowania przestrzennego z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Szczególną uwagę poświęcam zagadnieniom związanym z obszarami chronionymi, w tym z ideą parków kulturowych. W ramach ćwiczeń z przedmiotu studia i plany zagospodarowania przestrzennego, pracując w kilkusobowych grupach, studenci wykonują pogłębioną analizę studialną wytycznych do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz w oparciu o te wytyczne koncepcję planu zagospodarowania. W czasie studiów magisterskich studenci poszerzają wiedzę o zagadnieniu związane z warsztatem planistycznym, przyswajają narzędzia umożliwiające wprowadzanie ograniczeń w zagospodarowaniu terenu i w jego zabudowie. Uszczegóławiają zapisy planów z poprzedniego semestru, opracowując plan w większej skali (1:500), stosując oznaczenia planistyczne, dążą do kompozycji, w której przeznaczenie terenu jest równoważone przez elementy podlegające ochronie i elementy układu komunikacyjnego. Powstają plany, dla których przestrzeń publiczna, tereny objęte ochroną ze względu na wartości przyrodnicze i kulturowe oraz tereny zabudowane o nowym przeznaczeniu są równoprawnymi elementami kompozycji. Tematem ćwiczeń z konserwacji zabytków prowadzonych w zespole z prof. dr hab. inż. arch. Tomaszem Węclawowiczem i mgr inż. arch. Marią Petri, jest adaptacja obiektów i zespołów rejestrowych do nowych funkcji. W 2022 r. nasi studenci wzięli udział w konkursie studenckim zorganizowanym z okazji Europejskiego Kongresu Informacji Renowacyjnej. Nagrodzone i wyróżnione prace naszych studentów zostały opublikowane w kwartalniku „Renowacje i Zabytki”. Poniżej przedstawiam artykuł autorstwa Marii Petri, *O projektowaniu konserwatorskim dla studentów Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego*, „Renowacje i Zabytki” 2022 nr IV, s. 15-23. Jestem promotorem trzech prac magisterskich na kierunku Architektura o tematyce konserwatorskiej: Tetiana Kulchytska, „Zespół hotelowy przy pałacu w Wiśniowcu”, 2022; Weronika Adamek, Rewaloryzacja przestrzeni Ojcowa. „Odbudowa budynku zakładu leczniczego ‘Goplana’ w Ojcowie”, 2023; Eryk Adewole, „Architektura synagogi w Nowym Sączu jako dziedzictwo kulturowe, wyzwania i perspektywy”. Jestem recenzentem dwóch prac dyplomowych, magisterskich.

Poniżej skan artykułu: Maria Petri, *O projektowaniu konserwatorskim dla studentów Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego*, „Renowacje i Zabytki” 2022 nr IV, s. 15-23.

STUDENCKI
ABSOLWENCKI
KONKURS
KONSERWATORSKI

O projektowaniu konserwatorskim dla studentów Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Maria PETRI

W ciągu ostatniej dekady w Europie zauważalny jest trend adaptacji i rewitalizacji istniejących budynków historycznych na nowe funkcje. Termin „adaptive re-use” pojawia się zarówno w literaturze, jak i na ważnych wydarzeniach architektonicznych, takich jak na przykład ubiegłoroczne Międzynarodowe biennale architektury w Krakowie, które odbyło się pod takich właśnie hasłem.

Trend ten potwierdza także zeszłoroczne przyznanie nagrody Pritzкера Anne Lacaton i Jean-Philippe'owi Vassalowi, którzy wyraźnie podkreślają wagę rewitalizacji i adaptacji. Laureaci przekonują, że nie trzeba budować nowych obiektów, by rozwijać architekturę i poprawiać jakość życia jej użytkowników oraz przestrzeń miast. Ochrona zabytków, konserwacja i rewitalizacja historycznych obiektów wydaje się zatem odpowiedzią i rozwiązaniem, które coraz powszechniej jest w Europie proponowane i propagowane.

Kraków pod tym względem jest miastem wyjątkowym. Tradycje ochrony zabytków sięgają tu początków tego zjawiska w Polsce i Europie, a więc końca XVIII wieku. Co najmniej od połowy XIX wieku Kraków był najważniejszym w Polsce ośrodkiem teoretycznej refleksji i praktycznych działań chroniących zabytki. Wraz z Warszawą i Wilnem był najpoważniejszym w kraju ośrodkiem konserwatorskim w latach międzywojennych. W późniejszych latach pozycja Krakowa konsekwentnie umacniała się na konserwatorskiej mapie Europy, między innymi dzięki wpisaniu go na pierwszą Listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Tym samym niezwykle trafną wydaje się decyzja profesora Tomasza Węclawowicza

o przywróceniu przedmiotu projektowanie konserwatorskie na Wydział Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Profesor Węclawowicz jako wybitny historyk sztuki, architekt i pedagog zgromadził zróżnicowany zespół prowadzących, zapraszając do współtworzenia kadry dra nauk humanistycznych i architekta Jerzego Wowczaka, praktyka i specjalistę od pracy z historyczną tkanką oraz mnie, architektkę i absolwentkę Politechniki Krakowskiej i studiów Ochrony Dziedzictwa Kulturowego na uniwersytecie Queen Mary w Londynie.

Układając harmonogram i zadanie projektowe, mieliśmy na względzie trzy główne idee – aby ukazać i przypomnieć studentom wartość architektoniczną historycznego Krakowa, utrwalić nawyk analizy miejsca i pracy projektowej z uwzględnieniem kontekstu i ostatecznie nauczyć studentów szacunku do zabytku oraz wrażliwości i umiejętności prowadzenia dialogu z historycznym miejscem. Ustalono także, iż projekty mają być wykonane jako koncepcyjne, a nie realizacyjne. Decyzja ta została podjęta w celu umożliwienia swobodniejszego i kreatywnego podejścia do projektowania konserwatorskiego, jako ćwiczenie wycucia i postawy architekta wobec historii.

W tym celu wybraliśmy pięć różnych tematów projektowych, podzieliwszy je na cztery różne typy: rozwiązanie założenia urbanistycznego, pracę z zachowanym obiektem zabytkowym, pracę z niezdefiniowanym kontekstem historycznym oraz zmierzenie się z obiektem-symboliem.

Do pierwszej kategorii należał podgórski park im. Wojciecha Bednarskiego, o bogatej historii, który powstał jako jedna z pierwszych rekultywacji terenu przemysłowego. Park pełnił wówczas ważne funkcje społeczne i determinował procesy urbanistyczne w najbliższej okolicy. Obecnie jego romantyczny układ uległ zatarciu, a walory krajobrazowe ze względu na zarastanie i brak inicjatywy utrzymania dotychczasowej kompozycji uległy degradacji. Studenci mieli pochylić się nad oryginalnymi założeniami parkowymi, określić wytyczne projektowe i nadać mu nową jakość, koncentrując się na trzech zabytkowych obiektach – na budynku Wagi, modernistycznej Glorietcie i enigmatycznej Szklarni.

Drugą kategorię określiliśmy mianem „pracy z zachowanym obiektem zabytkowym”, gdyż w tych tematach studenci mierzyli się z istniejącą historyczną tkanką o wyraźnych cechach charakterystycznych, określonej kubaturze i układzie funkcjonalnym. Studenci projektowali nowe aranżacje dla budynku podgórskiego Sokoła oraz dawnej Szkoły Miejskiej przy pl. Matejki. Budynek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” autorstwa architekta Józefa Kryłowskiego to zapomniana i schowana obecnie w kwartale ulic Rejtana i Sokolskiej cicha perła podgórskiego historyzmu.

Natomiast dawna Szkoła Miejska to budynek o surowej, ale konsekwentnej kompozycji fasady, z wyraźnym układem ścian nośnych i znaczącej lokalizacji, który obecnie ulega stopniowemu niszczeniu.

Studenci musieli nadać obiektom nową funkcję, wydobyć istotę zabytku, a także rozwiązać układ funkcjonalny w oparciu o istniejące założenie.

Odwrotną kategorią była „praca z niezdefiniowanym kontekstem historycznym”. Zależało nam na wskazaniu miejsca – nie zaś obiektu – do rewitalizacji. Wybraliśmy działkę na Kazimierzu, na skrzyżowaniu ulic Wąskiej i św. Wawrzyńca, które obecnie jest sceną dla małych przedsiębiorców gastronomicznych o wątpliwej jakości estetycznej i architektonicznej. Zadaniem studentów było zaprojektowanie plomby – o dowolnej formie i funkcji – jednak z uwzględnieniem różnorodnego kontekstu miejsca i jego historii. Najbliższe otoczenie działki – takie jak stara zajezdnia tramwajowa czy Muzeum Inżynierii Miejskiej, a także obecność muralu Juda autorstwa Pila

Peleda, a tym samym żydowska tożsamość Kazimierza, dodatkowo miały skłonić studentów do zrozumienia istoty kontekstu miejsca i czerpania z niego inspiracji przy procesie projektowym.

Ostatnim tematem, jaki zaproponowaliśmy studentom, był temat-wyzwanie – Zamek Dolny na Wawelu. Nie bez powodu nazwaliśmy tę kategorię obiekt-symbol, gdyż trudno o bardziej symboliczne i monumentalne miejsce niż zamek na Wawelu. Zadaniem studentów było pokłonić się wzgórzowi wawelskiemu i w oparciu o studia historycznych projektów architektonicznych, sięgając od Szyszko-Bohusza, przez Wyspiańskiego i Ekielskiego do Gruszczyńskiego, dokonać krytycznej analizy miejsca i ostatecznie wprowadzić nową formę i funkcję.

Prace nad projektem podzieliliśmy na trzy etapy – fazę studialną, koncepcyjną i projektową. Największy nacisk kładziony był na etap pierwszy, zwłaszcza na dogłębne studia nad historyczną tkanką i jej kontekstem, by na ich podstawie określić „cel projektowy”.

Na etapie koncepcyjnym, na podstawie przeprowadzonych analiz, studenci mieli określić nową funkcję i wprowadzić pierwsze formalne wytyczne. Był to czas na wykazanie się wrażliwością i pokorą wobec istniejących zabytków lub przeciwnie, postawienie się w opozycji do doktryn konserwatorskich, proponując odważne rozwiązania przestrzenne.

Ostatni etap polegał na formalnym dopracowaniu wyznaczonego celu projektowego.

Podczas prowadzenia korekt przyjęto zasadę swobody wypowiedzi projektowej. Ustaliliśmy, że głównym celem tego przedmiotu jest uwrażliwienie studentów na kontekst i charakter miejsca, podkreślając koncepcyjny, a nie realizacyjny charakter projektów. Priorytetem było to, aby studenci docenili wagę historii przy równoczesnym zachowaniu autorskiej idei.

Podsumowując, warto wspomnieć, iż reakcje studentów na tematy zadania i ich podejście do procesu projektowego były bardzo różne, rozpoczynając od onieśmienia i proponowania subtelnych interwencji aż do odważnych, wręcz śmiałych propozycji projektowych. W założeniu przedmiot ten należy traktować jako rodzaj ćwiczenia wrażliwości i umiejętności dostosowania się do istniejących wartości estetycznych oraz uzupełnienia wiedzy z historii architektury.

Konkurs: Konserwacja: nowe wyzwania

Efekty tego ćwiczenia zainspirowały kadre Wydziału Architektury i Urbanistyki Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego do zorganizowania konkursu studenckiego, aby docenić prace studentów oraz rozpocząć nową tradycję na Wydziale. Zatem z okazji Europejskiego Kongresu Informacji Renowacyjnej, wraz z czasopiśmie „Renowacje i Zabytki” zorganizowany został konkurs na najlepszy konserwatorski projekt studencki – Konserwacja: nowe wyzwania.

Nad przebiegiem konkursu i wybraniem laureatów czuwało Jury w składzie:

- doc. dr inż. arch. M. Katarzyna Banasik-Petri, prodziekan KAAFM – Przewodnicząca Komisji
- prof. dr hab. inż. arch. Tomasz Węclawowicz
- dr inż. arch. Jerzy Wowczak
- dr inż. arch. Marta A. Urbańska, prof. PK, IARP
- Edward Hardt, redaktor naczelny czasopisma „Renowacje i Zabytki”
- mgr inż. arch. Maria Petri – Sekretarz Konkursu.

27 października 2022 roku na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych w ramach tegorocznego Europejskiego Kongresu Informacji Renowacyjnej odbył się wernisaż wystawy wraz z oficjalnym ogłoszeniem wyników konkursu. Na wystawie zaprezentowano sześć wybranych prac studenckich, z których Jury po wcześniejszych obradach wyłoniło trzy nagrodzone. Przyznano trzy nagrody – Pierwszą, Drugą i Trzecią.

Werdykt Jury

- Nagrodę I przyznano Arturowi Urydzie za: „Twórcze i wrażliwe potraktowanie jednego z największych wyzwań konserwatorskich”. Proponowana interwencja wydobywa zapomniany świat relikwów, subtelnie operując przestrzenią, światłem i nastrojem. Jury doceniło kulturę prezentacji graficznej i jej rangę artystyczną.
- Nagrodę II przyznano Bartłomiejowi Kazimierzowi Cyganowi za: „Subtelne, ale trafne interwencje w krajobraz i addycję lekkich elementów architektonicznych oraz oszczędne operowanie nową funkcją z poszanowaniem kontekstu miejsca”.
- Nagrodę III przyznano Małgorzacie Surówce oraz Patrycji Koziół za: „Konsekwentne rozwiązanie projektowe oparte na wnikliwych analizach przemian budynku oraz współczesne potraktowanie elewacji tylnej z rzeźbiarską artykulacją”.

Laureat Pierwszej Nagrody otrzymał ufundowaną przez czasopismo „Renowacje i Zabytki” statuetkę, trzy ostatnie numery czasopisma oraz (tak jak i pozostali laureaci) nagrodę książkową wraz z pamiątkowym dyplomem. Jako Wydział mamy nadzieję, że nie jest to ostatni studencki konkurs konserwatorski i że tradycja ta utrzyma się jak najdłużej.

Maria Petri

*Krakowska Akademia
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego*

I MIEJSCE

Projekt rewitalizacji wzgórza wawelskiego

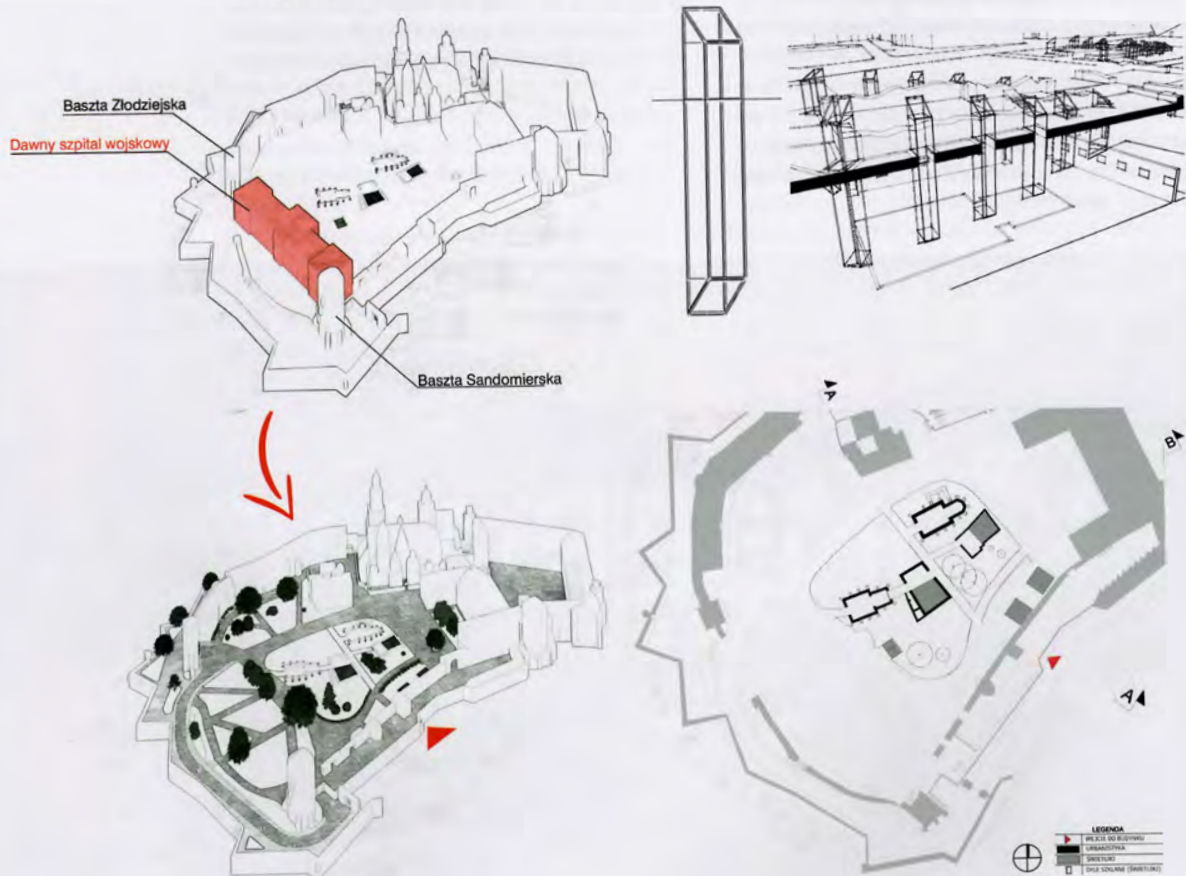
Artur URYGA

Celem projektu było wręcz romantyczne „wskrzeszenie” naszych wawelskich reliktyw przeszłości, ale również stworzenie nowoczesnego zespołu muzealnego i przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowej otwartej na miasto i użytkowników – zarówno zewnętrznych, odwiedzających wystawy, jak i mieszkańców tej dzielnicy Krakowa.

Pierwszym krokiem było przyjrzenie się ukształtowaniu terenu wzgórza wawelskiego. Łatwo zauważyć, że teren ten ma widoczny spadek w stronę południową. Równocześnie z tą obserwacją nastąpiło połączenie pewnych faktów. Otóż: spadek+odwiedzający/zwiedzający/widzowie. Kimże są ludzie, jeśli nie widzami pewnego wyreżyserowanego teatru. Właśnie słowo „teatr” stało się kluczem. Staranie się pokazania w jak najbardziej teatralny i romantyczny sposób potencjału, który drzemie w tym historycznym miejscu. Gdyby udało się w taki

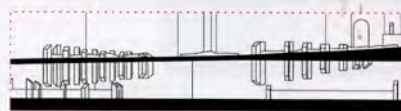
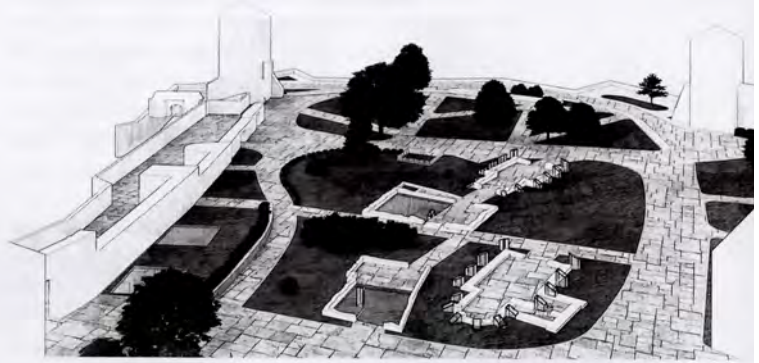
sposób zaprojektować tę przestrzeń, spowodowałyby to większe nią zainteresowanie. Tak więc jeśli odwiedzający to widzowie, a teren opracowania to siłą rzeczy widownia, to sceną, pod tym kątem patrząc, jest krajobraz rozpościerający się na południe Krakowa i widoczne z tej wysokości polskie góry. Zatem, mając pełną dowolność w kształtowaniu urbanistyki, zdecydowałem się na zlikwidowanie budynku dawnego szpitala wojskowego, który nie komponuje się dobrze z historycznymi budynkami Wawelu. Zabieg ten pozwolił na odsłonięcie kadru na pejzaż, który zamykają dwie baszty: Sandomierska i Złodzijska.

Dalej „pod lupę” wziąłem istniejące ruiny kościołów św. Jerzego i św. Michała. Otóż od początku wydały nam się one najbardziej odpowiednie do pewnej zabawy plastycznej. W miejsca przypór wstawiono świetliki o konstrukcji stalowej w formie

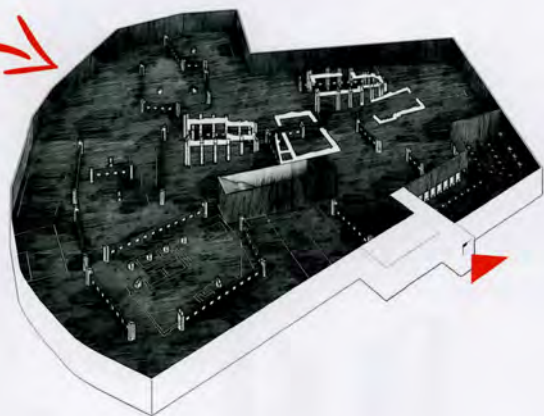

przypominające takowe podparcia. Kontynuując myśl o świetlikach, warto wspomnieć o podziemiach. Mianowicie, orientując się, jak są rozmieszczone relikty z dawnych lat, zorganizowałem podziemną przestrzeń wystawienniczą, do której wchodzi się drogą do Zamku od strony ul. Bernardyńskiej. Drugie wejście znajduje się już na powierzchni wzgórza i prowadzi nas schodami w dół. Wracając do wspomnianych świetlików: opuszczone są one do poziomu podziemnej wystawy, tworząc wyjątkowy wystrój wnętrza, przypominając stalaktyty. Idąc za tym tropem, decyzja, jak wykreować przestrzeń wystawienniczą, była dosyć naturalna, a wręcz przez naturę inspirowana. Wystawy nawiązujące do poszczególnych reliktyw wiszące są zwyczajnie na tablicach. Lecz tablice te wsparte są na takich samych formach jak nadmienione już świetliki. Zwiedzający, wchodząc w tę przestrzeń, doświadcza gry światła i cienia, widzi formy przypominające kryształy minerałów opadające z sufitu jak stalaktyty i wyrastające z ziemi jak stalagmity. Dodatkowo dokładne miejsca położenia reliktyw zostały podświetlone, aby odwiedzający mógł wyraźniej poczuć skalę obiektów oraz poznać ich dokładne położenie. Na tym samym poziomie znajduje się restauracja otwarta na ekspozycję.

1. Dom burgrabstwa
2. Dom anglistów
3. Dom Hinczanów
4. Dom Wikariuszy „Lipowiec”
5. Kościół św. Jerzego
6. Relikty szkoły katedralnej
7. Relikty domu mansonarzy
8. Dom Lipowiec
9. Relikty domu Borka
10. Relikty domu altarystów
11. Kościół św. Michała
12. Relikty budynku grodu i domu królewien

Bartłomiej
Kazimierz
CYGAN

Rewitalizacja parku im. Wojciecha Bednarskiego

Głównym celem projektu rewitalizacji parku im. Wojciecha Bednarskiego było przywrócenie mu dawnej estetyki miejsca oraz jego statusu. Postępująca dekadami degradacja miejsca w sferze materialnej oraz obniżenie jego rangi doprowadziło do obecnego stanu rozkładu, gdzie park stał się karykaturą swojego założenia.

W projekcie starałem się zarówno dotrzeć do pierwotnego planu założenia funkcjonalnego, estetyki rozwiązań, jak i przybliżyć sobie ówczesną mentalność projektową, tak aby moja interwencja nie była siłowym wtrąceniem, lecz naprawą zdegradowanej przestrzeni w zastanym układzie.

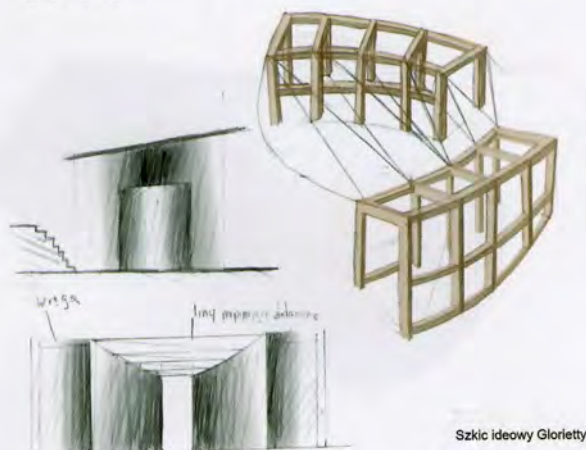
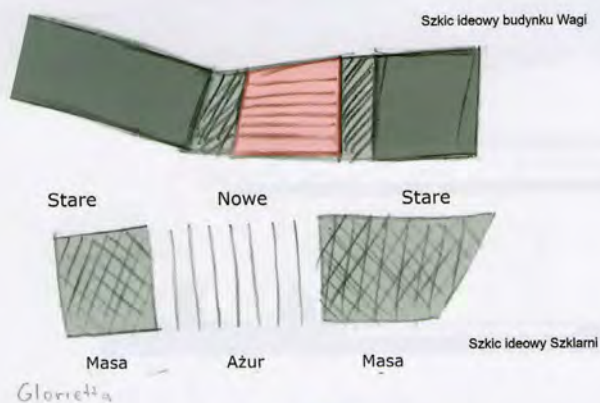
Rozwiązania materiałowe podyktowałem prawu miejsca. Park otaczają obiekty ceglane, więc wykorzystanie cegły jako jednego z motywów przewodnich wydawało się naturalne. Materiał ten potraktowałem współcześnie,

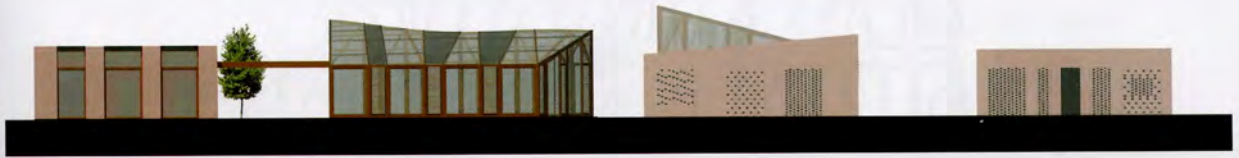
wprowadzając elementy ażurowej ściany, tworzące zarówno we wnętrzu, jak i na elewacji efekty światłocienia.

Drewno wykorzystywane było od wieków jako konstrukcja dachów oraz materiał tworzący stropy. Wykorzystując jego możliwości fizyczne i plastyczne, starałem się uzyskać efekty obiektów spójnych z oryginalnymi, jednocześnie wpisując się niejako w nurt ekologiczny.

Beton jest materiałem powszechnie pożądanym przez architektów za właściwości fizyczne oraz plastykę powierzchni. Duży wzrost jego występowania nastąpił od ery modernizmu. Wykorzystanie tego materiału stało się niejako obowiązkiem dla zachowania spójności dziejowej.

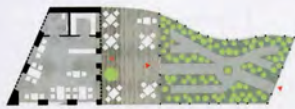
Szklarnia jest obiektem z jednej strony nawiązującym do historii miejsca, z drugiej zaś strony wpisuje się w swobodną tkankę

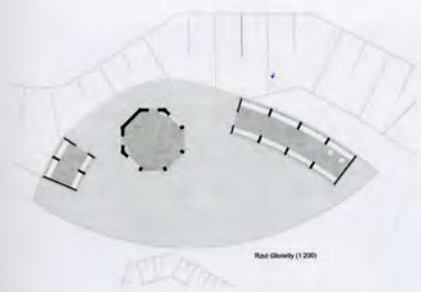

porządku roślinnego. Można też o niej powiedzieć jako o manifestacji prawdziwej ekologii, który jest daleki od ekologii korporacyjnej.

Glorietta jako modernistyczny mały obiekt głęboko odwołuje się do białego modernizmu lat 20. i 30. ubiegłego wieku. Projektując asymetryczny, centryczny układ rozbudowy składającej się z dwóch pawilonów oraz zadaszonej sceny, starałem się odwołać do tej samej narracji, kontynuując myśl w sposób autorski.

Plan Rabalen (1:200)

Plan Okienki (1:200)

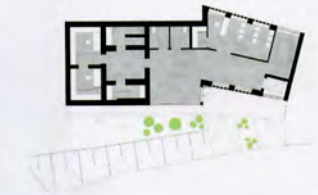
Plan budynku Włgi - kondygnacja +2 (1:200)

Plan budynku Włgi - kondygnacja +1 (1:200)

Plan budynku Włgi - Parter (1:200)

Plan budynku Włgi - kondygnacja -1 (1:200)

III Miejsce

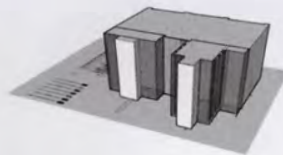
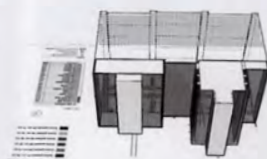
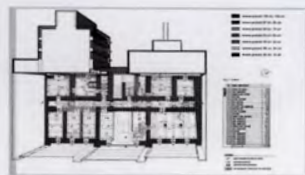
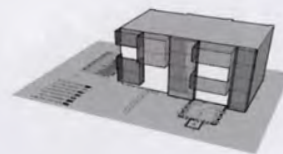
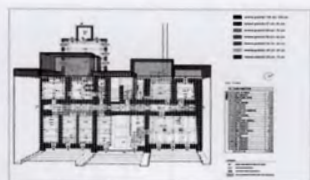
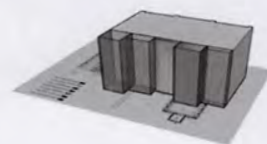
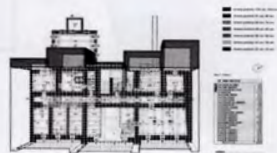
Małgorzata
SURÓWKA
Patrycja
KOZIOŁ

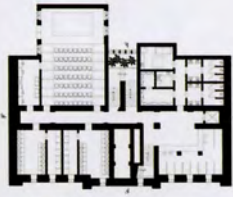
Dom Kultury przy pl. J. Matejki w Krakowie

Główną ideą projektu jest nadanie nowej funkcji zapomnianej Szkole Miejskiej. Nową funkcją Szkoły ma być Dom Kultury. Miejsce, gdzie będą się odbywać zajęcia dodatkowe dla dzieci i dorosłych, wernisaże, wystawy, spektakle teatralne czy seanse filmowe. Frontowa elewacja jest najcenniejszym elementem budynku, dlatego głównym założeniem było odnowienie i ujednoczenie istniejącej elewacji, aby tworzyła jedność.

Frontowa elewacja nawiązuje do przeszłości, tylna natomiast do przyszłości. Tył

budynku przyjmuje dynamiczną formę, dzięki mocnemu rozrzeźbieniu, uzyskanemu przez wysunięcie budynku oraz zastosowanie dużych przeszkleń, aby uzyskać lepsze doświetlenie pomieszczeń. Ważnym elementem było również odnowienie zaniedbanego skweru na tyłach budynku i stworzenie przestrzeni zielonej, gdzie w spokoju można odpocząć z dala od zgiełku miasta.

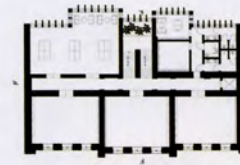

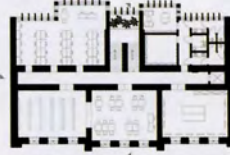
RZUT PIWNICA

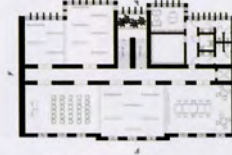
RZUT PARTER

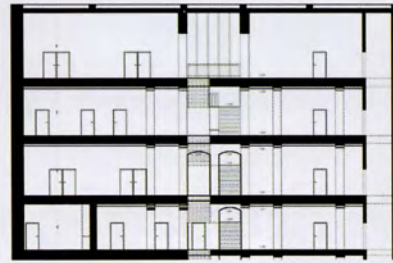
RZUT PIĘTRO II

RZUT PARTER

RZUT PIĘTRO III

Prace naukowo-badawcze jakie podjąłem po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych związane są z moimi wcześniejszymi badaniami nad twórczością Jana Sas-Zubrzyckiego, nad przemianami w architekturze początku XX w. i nad uwarunkowaniami zawodu architekta działającego w obszarach objętych ochroną konserwatorską. W 2017 r. przygotowałem do druku w wydawnictwie naukowym Historia Jagellonica monografię naukową „*Jan Sas-Zubrzycki (1860-1935) architekt, historyk, teoretyk architektury*”, która jest skróconym ujęciem mojej rozprawy doktorskiej. W 2018 r. monografia uzyskała nagrodę Miasta Krakowa - Książka Miesiąca. Wiedzę na temat życia i twórczości Jana Sas-Zubrzyckiego i jego teorii stylów narodowych, a także filozoficznej i społecznej genezy tych teorii przedstawiałem w uczelniach, instytucjach naukowych a także instytucjach kultury:

25 maja 2017 w Polskiej Akademii Nauk w Krakowie na zaproszenie Komisji Urbanistyki i Architektury Sekcji Architektury Krajobrazu wygłosiłem referat „Jan Sas-Zubrzycki jego dzieła a kontekst krajobrazu w świetle najnowszych badań”. (zaproszenie w załączeniu).

9 grudnia 2017 w Muzeum Kamienica Orsettich w Jarosławiu na V sesji stałego seminarium Akademia Dziedzictwa Kresów wygłosiłem referat pt.: „Jan Sas-Zubrzycki w świetle najnowszych badań”. (program sesji w załączeniu).

8 lutego 2018 w Domu Spotkań z Historią w Warszawie, na zaproszenie Narodowego Instytutu Dziedzictwa Kulturowego za Granicą i Domu Spotkań z Historią wygłosiłem referat pt.: „Jan Sas-Zubrzycki romantyk polskiej architektury”. (zaproszenie w załączeniu).

20 kwietnia 2018 w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie na zaproszenie Stowarzyszenia Historyków Sztuki oddział w Rzeszowie wygłosiłem prelekcję: „Jan Sas-Zubrzycki Architekt i Romantyk”.

W dalszym ciągu prowadziłem badania nad fenomenem Jana Sas-Zubrzyckiego – filozofa i inżyniera a także współczesną percepcją jego teorii. Efekty tych badań prezentowałem na sesjach naukowych:

17 listopada 2018 na sesji naukowej z okazji 200 - lecia parafii w Podgórzu organizowanej przez Muzeum Krakowa, wygłosiłem referat „Historia budowy drugiego kościoła parafialnego w Podgórzu i jego architektura”, który ukazuje się drukiem (program w załączeniu).

4 stycznia 2019 w Muzeum Narodowym w Krakowie, Dom Jana Matejki, w ramach Dnia Mistrzów Polskiej Pracy Organicznej wygłosiłem wykład „Jan Sas – Zubrzycki (1860-1935) – architekt, profesor Politechniki Lwowskiej, autor”, (zaproszenie w załączeniu).

7. listopada 2020 w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Przemyślu wygłosiłem referat pt.: „Jan Sas – Zubrzycki (1860-1935) obrońca historyzmu w architekturze, nie tylko sakralnej”.

19 listopada 2021 r. na Konferencji naukowej pn.: „Tożsamości kulturowe regionów karpackich, Człowiek – Język – Architektura – Sztuka – Krajobraz – Nowy Targ 2021”, organizowanej przez Instytut Humanistyczno-Społeczny i Instytut Techniczny Podhalańskiej Państwowej Uczelni Zawodowej w Nowym Targu oraz Komisję Urbanistyki i Architektury Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, wygłosiłem referat pt. „Realizacje Jana Sas-Zubrzyckiego w dwóch miastach Beskidu Makowskiego. Identyfikacja istotnego czynnika tożsamości regionalnej w krajobrazie Jordanowa i Myślenic”, (program w załączeniu, monografia pokonferencyjna z przyczyn zależnych od organizatorów nie ukazała się jeszcze drukiem).

Od 2017 r. w obszarze moich zainteresowań naukowych znalazła się architektura modernistyczna. To kontynuacja badań podjętych na etapie rozprawy doktorskiej i powrót do wcześniejszych zainteresowań związanych z moją praktyką projektową. Impuls do poszerzenia tematu badawczego dało doświadczenie badawcze i projektowe przy przebudowie i rozbudowie dzieła Jana Kruga, Zespołu Sportowego KS „Korona” w Krakowie.

Obiekty K.S. „Korona” prezentowałem 13 października 2017 r. w trakcie Międzynarodowego Biennale Architektury, organizowanego przez krakowski oddział SARP. Wystąpienie pod tytułem „Pomiędzy urbanistyką a architekturą – przestrzeń pośrednia jako atut architektury na przykładzie jednego zapomnianego dzieła” (program Biennale w załączeniu).

Wyniki badań nad tym szczególnym budynkiem epoki socrealizmu znalazły się w artykule opublikowanym w czasopiśmie „Architectus”. Wowczak J. *Klub Sportowy Korona – wzorcowy projekt epoki socrealizmu...53, 'Korona' Sports Conglomerate – a model project of Socialist Realism, Architectus* 2020.3(63) DOI:10.37190/arc200304.

17 lutego 2022 r. na zaproszenie krakowskiego oddziału SARP prezentowałem postać Jana Kruga w ramach debaty publicznej, w związku z ukazaniem się monografii *Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX w. w twórczości Jana Kruga*, (informacja internetowa w załączeniu).

5 grudnia 2022 r. w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego na zaproszenie Akademickiego Koła Studentów Ochrony Dóbr Kultury UJ wygłosiłem wykład „Jan Krug architekt dwóch modernizmów”, (informacja internetowa w załączeniu).

Prowadząc badania nad modernistyczną architekturą Krakowa odkryłem dokumenty dające nowe spojrzenie na uwarunkowania przemian urbanistycznych miasta w XX w.

15 czerwca 2022 na posiedzeniu Komisji Urbanistyki i Architektury Polskiej Akademii Nauk w Krakowie prezentowałem rezultat badań nad rozwojem urbanistycznym Krakowa w związku z odkryciem w Archiwum Narodowym dokumentacji związanej z dwoma niepublikowanymi konkursami urbanistycznymi. Referat miał tytuł: „Krajobraz romantyczny. Plac przed Muzeum Narodowym w Krakowie w świetle konkursów architektonicznych”. (zaproszenie w załączeniu)

21 czerwca 2023 na zaproszenie Sekcji Morfologii Urbanistycznej Komisji Urbanistyki i Architektury Oddziału PAN w Krakowie wygłosiłem referat „Powojenny rozwój Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w świetle dwóch planów Wacława Krzyżanowskiego”.

Istotnym elementem mojej aktywności naukowej są artykuły i wystąpienia prezentujące wyniki badań prowadzonych w związku z podejmowanymi w mojej pracowni projektami, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów konserwatorskich, w tym zabytkowych założeń parkowych, architektury krajobrazu i parków kulturowych.

20 marca 2018 r. w czasie XVII Europejskiego Kongresu Informacji Renowacyjnej (EKIR) w Krakowie wygłosiłem referat pt.: „Projektant i konserwator – dialog i oczekiwania na etapie przygotowania projektu”. (program w załączeniu)

11 grudnia 2018 r. na ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej w 100-lecie powstania niepodległych służb ochrony zabytków w Polsce „Zachować dziedzictwo polskiej przestrzeni kulturowej dla przyszłości”, zorganizowanej przez Instytut Historii Architektury i Konserwacji Zabytków, Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej wygłosiłem referat pt.: „Muzeum Warszawy – współczesna restauracja powojennej rekonstrukcji zabytku”, (program w załączeniu).

13 grudnia 2018 w siedzibie krakowskiego oddziału Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków wygłosiłem referat na temat „Architekt w muzeum”. Rola architekta w procesie projektowym muzeum w świetle dzisiejszych praktyk”, (zaproszenie w załączeniu).

16 października 2021 r. w Muzeum Podgórza w czasie sesji popularno-naukowej poświęconej założeniom parkowym prezentowałem artykuł: „Park Wojciecha Bednarskiego. Interpretacja romantycznego parku”. Artykuł ukazał się drukiem w „Wiadomościach Konserwatorskich, Journal of Heritage Conservation” 2020, 64:75-92. DOI: 10.48234WK64BEDNARSKI, (program w załączeniu).

15 października 2021 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznał mi Medal Zasłużony Kulturze Gloria Artis II stopnia w kategorii ochrona dziedzictwa narodowego.

W 2021 wystąpiłem w filmie promującym ideę parków kulturowych „Krajobraz mojego miasta – parki kulturowe” przygotowanym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa / TV NID, omawiałem prawne uwarunkowania parków kulturowych.

23 maja 2022 w czasie VIII Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Rozpoznać przeszłość w teraźniejszości” organizowanej przez Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego prowadziłem panel dyskusyjny pn. „Architektura dziedzictwa”.

19 października 2022 r. jako delegat krakowskiego oddziału SKZ brałem udział w XX Zjeździe Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków w Toruniu.

25 października 2022 r. wygłosiłem referat „Budynek i przestrzeń Ekspozycji Muzeum Polaków Ratujących Żydów w kontekście krajobrazu terytorialnego i kulturowego wsi Markowa” w ramach seminarium „Krajobraz terytorialny i kulturowy Markowej” organizowanym przez Muzeum Polaków Ratujących Żydów Podczas II Wojny Światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej i Towarzystwo Przyjaciół Markowej. Aktywność ta mieści się w ramach popularyzacji idei parków kulturowych, (program w załączeniu).

15 kwietnia 2023 r. moderowałem panel dyskusyjny pn. „Krajobraz dziedzictwa” na IX Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Rozpoznać przeszłość w teraźniejszości” organizowanej przez Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

8 listopada 2023r. brałem udział w panelu na temat warunków brzegowych odbudowy obiektów zabytkowych, w ramach konferencji „Odbudować, zmienić, zachować? Zamki w krajobrazie Polski”, organizowanej przez Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków. Wykład miał tytuł „Prace projektowe w projekcie zabytkowym. Refleksja praktyka”.

PAN

POLSKA AKADEMIA NAUK
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

POLSKA AKADEMIA NAUK ODDZIAŁ W KRAKOWIE

31-018 Kraków, ul. św. Jana 28

KOMISJA URBANISTYKI I ARCHITEKTURY
SEKCJA ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU

SERDECZNIE ZAPRASZA NA
spotkanie naukowe

Temat posiedzenia:

**JAN SAS ZUBRZYCKI JEGO DZIEŁA A KONTEKST
KRAJOBRAZU W ŚWIETLE NAJNOWSZYCH BADAŃ**

DR NAUK HUMANISTYCZNYCH W SPECJALNOŚCI HISTORIA SZTUKI
MGR INŻ. ARCHITEKT

JERZY WOWCZAK

Spotkanie zaplanowane jest na czwartek 25 maja 2017., na godz. 18.00,
w sali Oddziału PAN w Krakowie, wejście od ul. Św. Jana 28.

Sekretarz Naukowy KUiA
O/PAN w Krakowie
Dr hab. inż. Wojciech Przegon, prof. UR

Przewodniczący KUiA
O/PAN w Krakowie
Prof. dr hab. inż. arch. Zbigniew Zuziak

Sekretarz Naukowy Sekcji
Architektury Krajobrazu
Dr hab. inż. arch. Jadwiga Środulska-Wielgus

Przewodniczący Sekcji
Architektury Krajobrazu
Dr hab. inż. arch. Zbigniew Myczkowski, prof. PK

WSTĘPNY PROGRAM WYSTĄPIEŃ W KONKURSIE B – SEMINARIUM PRELIMINARY PROGRAMME OF THE INTERVENTIONS – COMPETITION B

Czwartek, 12 października 2017 – Centrum Kongresowe ICE, ul. Marii Konopnickiej 17
Thursday, 12th October 2017 – ICE Congress Centre, 17 Marii Konopnickiej St.

15:00:18:00

Konkurs B: Seminarium, część I – Sala teatralna
Competition B: Seminar, Part I – Theatre Hall

1. Arkadiusz Pacholski **Na rogu Pięknej i Szpetnej**
On the corner of Beautiful and Ugly Streets
2. Agnieszka Dudzińska-Jarmolińska **Przyczyny degradacji terenów zieleni w przestrzeniach półprywatnych i publicznych wokół budynków mieszkalnych w centrach miast**
Reasons for degradation of semi-private and public green areas around residential buildings in city centres
3. Mikołaj Biało **Nasze podwórko – nasze dane, czyli wspólnotowa twórczość w dobie cyfryzacji.**
Our backyard – our data, or community-based creation in the age of digitalisation
4. Marta Kowalczyk **Zeskalować przeskalowane – próba redefinicji fragmentu osiedla z wielkiej płyty Nowe Zegrze w Poznaniu**
To scale the overscaled – an attempt of a redefinition of a fragment of the housing estate of prefabricated slabs: Nowe Zegrze in Poznań
5. Orsolya Vass **Rewitalizacja starej synagogi w mieście Sopron i jej otoczenia wraz z podwórzem**
Revitalisation of an old Synagogue in Sopron and its surroundings with the backyard.
6. Ruben Bardanaszwili **Wspólnota w podwórzu – od sentymentów do rzeczywistości / Analiza rzeczywistości podwórza – zmiany i perspektywa**
Community in the backyard – from sentiment to reality / Analysis of reality of the backyard – changes and perspectives
7. Ilona Szefer **Heterogeniczne formy kształtowania krajobrazu przestrzeni mieszkaniowych jako czynnik służący aktywizacji i korelacji ich mieszkańców**
Heterogeneous forms of shaping residential space landscape as the factor serving activation and correlation of their inhabitants.
8. Kitti Baranyai **Rewitalizacja otoczenia synagogi w Sopron**
Revitalization of the Synagogue's Surrounding at Sopron
9. Luis Navarro Jover **Osiągnięcie przejrzystości**
Make transparent

Moderator: **Marta A. Urbańska**

WSTĘPNY PROGRAM WYSTĄPIEŃ W KONKURSIE B – SEMINARIUM PRELIMINARY PROGRAMME OF THE INTERVENTIONS – COMPETITION B

Piątek, 13 października 2017 – Centrum Kongresowe ICE, ul. Marii Konopnickiej 17
Friday, 13th October 2017 – ICE Congress Centre, 17 Marii Konopnickiej St.

9:00-12:00

Konkurs B: Seminarium, część II – Sala teatralna
Competition B: Seminar, Part I – Theatre Hall

1. **Zbigniew Bińczyk** ***Imperatyw kategoryczny***
Categorical imperative
2. **Maria Dankowska** ***Podwórze Architekta Miejskiego***
Backyard of the Architect of the City
3. **Szymon Ruszczewski** ***Wierszownik – pomiędzy przestrzenią publiczną a prywatną***
Wierszownik – between public and private spaces
4. **Alicja Maciejko** ***Dobre pomysły zmieniają nasz świat***
Good ideas change our world
5. **Monika Arczyńska** ***Różne przestrzenie, wspólne problemy – jak przywrócić miasto mieszkańcom?***
Different Spaces, Common Problems – How to Reclaim the City for Its Residents?
6. **Jerzy Wowczak** ***Pomiędzy urbanistyką a architekturą – przestrzeń pośrednia jako atut architektury na przykładzie jednego zapomnianego dzieła***
Between urban planning and architecture – intermediate space as an advantage of architecture, illustrated by an example of one forgotten work
7. **Renata Przewłocka-Sionek** ***W poszukiwaniu istoty miasta przez łódzkie i wileńskie podwórka. Podobieństwa i różnice***
In search, a city's essence in the courtyards of Łódź and Vilnius. Similarities and differences
8. **Justyna Boduch** ***Plan idealny***
The ideal plan
9. **Martyna Mokrzecka** ***Ciepło, ciepłej, parzy!***
Czy w Polsce mamy problem z przegrzewaniem się powierzchni wewnątrz śródmiejskich kwartałów? Wstępna diagnoza problemu
Warm, hot, burning!
Do we have a problem in Poland with overheating of space inside central urban quarters? Preliminary diagnosis of the problem
10. **Elżbieta Szymańska,
Michał Dołbniak** ***Przestrzeń Relacji – Relacja przestrzeni***
Space for relations – relations of space
11. **Dorota Jarodzka-Śródka** ***Poszukiwania modelowych rozwiązań w strefowaniu przestrzeni miejskiej***
Searching for model solutions in zoning of urban space
12. **Patrycja Dyląg** ***Wspólnota jedzenia. Jak ulepszyć przestrzeń dzięki jedzeniu***
Collectiveness of eating. How to improve spaces with eating
13. **Lidia Żakowska** ***Idea równości w projektowaniu przestrzeni urbanistycznej***
The idea of equality in planning of urban space

Moderator: **Marta A. Urbańska**

Organizatorzy Organisers:

Partnerzy Partners:

V sesja stałego seminarium Akademia Dziedzictwa
Kresów w ramach prac Komitetu Sterującego Muzeum
Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej
Jarosław – grudzień 2017

Akademia Dziedzictwa Kresów (ADK) działa jako stałe seminarium programowe kultury pamięci Kresów dawnej Rzeczypospolitej. Kolejna jej sesja odbędzie się w dniach 8-9 grudnia 2017 roku w Jarosławiu. Współorganizatorami sesji są: Muzeum w Jarosławiu Kamienica Orsettich oraz Komitet Założycielski Akademii Dziedzictwa Kresów – Towarzystwa Kultury Pamięci im. Księcia Adama Kardynała Sapiehy.

Sesja odbywa się w ramach VIII DNI KULTURY SOLIDARNOŚCI, które odbywają się pod hasłem: „Nie ma wolności bez solidarności”. Wydarzenie odbywa się także w kontekście jubileuszu 650-lecia Ormian w Polsce oraz Roku Conradowskiego. Jarosławska sesja ADK stanowi kontynuacją prac nad strategią programową Portalu oraz instytucji kultury pamięci, tworzonej dla ochrony i propagowania dziedzictwa Kresów.

PROGRAM

dzień I (8.12.2017)

godz.11.00

Otwarcie obrad seminarium Akademii Dziedzictwa Kresów

godz. 11:20

„Jarosław i Podkarpacie a Kresy dawnej Rzeczypospolitej”

Artur Dobrucki

Podkarpacie jako symboliczna Brama Kresów - wielość perspektyw

Zofia Bieńkowska-Kostka (Muzeum w Jarosławiu Kamienica Orsettich)

Kresowi jarosławianie i ich rola w recepcji mitu na Podkarpaciu

godz. 13.20 – obiad

godz. 14.00

Zwiedzanie Muzeum w Jarosławiu Kamienicy Orsettich i Starego Miasta

godz. 16.00

„Dziedzictwo Ormian w kontekście jubileuszu ich 650-letniej obecności na ziemiach polskich”

prof. dr hab. Krzysztof Stopka (Uniwersytet Jagielloński)

dr hab. Andrzej A. Zięba (Uniwersytet Jagielloński)

godz. 18.00 – kolacja

dzień II (9.12.2017)

„Ludzie Kresów”

godz. 10.30

dr Jerzy Wowczak

Jan Sas-Zubrzycki w świetle najnowszych badań naukowych

dr Jan Wolski (Uniwersytet Rzeszowski)

Józef Conrad Korzeniowski - polski marynarz z Kresów

godz. 13.30 – obiad

Zakończenie sesji ADK w Jarosławiu

Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą
i Dom Spotkań z Historią w Warszawie
zapraszają na prezentację Jerzego Wowczaka

Jan Sas-Zubrzycki

Romantyk polskiej architektury

8 lutego 2018
CZWARTEK, GODZ. 18.00

Dom Spotkań z Historią
Warszawa, ul. Karowa 20

 Narodowy Instytut
Polskiego Dziedzictwa
Kulturowego za Granicą

 STANICA
KRESOWA

 Dom
Spotkań
z Historią

Institucja Kultury
m.st. Warszawy

Tematy wiodące obrad XVII EKIR 2018

1. Aktualne zmiany w procesie przekształcania prawa budowlanego; uwarunkowania związane z zagospodarowaniem przestronnym w strefach historycznych.
2. Wymogi konserwatora i architekta (podobieństwa i różnice) przy doborze technologii i materiałów do prac w obiektach zabytkowych – przykłady dobrych i złych realizacji.
3. Promocja miast i regionów w oparciu o ich walory historyczne i krajobrazowe – realizacje z wykorzystaniem funduszy europejskich.

NIEDZIELA 18 marca (niedziela)

TYLKO DLA ZGŁOSZONYCH GOŚCI

- 16.30** Wieczór Wyszehradzki (wystąpienia Czechów i Słowaków) – hotel Rubinstein
- 19.00** Przedstawienie z okazji 100-lecia służb konserwatorskich w Polsce

I DZIEŃ 19 marca (poniedziałek)

- 8.30** Oficjalne otwarcie XVII EKIR 2018
Wiceprezydent Miasta Krakowa – **Andrzej Kulig**
- 8.40** Przewodniczący Rady Miasta – **Bogusław Kośmider**
- 8.50** Prezentacja programu i komunikaty – **Edward Hardt**

SESJA PORANNA

- Prowadzenie – dr Zygmunt Rawicki, sekretarz – Edward Hardt**
- 9.00 – 9.20** Finansowanie i stan aktualny wybranych obiektów zabytkowych w Małopolsce – **Leszek Zegzda**, Wicemarszałek Województwa Małopolskiego; ad. 3
- 9.20 – 9.40** KEIM Farby Mineralne – Przebudowa wieżowca Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Prudential” na pięciogwiazdkowy hotel w Warszawie.
Problemy funkcjonalne, materiałowe i estetyczne – **Dorothea Smatloch-Klechowka, Marcin Janowski**
- 9.40 – 10.00** Niezbędne uwarunkowania związane z planowaniem zagospodarowania przestronnego w strefach historycznych – **dr Mariusz Kotulski**, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie; ad. 1
- 10.00 – 10.20** KINGSPAN INSULATION – Izolacja wewnętrzna obiektów zabytkowych System Kingspan Kooltherm K118 – **Radosław Jędrzak**
- 10.20 – 10.40** Jakie zmiany w prawie budowlanym? – mecenas **Robert Dziwiński**, kancelaria Beal (kons RD – Warszawa); ad. 1
- 10.40 – 11.00** CAPAROL – Renowacja elewacji Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu – przykład zastosowania farb o potrójnym krzemianowaniu „Caparol Syllitol – NQG (formuła nanosieci kwarcowych)” – **Artur Przybysz**

II DZIEŃ 20 marca (wtorek)

SESJA PORANNA

- Prowadzenie – mgr inż. arch. Artur Zbiegieni, sekretarz – Edward Hardt**
- 8.50 – 9.10** Energoszczędność w obiektach historycznych – **prof. Sławomir Rosolski**, Politechnika Poznańska; ad. 2
- 9.10 – 9.30** REMMERS – Technologie renowacji budowli. Polskie kandydatury do nagrody Bernhard Remmers 2018 – **Jacek Olesiak**
- 9.30 – 9.50** Konserwator i architekt – dialog, oczekiwania konserwatora – **dr Barbara Bielini-Kopec**, Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków; ad. 2
- 9.50 – 10.10** XELLA Polska – Materiały i technologie stosowane w termomodernizacjach obiektów zabytkowych – zasady wykonywania oraz przykłady dobrych i złych realizacji – **dr hab. inż. Dariusz Bajno**
- 10.10 – 10.30** Projektant i konserwator – dialog i oczekiwania na etapie przygotowania projektu – **mgr inż. arch. Jerzy Wowczak**; ad. 2
- 10.30 – 10.50** DACHY BAWARII – Bogen – ponadstandardowe podejście do renowacji obiektów zabytkowych – **Tomasz Banach**
- 10.50 – 11.10** Architekt i konserwator – dialog i oczekiwania architekta w trakcie realizacji inwestycji – **dr Maciej Żelbromski**, Szkoła Wyższa Rzemiosł Artystycznych i Zarządzania we Wrocławiu; ad. 2
- 11.10 – 11.30** ATLAS Polska – Rola diagnostyki w renowacji – „pro memoria” – **dr inż. Mariusz Garecki**
- 11.30 – 11.50** Wykonawca i konserwator – możliwości wykonawcze i aranżacyjne przy pracach renowacyjnych – **mgr Piotr Biało**, Przewodniczący Ogólnopolskiej Rady Konserwatorów Dziel Sztuki; ad. 2
- 11.50 – 12.10** Przerwa na kawę
- BLOK PROGRAMOWY**
„Miasta Polskie” – ukończone projekty, przewidywane realizacje.
Prowadzenie – red. Edward Hardt
- 12.10 – 12.30** „Miasta Polskie”- Problematyka ochrony i ekspozycji zabytków Twierdzy Kraków – **dr Jan Janczykowski**, Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków; ad. 3
- 12.30 – 12.50** WIENERBERGER Ceramika Budowlana – „Pięta elewacja” – przykłady renowacji dachów na obiektach historycznych – **Jerzy Król**
- 12.50 – 13.10** „Miasta Polskie” – Bydgoszcz z innej perspektywy – **Andrzej Damian Borsuk**, adunkt, Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy; ad. 3
- 13.10 – 13.30** MONIER BRAAS – „Depresja dekarza” – film obrazujący wprowadzoną gwarancję systemową – wstęp **Przemysław Spych**
- 13.30 – 13.50** Parki kulturowe w Krakowie – **Katarzyna Olesiak**, Dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa; ad. 3
- 13.50 – 14.40** Obiad

11.00 – 11.30

Przerwa na kawę
Problematyka wpisu do rejestru i finansowania konserwacji obiektów architektury drewnianej – **Mariusz Czuba**, Z-ca Dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Warszawie; ad. 3

11.50 – 12.10

Farby KABE – Odtworzenie materii malarskiej barokowego al fresco farbami polikrzemianowymi firmy Farby Kabe – **Elżbieta Graboś**

12.10 – 12.30

Nowatorska koncepcja aranżacji kościoła Franciszkanów w Gnieźnie – powrót do źródeł? – **O. Leszek Klekociuk**, Zakon Franciszkanów Konwentualnych w Poznaniu; ad. 3

12.30 – 12.50

SCHOMBURG Polska – Nowoczesne metody diagnostyki budynków służące właściwemu doborowi rozwiązań materiałowych – **Krzysztof Knop**

12.50 – 13.10

Modernizacja obiektów muzealnych – między tradycją a nowoczesnością – **Joanna Dudelewicz**, kierownik projektu Muzeum Warszawy; ad. 3

13.10 – 13.30

Firma Handlowa Barbara i Andrzej LABE – Posadzki w obiektach zabytkowych z płytek gresowych – ich renowacja – **Andrzej Labe**

13.30 – 13.50

Mistrz i uczeń, czyli konserwacja po japońsku – **dr Waldemar Affelt**, IOMOS, Politechnika Gdańska; ad. 3

13.50 – 14.50

Obiad

SESJA POPOŁUDNIOWA

Prowadzenie – dr Dariusz Kopicowski, sekretarz – Edward Hardt

14.50 – 15.10 Rewitalizacja konstrukcji budowlanych w obiektach zabytkowych – założenia podstawowe – **prof. Dariusz Bajno**, Uniwersytet Techniczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy; ad. 2

15.10 – 15.30

PER AARSLEFF – Rozwiązania dla bezwykopowej naprawy przyłączy kanalizacyjnych i deszczowych – **Arkadiusz Bachan**

15.30 – 15.50

Osuszanie obiektów zabytkowych, metody i zagrożenia – **dr Józef Adamowski**, Politechnika Wroclawska; ad. 2

15.50 – 16.10

QUICK-MIX – Wybrane przykłady zastosowania zapraw quick-mix. Tynki cyklinowane Archikatedry Placu Litewskiego w Lublinie – **Maciej Nocoń**

16.10 – 16.30

Izolowanie i odwadnianie obiektów zabytkowych, przykłady zastosowań – **Maria Rudy**, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu; ad. 2

16.40

Zbiórka przed Urzędem Miasta Krakowa

16.45 – 18.45

Przebieg do Muzeum Archeologicznego/Muzeum Historycznego, informacje techniczne – **dr Stanisław Karczmarczyk, dr Jan Janczykowski**

19.00

Jury nagrody „Renowator 2018” – hotel Rubinstein

21.00

Kolacja – hotel Rubinstein

14.40 – 16.30	Sala Obrad Rady Miasta Krakowa – Dyskusja – Zasady funkcjonowania i finansowania Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków. Modernizacja obiektów w strefach historycznych Prowadzenie i narracja: mgr inż. arch. Ewa Nekanda-Trepka, dr Waldemar Affelt, Mariusz Czuba Wystąpienie wprowadzające – dr hab. Katarzyna Zalasinska, Dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego
16.30 – 18.00	Sala Dietla – „Komwent” Konserwatorów Wojewódzkich (sesja zamknięta)
16.30 – 18.00	Sala Kupiecka – „Forum” Konserwatorów Samorządowych (sesja zamknięta)
18.00	Zbiórka przed Urzędem Miasta Krakowa
18.00 – 19.30	Kościół Przemienienia Pańskiego w Krakowie – zwiedzanie i prezentacja Piotr Bialko ; Przejście po obszarach wpisanych na listę UNESCO – Ewa Glińska, Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Krakowa
21.00	Uroczysta kolacja i wręczenie nagród – prowadzenie Jerzy Fedorowicz (jr.), Edward Hardt

III DZIEŃ 21 marca (środa) TYLKO DLA ZGŁOSZONYCH GOŚCI

9.00	Wyjazd do Nowego Wiśnicza (zbiórka przy hotelu Rubinstein od strony ulicy Dajwów)
10.30	Zamek i zakład karny – w programie zwiedzanie zamku, prezentacja potrzeb i prac
15.00	Poczęstunek
16.00	Wyjazd
17.00	Powrót w okolice Dworca Głównego

* Organizator zastrzega sobie prawo do nieznacznych zmian w programie.
* Wystąpienia techniczno-technologiczne traktują o materiałach, systemach technologicznych i realizacjach, mają charakter szkoleniowy. Są wygłaszane przez technologów lub pracowników technicznych z firm produkujących materiały renowacyjne stosowane w restauracji obiektów zabytkowych.

Współpracownicy

FIRMY UCZESTNICZĄCE

Pełne wizytówki firm, wraz z profilem działalności oraz listą wybranych realizacji, znajdą Państwo na stronie: www.renowacjaizabytki.pl/ekir

Uczestnicy XVII EKIR 2018

EKIR 2018

XVII Europejski Kongres Informacji Renowacyjnej

Urząd Miasta Krakowa – Pałac Wielopolskich
Sala Obrad Rady Miasta Krakowa im. St. Wyspiańskiego
pl. Wszystkich Świętych 3-4

program obrad

ZOBACZ EKIR NA ŻYWO W INTERNECIE
Tradycyjnie przebieg obrad transmitowany będzie bezpośrednio w Internecie.
Na ogólnodostępny przekaz audio-video zapraszamy na stronie: www.renowacjaizabytki.pl/ekir

Prelekcja autorska dr Jerzego Wowczaka – „Jan Sas-Zubrzycki. Architekt i Romantyk”

Stowarzyszenie Historyków Sztuki oddział w Rzeszowie
Muzeum Okręgowe w Rzeszowie

zapraszają na prelekcję autorską

dr Jerzego Wowczaka

Jan Sas-Zubrzycki. Architekt i Romantyk

promującą publikację

Jan Sas-Zubrzycki. Architekt, historyk i teoretyk architektury

**20 kwietnia 2018 r. (piątek) o godz. 16.30 w Sali Konferencyjnej Muzeum Okręgowego
w Rzeszowie na ul. 3 Maja 19,**

wejście od strony budynku administracyjnego

Dostęp do niepublikowanych dotąd materiałów pozwolił autorowi na ukazanie niemal pełnej chronologii życia zawodowego profesora Jana Sas-Zubrzyckiego a także wyrazistego obrazu postaci. Cennym efektem badań są zamieszczone w aneksach wykazy wszystkich dzieł architektonicznych i teoretycznych architekta. Bogaty materiał ilustracyjny – ponad 200 ilustracji zawiera reprezentatywny dla treści książki zbiór zarówno zdjęć archiwalnych jak i współczesnych obiektów projektowanych przez Zubrzyckiego. Znalazły się w książce fotografie dokumentów i rysunków, w tym szkiców projektowych wydobytych na światło przez autora z zakamarków archiwów klasztorów. Szczególnie interesujące są unikatowe zdjęcia rysunków z okresu studiów. Postać przedstawiona jest w wielu wymiarach jako architekt, teoretyk architektury, działacz społeczny, wykładowca akademicki i wychowawca młodzieży. Przede wszystkim jako romantyk i patriota, który architekturę traktował jako sztukę symboliczną wyrażającą najważniejsze, w tym patriotyczne treści. Wymienione i opisane w książce dzieła architektoniczne Zubrzyckiego sytuują go wśród największych polskich twórców przełomu wieku, o dorobku porównywalnym z takimi luminarzami architektury jak Teodor Talowski, Józef Pius Dziekoński, Konstanty Wojciechowski czy Sławomir Odrzywolski. Książka przedstawia teorie stylów architektonicznych tworzone przez profesora Zubrzyckiego. Nie tylko funkcjonujące od lat w obiegu naukowym styl nadwiślański i zygmontowski, ale również ewolucję poglądów z ostatniego okresu życia architekta prowadzącą do teorii słowianofilskiej, spójnej z takimi tendencjami w sztuce II Rzeczypospolitej. Autor przedstawił również nieznaną dotąd aktywność społeczną i zawodową architekta w strukturach zajmujących się odbudową kraju w czasie I wojny światowej i po odzyskaniu niepodległości. Nakreślone w książce konflikty występujące w środowisku architektonicznym i konserwatorskim uzupełniają obraz epoki przełomów wieków o raczej strony opozycyjnej do głównego nurtu przemian, której przedstawicielem był Jan Sas-Zubrzycki. Ukazują Zubrzyckiego jako wyrazistego obrońcę historyzmu i ewolucyjnych dróg przemian w architekturze, przeciwnika secesji i modernizmu. Autor przedstawiając twórczą postawę tego dotychczas powszechnie uważanego za spóźnionego o jedno pokolenie architekta epoki historyzmu umożliwił czytelnikom zapoznanie się z racjami architekta. Wykazał, że Zubrzycki nie był architektem schyłku wieku historyzmu, ale aktywnym również w latach międzywojennych twórcą, wchodzącym swoimi dziełami w polemiczny dyskurs z środowiskiem architektów i konserwatorów.

Za: <http://iagellonica.com.pl/produkt/jan-sas-zubrzycki-architekt-historyk-i-teoretyk-architektury/>

Muzeum Historyczne Miasta Krakowa
Oddział Muzeum Podgórze

Archiwum Narodowe w Krakowie

Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Józefa

zapraszają na

Seminarium naukowe

O parafii w Podgórzu. 200 lat istnienia

17 listopada 2018 r., godzina 10.00

sala konferencyjna Muzeum Podgórze,
Kraków, ul. Limanowskiego 51

Program:

10.00 Powitanie

mgr Michał Niezabitowski - dyrektor Muzeum Historycznego Miasta Krakowa
dr hab. Wojciech Krawczuk - dyrektor Archiwum Narodowego w Krakowie
ks. prał. Antoni Bednarek - Proboszcz Parafii pw. św. Józefa w Krakowie - Podgórzu

10.20 Andrzej Gfuc - Historia odnalezienia archiwum parafialnego

10.40 dr Kamila Föllprecht - Trudne początki parafii w Podgórzu

11.00 dr Robert Gawęł - Pięć kościołów św. Józefa

11.20 Adam Sasnowski - Poczet proboszczów parafii św. Józefa w Podgórzu 1818-2018

11.40 Przerwa kawowa

12.20 dr Jerzy Wowczak - Architektura kościoła św. Józefa w Podgórzu

12.40 Melania Tutak - Ogłoszenie parafialne - najważniejsze wydarzenia w życiu podgórskiej parafii

13.00 Piotr Matoga - Organy z kościoła św. Józefa w Podgórzu

ZACHOWAĆ DZIEDZICTWO POLSKIEJ PRZESTRZENI KULTUROWEJ DLA PRZYSZŁOŚCI

PROGRAM KONFERENCJI

10 GRUDNIA 2018 (PONIEDZIAŁEK)

Od 10.00 rejestracja uczestników

11.00 – uroczyste otwarcie Konferencji (prof. P. Dobosz, prof. A. Kadłuczka)
- wystąpienia przedstawicieli Władz Państwowych i Samorządowych

12.00 – Sesja 1, Referaty programowe

Iwona Szmelter:

Holizm to przyszłość ? całościowa perspektywa ochrony dziedzictwa kultury materialnego niematerialnego i cyfrowego

Bogusław Szmygin:

Sto lat ochrony zabytków w Polsce – założenia analizy

Piotr Dobosz:

Perspektywy prawa i organizacji administracji konserwatorskiej w 100-lecie powstania niepodległych służb ochrony zabytków w Polsce

Ewa Węclawowicz- Gyurkovich:

Powroty do przeszłości w centrach miast historycznych

Klaudia Stala:

Na straży tożsamości i dziedzictwa narodowego. Archeolog w służbie II Rzeczypospolitej

Katarzyna Stępień

Współczesna analiza materiałów archiwalnych w procesie projektowania i realizacji prac konserwatorskich, na przykładzie nieistniejącego kościoła p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Libuszy

(Przedstawiciel MPEC)

Działalność na rzecz ochrony dziedzictwa Miejskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej SA poprzez modernizację infrastruktury historycznego Krakowa i aglomeracji miejskiej

14.00 – 15.30 przerwa obiadowa

15.30 – Sesja 2, Nagrody SKZ, Laudacja książki Prof. Kamila Zeidlera,

16.00 – Referaty konferencyjne

1

Dominika Kuśnierz-Krupa, Kazimierz Kuśnierz

Problematyka ochrony historycznych układów urbanistycznych małych miast z terenu województwa małopolskiego

2

Monika Bogdanowska

Pomnik Historii. Podróż po mapie pamięci

3

Anna Mazur

Prawne aspekty restytucji dóbr kultury po I wojnie światowej. Krótka lekcja z przeszłości

4

Piotr Fiuk

Międzywojenne doświadczenia a proces odbudowy miast historycznych w Polsce po II wojnie światowej (1918-2018)

17.00 – 17.30 przerwa kawowa

5

Grzegorz Pieniądz

Prawo karne jako strażnik historii. Analiza kwestii zasadności implementacji prawa represyjnego w celu ochrony zabytków

6

Janusz Trupinda

„Konstytucja” odbudowy zamku w Malborku z 1961 r. – spojrzenie po latach

7

Żaneta Gwardzińska

Egzekwowanie nadzoru konserwatorskiego – prawo a praktyka

8

Mariusz Jackiewicz

Wzmocnienia konstrukcji ceglanych i betonowych z wykorzystaniem systemu FRCM (wykorzystanie włókien węglowych i tzw. PBO osadzonych w matrycy mineralnej)

18.30 – Podsumowanie i zamknięcie 1 dnia obrad

11 GRUDNIA 2018 (WTOREK)

09.30 – Sesja 3, Referaty programowe (c.d)

Bogumiła J. Rouba:

Potrzeba strukturyzacji wiedzy

Zbigniew Myczkowski:

Krajobraz kulturowy – fenomen integracji ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego

Jakub Lewicki

Rola konserwatora wojewódzkiego w ochronie zabytków wobec nowych wyzwań i zmian teorii konserwatorskich

Agata Niżnik Mucha

Metoda konstytucyjnej regulacji w przedmiocie ochrony dziedzictwa narodowego i jej konsekwencje prawne

Andrzej Kadłuczka:

Wieś i miasteczko polskie w Niepodległej i po 100 latach

Andrzej Siwek

Od ewidencji do ochrony zabytków – refleksje na temat stanu i perspektyw ochrony budownictwa drewnianego

Andrzej Koss

Pogotowie Konserwatorskie

Mariusz Jackiewicz

RUREGOLD- system FRMC wzmocnienia elementów konstrukcyjnych budowli zabytkowych

11.30 – przerwa kawowa

12.00 – Sesja 4, Referaty konferencyjne

9

Dominik Płaza

Muzeum w Zamku? Refleksje nad perspektywami rozwoju świadomości dziedzictwa w Muzeum Okręgowego w Sandomierzu

10

Tomasz Rogala

Trzy koncepcje rekonstrukcji Pawilonu pod Orłem w salonie ogrodowym pałacu Branickich w Białymstoku. Projekty, wybór, realizacje

11

Roman Marcinek

Wzgórze Kaim. O potrzebie ochrony miejsc wypartych z pamięci

12

Iwona Solisz

Dziedzictwo kulturowe wsi – między potrzebą a możliwościami ochrony

13

Witold Górny

Prawo ochrony dóbr kultury jako przestrzeń występowania zjawiska „pogranicza prawa”

14

Maria Działo

Domowe konserwacje skrzyni wianny – ratunek czy dewastacja?

15

Adam Turecki

Wiatrak w Studziankach k. Białegostoku świadectwem kilkusetletniej historii wykorzystywania energii odnawialnych w Polsce

16

Aleksander Pyrzyk

Ochrona dóbr kultury współczesnej jako narzędzie *de lege ferenda* w zróżnicowaniu prawnej ochrony zabytków

14.00 – przerwa obiadowa

16.00 – Sesja 5, Referaty konferencyjne

17

Anna Kulig, Małgorzata Hryniewicz

Doceńmy obecność dawnego detalu – urok ponad czasem, stylem i kontekstem

18

Maciej Prarat, Karolina Zimna-Kawecka

Sto lat ochrony konserwatorskiej kamienic mieszczańskich w Toruniu

19

Adam Kozieln

Sprawa zarządzania dziedzictwem kultury przez organy współczesnego samorządu terytorialnego – perspektywa administracyjno-prawna

20

Błażej Ciarkowski

Architektura powojennego modernizmu w Polsce jako część europejskiego dziedzictwa XX wiecnej architektury betonowej

21

Jerzy Wowczak

Muzeum Warszawy – współczesna restauracja powojennej rekonstrukcji zabytków

22

Tomasz Błyskosz

Zachowanie dziedzictwa dawnej Stoczni Gdańskiej – szanse i wyzwania w kontekście reprezentowanych wartości materialnych i niematerialnych miejsca

23

Aleksander Owerczuk

Architektura drewniana miast Podlasia – autentyzm i tożsamość

24

Jakub I. Gołębiewski

Ewolucja formy szczecińskich zabytków w okresie powojennym, oraz współczesne tendencje w procesie ich rewaloryzacji

18.30 – Podsumowanie i zamknięcie 2 dnia obrad

Rezerwa, przewidziana do prezentacji w ramach możliwości czasowych

25

Elżbieta Macander

Teraźniejszość dla przyszłości – głos w imieniu obumierających rzeźb

26

Krzysztof T. Kociolek

Ochrona dziedzictwa w aspekcie wymagań w zakresie bezpieczeństwa pożarowego

27

Paweł Mysza

Digitalizacja zasobów dziedzictwa kultury - wybrane zagadnienia

28

Maksymilian Szpyt

Zastosowanie komputerowej grafiki 3D do zachowania, odtwarzania i pozyskiwania informacji oraz wizerunku historycznie cennego obiektu architektury

29

Elżbieta Waszczyszyn

Ochrona zabytków architektury polskiej II połowy XX w. na przykładzie Szpitala Żeromskiego w dzielnicy Nowa Huta w Krakowie-rozwój przez kontynuację.

30

Agnieszka Defus

Wzmacnianie zabytkowych powierzchni historycznych wodorofosforanem diamentowym – nowa nadzieja na efektywną konserwację silnie zdegradowanych zapraw wapiennych

31

Filip Pawlus

Prawna Ochrona Zabytków nieruchomych i ich nazw

32

Emilia Chęć / Piotr Szkołut

Studium historyczne ogrodów użytkowych w obrębie założenia pałacowo- parkowego w Klemensowie

33

Renata Gubińska

Wielkopolskie pracownicze domy folwarczne – ochrona poprzez kontynuację

34

Agnieszka Krzemińska-Maciejko

XVII-wieczna chorągiew z klasztoru OO. Dominikanów w Gidlach. Oryginał, przekształcenia, koncepcja konserwacji.

35

Maciej Malczewski

Technologia wytwarzania listew falistych (niem. *Wellenleiste*) i listew płomienistych (niem. *Flammeleiste*), jako przykład odkrywanej na nowo, zapomnianej techniki zdobniczej.

36

Tatiana Misijuk

Inicjatywy społeczności lokalnej w ochronie cmentarzy wojennych z okresu I wojny światowej w okolicach Bielska Podlaskiego w kontekście działań podejmowanych przez miejscowe władze.

37

Piotr Owczarek

Nagrobki na cmentarzu tatarskim w Studziance – prace badawcze i konserwatorskie w latach 2017 - 2018

38

Halina Rutyna

Charakterystyka stanu dziedzictwa krajobrazowo-kulturowego uzdrowisk na obszarze województwa zachodniopomorskiego

39

Dorota Sikora

Wartości parków i ogrodów zabytkowych wobec nowych oczekiwań społecznych

40

Magdalena Sulima, Joanna Forster, Magdalena Jopa

Ślady przeszłości drewnianych domów we wsi Soce

41

Piotr Trójniel

Problem adaptacji architektury posynagogałnej na obszarze północno-wschodniej Polski

42

Marcin Tur

Poprawa komfortu środowiska wewnętrznego zabytkowych świątyń Białostocczyzny.

43

Jerzy Wowczak

Kombinat Sportowy „KORONA” – wzorcowy projekt epoki socrealizmu poddany rewaloryzacji

44

Marzena Woźny

Wpływ doświadczeń konserwatorów galicyjskich na kształtowanie konserwatorstwa archeologicznego II Rzeczypospolitej

UWAGA

Wyszczególnione w programie referaty konferencyjne zostały zakwalifikowane przez Komitet Naukowy i będą publikowane w Materiałach Konferencyjnych w formie abstraktów.

Po zakończeniu Konferencji Autorzy wybrani przez Komitet Naukowy abstraktów (wygłoszonych lub nie wygłoszonych) zostaną poproszeni o przygotowanie tekstów publikacji przewidzianych do druku w 2019 roku w Wiadomościach Konserwatorskich i Czasopiśmie Technicznym Politechniki Krakowskiej.

UPRZEJMIE ZAPRASZAMY

NASZYCH CZŁONKÓW I SYMPATYKÓW
NA SPOKANIE SKZ ODDZIAŁ KRAKÓW, KTÓRE ODBĘDZIE SIĘ

13 GRUDNIA (czwartek)
o godz. 16.00

W SALI NR 100 , ul. KANONICZA 1

W TRAKCIE SPOTKANIA DYSKUSJA POPRZEDZONA PRELEKCJĄ,
WYGŁOSZONĄ PRZEZ

ARCH. JERZEGO WOWCZAKA
NA TEMAT :

"ARCHITEKT W MUZEUM"
ROLA ARCHITEKTA W PROCESIE PROJEKTOWYM MUZEUM
W ŚWIETLE DZISIEJSZYCH PRAKTYK

 SERDECZNIE ZAPRASZAMY!

Muzeum Narodowe w Krakowie - Muzeum Dom Jana Matejki

oraz

Muzeum Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego

Towarzystwo Pracy Organicznej im. Hipolita Cegielskiego i Mirosława Dzielskiego

Fundacja Stanica Kresowa

ZAPRASZAJĄ

do udziału w dorocznej sesji okolicznościowej z okazji

Dnia Mistrzów Polskiej Pracy Organicznej

4 stycznia 2019, godz. 18:00

Muzeum Dom Jana Matejki

Kraków, ul. Floriańska 41

Celem spotkania jest zaprezentowanie rekomendacji włączenia do
tworzonego - pod auspicjami
Towarzystwa Pracy Organicznej im. H. Cegielskiego i M. Dzielskiego -
"Pocztu Mistrzów Polskiej Pracy Organicznej" wybitnych postaci kultury
narodowej:

JANA MATEJKI

JANA SAS ZUBRZYCKIEGO

JADWIGI Z ŁOBZOWA

Jan Matejko (1838-1893) - najwybitniejszy przedstawiciel polskiego nurtu malarstwa historycznego, kolekcjoner, profesor i wieloletni dyrektor Szkoły Sztuk Pięknych w Krakowie był również prekursorem konserwacji i ochrony zabytków, członkiem

wielu towarzystw i stowarzyszeń artystycznych, naukowych i społecznych. Jeden z najważniejszych twórców polskiej kultury pamięci czasów niewoli.

Jan Sas Zubrzycki (1860-1935) – architekt, profesor Politechniki Lwowskiej, autor kilkudziesięciu kościołów na terenie dawnej Galicji oraz ziemi świętokrzyskiej (w tym kościoła p.w. św. Józefa na Rynku Podgórskim w Krakowie). Badacz historii architektury i twórca myśli architektonicznej. Twórca wielu dzieł społecznych i uczestnik życia społecznego w różnych dziedzinach kultury; od sztuki ludowej, przez historiozofię, po wychowanie młodzieży.

Jadwiga z Łobzowa (1854-1916; właśc. Jadwiga z Sas Zubrzyckich Strokowa) – nauczycielka, poetka, twórczyni dzieł społecznych i animatorka życia społecznego; w szczególności współtworzyła ruch na rzecz oświaty kobiet wiejskich – była członkinią Zarządu Gł. Towarzystwa Szkoły Ludowej (wspólnie z Adamem Asnykiem założyła pierwszą czytelnię Towarzystwa). W 1951 roku wszystkie jej utwory zostały wycofane z polskich bibliotek i objęte cenzurą.

Rekomendacje przedstawiają:

Marta Kłak-Ambrożkiewicz – historyk sztuki, etnograf, kustosz Muzeum Narodowego w Krakowie, kierownik oddziału MNK – Muzeum Dom Matejki.

Jerzy Wowczak – architekt, doktor nauk humanistycznych, autor i współautor wielu projektów budynków użyteczności publicznej, założeń parkowych i planistycznych. Wraz z żoną Ewą prowadzi w Krakowie autorską pracownię architektoniczną.

Jan Musiał - literaturoznawca, doktor nauk humanistycznych, pedagog, wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu, w l. 1981-1988 wydawca wolnej prasy na Podkarpaciu, senator RP I i II kadencji.

IV DZIEŃ MISTRZÓW POLSKIEJ PRACY ORGANICZNEJ w Krakowie

6 stycznia 2019 roku ruch społeczny Pro Publico Bono obchodzi Dzień Mistrzów Polskiej Pracy Organicznej. Data obchodów związana jest z dniem urodzin Hipolita Cegielskiego, uznawanego przez tę społeczność za najwyższy wzór pracy organicznej w dziejach naszego narodu. Dziedzictwo Hipolita Cegielskiego stanowi fundament ideowy i inspirację dla działań twórczych podejmowanych w ramach Karty Solidarności – instytucji życia społecznego ustanowionej w roku 2009 w celu wspierania odradzania i rozwoju w Polsce kultury solidarności.

Dzień Mistrzów Polskiej Pracy Organicznej obchodzimy w Krakowie po raz czwarty – pierwszy raz w murach Muzeum Domu Jana Matejki, instytucji wyrosłej na gruncie dziedzictwa wybitnego współtwórcy polskiej kultury pamięci, artyści i organicznika. Wydarzeniem tym zamykamy także uroczyste obchody jubileuszu 120-lecia powstania Domu Jana Matejki, jako instytucji muzealnej,

które odbywały się w Krakowie w roku 2018. Organizatorzy, z powołanym do życia dwa lata temu Towarzystwem Pracy Organicznej imienia Hipolita Cegielskiego i Mirosława Dzielskiego na czele, poprzez inicjatywę Dnia Mistrzów Polskiej Pracy Organicznej starają się umacniać misję Krakowa, jako „stolicy polskiej pamięci i tożsamości”. Wskazywane są w ten sposób kolejne postaci, które w okresie najnowszych dziejów służyły Polsce, tworząc dzieła społeczne, wykorzystując w tym celu idee i metody właściwe tradycji pracy organicznej. Dlatego tworzony wg tej myśli „Poczet Mistrzów Polskiej Pracy Organicznej” – oprócz zasłużonych, XIX-wiecznych postaci wielkopolskich organiczników z Hipolitem Cegielskim na czele, wskazuje na postaci innych wybitnych Polek i Polaków, których twórcza aktywność intelektualna, artystyczna i społeczna istotnie wpłynęła na kształt naszej cywilizacji, a zwłaszcza na rozwój polskiej tożsamości republikańskiej.

Kontynuując podjęty cztery lata temu zwyczaj obchodów Dnia Mistrzów Pracy Organicznej, a w tym w szczególności inicjatywę tworzenia „**Pocztu Mistrzów Polskiej Pracy Organicznej**”, 4 stycznia 2019 roku o godzinie 18.00 w krakowskim oddziale Muzeum Narodowego – w Domu Jana Matejki, odbędzie się kolejna sesja poświęcona **dziedzictwu i tradycjom pracy organicznej, czyli społecznej pracy twórczej, której owocem są dzieła i instytucje wypełniające treścią pojęcie Rzeczypospolitej.**

Tegoroczna sesja dedykowana jest pamięci Jana Matejki, Jana Sas Zubrzyckiego oraz Jadwigi z Łobzowa, znakomitych twórców kultury narodowej, związanych z Krakowem, których praca na rzecz dobra wspólnego przyczyniła się do rozwoju i umocnienia polskiej tożsamości.

Organizatorami Sesji są:

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE- MUZEUM DOM JANA MATEJKI

TOWARZYSTWO PRACY ORGANICZNEJ IM.HIPOLITA CEGIELSKIEGO I MIROSLAWA DZIELSKIEGO

MUZEUM COLLEGIUM MAIUS UNIwersytetu Jagiellońskiego

FUNDACJA STANICA KRESOWA

*Symposium organizowane jest w ramach działalności **Karty Solidarności** i jest wydarzeniem w cyklu spotkań **IX DNI KULTURY SOLIDARNOŚCI**, które odbywają się pod hasłem: „Polski fenomen wolności”.*

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu

zaprasza
na 4. część cyklu prelekcji

*Czerpiąc przykłady z życia najlepszych.
Kościół rzymskokatolicki w Przemyślu
i na Podkarpaciu jako animator patriotyzmu,
kultury i nauki w XX wieku*

Program:

5 XI 2020 r. (czwartek)

ks. dr Marcin Kapłon, *Rola Kościoła rzymskokatolickiego w podtrzymywaniu
polskości w okresie stalinizmu*

6 XI 2020 r. (piątek)

dr Jerzy Wowczak, *Jan Sas-Zubrzycki (1860-1935) - obrońca historyzmu w sztuce,
nie tylko sakralnej*

6 XI 2020 r. (sobota)

mgr Oskar Ostafin, *Religijność maryjna na Podkarpaciu*

13 XI 2020 r. (piątek)

ks. mgr Marek Wojnarowski, *Premislia Christiana. Śladami św. Józefa Sebastiana Pelczara*

Prelekcje rozpoczynają się o godz. 17:00 w siedzibie Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu,
ul. Kościuszki 7, I piętro.

Informacje o zmianach w programie, związanych z pandemią koronawirusa SARS-CoV-2, będą publikowane na stronie internetowej TPN w
Przemyślu <http://www.tpn.przemysl.pl/> oraz profilu na portalu społecznościowym Facebook <https://www.facebook.com/TPNPrzemysl>

Prelekcje będą nagrywane oraz udostępnione na stronie internetowej TPN w Przemyślu <http://www.tpn.przemysl.pl/>

Wydarzenie dofinansowane z budżetu
Województwa Podkarpackiego.

fot. Piotr Michalski

„Będziemy rozmawiać o zieleni fortecznej, o podgórskich parkach, tych wyremontowanych i tych, które czeka remont lub rekonstrukcja. Będziemy tłumaczyć czym jest »czwarta przyroda«, i zastanawiać się, czy Podgórze jest miastem-ogrodem? O zielonym dziedzictwie Podgórze opowiedzą znakomite nazwiska” – zachęcają organizatorzy.

Program wydarzenia:

- godz. 10.30 – Powitanie publiczności i prelegentów – zastępca dyrektora Muzeum Krakowa Jacek Salwiński
- godz. 10.45 – „Podgórze – miasto ogród?” – dr Robert Gawel, Muzeum Podgórze/Muzeum Krakowa
- godz. 11.10 – „Czwarta przyroda w kamieniołomie Libana” – dr inż. arch. kraj. Kasper Jakubowski, Fundacja Dzieci w Naturę, pracownia Kwiaty i Badyle
- godz. 11.35 – „Park Wojciecha Bednarskiego. Interpretacja romantycznego parku i rewaloryzacja parku Jerzmanowskich w Prokocimiu” – dr Jerzy Wowczak
- godz. 12.00 – „Artysta i przestrzeń – sztuka w zielonym otoczeniu kościoła św. Józefa” – ks. Antoni Bednarz
- godz. 12.30 – przerwa
- godz. 13.00 – „Podgórskie, zielone po-światy. Zieleni krajobrazów inżynierskich” – dr inż. arch. Krzysztof Wielgus, dr hab. inż. arch. Jadwiga Środulska-Wielgus, Politechnika Krakowska, Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Komisja Architektury Militarnej
- godz. 13.25 – „Studia i refleksje metodologiczne zastosowań geodezyjno-kartograficznych dla celów rekonstrukcji założenia dworsko-parkowego w Woli Duchackiej” – dr Wojciech Przegon, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
- godz. 13.50 – „Wici Podgórze. Rośliny w architekturze secesyjnej miasta” – Jakub Jastrzębski, Muzeum Podgórze/Muzeum Krakowa
- godz. 14.30 – Kuratorskie, tematyczne oprowadzanie po wystawie „Zielone dziedzictwo Podgórze”.

Udział w sesji: stacjonarnie 20 osób (zapisy przez Centrum Obsługi Zwiedzających: tel. 12 426 50 60, e-mail: info@muzeumkrakowa.pl), a także dla wszystkich – online na profilu [Muzeum Podgórze na Facebooku](#).

9:00 - 10:50 SESJA PLENARNA | AULA

Moderator: dr Krzysztof Waszkowski
 9:00 - 9:30 **Otwarcie konferencji:** Jego Magnificencja Rektor dr hab. Robert Witodarczyk, prof. PPUZ
 9:30 - 9:50 prof. dr hab. inż. arch. Marek Kowicki (PPUZ w Nowym Targu)
Dach płaski w stylu zakopiańskim
 9:50 - 10:10 prof. dr hab. inż. arch. Zbigniew Żużiak (PAN)
Architektonika karpacciego osadnictwa a polityka regionalna
 10:10 - 10:30 prof. dr hab. inż. Andrzej Zebrowski (UP im. KEN)
Zagrożenia dla dóbr kultury u progu XXI wieku (wybrane aspekty)
 10:30 - 10:50 Dyskusja
10:50 - 11:10 Przerwa kawowa

Tożsamości kulturowe regionów karpaccich

CZŁOWIEK - JĘZYK - ARCHITEKTURA - SZTUKA - KRAJOBRAZ
 Konferencja naukowa - Nowy Targ 2021

PODHALANSKIEJ
 PAŃSTWOWEJ UCZELNI ZAWODOWEJ
 W NOWYM TARGU
20 LAT
 ZAWODOWEJ UCZELNI ZAWODOWEJ W NOWYM TARGU

NOWY TARG, 19 LISTOPADA 2021 R.

SEKCJA A | AULA

Moderator: dr Małgorzata Wesołowska
 11.10 - 11.30 dr inż. Ewa Mackoń-Iwaszko (KUL)
Rosliny Skalne Podhala - aspekt kulturowy
 11.30 - 11.50 dr Małgorzata Wesołowska, mgr Iwona Hodorowicz (PPUZ w Nowym Targu)
Drzewa i las w kulturze i wierzeniach górali
 11.50 - 12.10 dr hab. inż. Karol Plesniński, dr Krzysztof Miraj (PPUZ w Nowym Targu)
Rola rzek i potoków w gospodarce i kształtowaniu tożsamości kulturowej na Orawie, Podhalu, Spiszu i Ziemi Pieninskiej
 12.10 - 12.30 mgr inż. arch. Anna Jedrysko (PPUZ w Nowym Targu)
Siedliska i inicjatywne permakulturowe na terenach Karpat
 12.30 - 12.50 Dyskusja
12:50 - 13:50 Obiad

SEKCJA B | T. 1.37

Moderator: prof. dr hab. Stanisław Hodorowicz
 11.10 - 11.30 prof. dr hab. Stanisław Hodorowicz (PPUZ w Nowym Targu), dr Maciej Hodorowicz (PPUZ w Nowym Targu), mgr Iwona Hodorowicz (PPUZ w Nowym Targu),
O kilku cechach tożsamościowych górali Skalnego Podhala
 11.30 - 11.50 dr Wojciech Malik (PPUZ w Nowym Targu)
Język i problematyka tożsamości kulturowej
 11.50 - 12.10 dr Krzysztof Trochimuk (PPUZ w Nowym Targu)
Gwara podhalańska w przekładzie na język angielski
 12.10 - 12.30 dr Krzysztof Waśkowski (PPUZ w Nowym Targu)
Napisy hasłowe na sztachetach oddziałów Związku Podhalan w perspektywie lingwistycznej
 12.30 - 12.50 Dyskusja
12:50 - 13:50 Obiad

SEKCJA C | T. 1.39

Moderator: prof. dr hab. inż. arch. Krzysztof Bieda
 11.10 - 11.30 dr inż. arch. Małgorzata Meiges (PPUZ w Nowym Targu)
Formy dachów wyróżnikami kulturowymi regionów
 11.30 - 11.50 dr hab. inż. arch. Hubert Meiges (PPUZ w Nowym Targu)
Komplikacje w ochronie i kształtowaniu architektury regionalnej
 11.50 - 12.10 dr hab. Zbigniew Maczko (PPUZ w Nowym Targu)
Dwa nurty stylu zakopiańskiego w architekturze drewnianej
 12.10 - 12.30 dr Grzegorz Wnętrzak (Związek Podhalan)
Reforma administracyjna w 1999 roku - erozja dziedzictwa regionalnego zachodniej Małopolski na przykładzie Żywieckiego
 12.30 - 12.50 Dyskusja
12:50 - 13:50 Obiad

SEKCJA A | AULA

Moderator: dr Katarzyna Ceckarz
 13.50 - 14.10 dr Magdalena Kwiecińska (Muzeum Tatrzańskie)
Obiekty etnograficzne z południowych kresów II Rzeczypospolitej w zbiorach Muzeum Tatrzańskie
 14.10 - 14.30 mgr Patryk Rutkowski
Nowy Sącz stolica Podhala. Strój ludowy podstawą delimitacji ludności nigoralskiej w polskich Karpatach
 14.30 - 14.50 dr Elżbieta Piak (PPUZ w Nowym Targu)
Migracje międzykulturowe z Podhala - kapitał kulturowy wyjeżdżających
 14.50 - 15.10 Dyskusja
15:10 - 15:30 Przerwa kawowa

SEKCJA B | T. 1.37

Moderator: prof. dr hab. inż. arch. Zbigniew Żużiak
 13.50 - 14.10 prof. dr hab. Maria Flis, dr hab. Piotr Nowak, prof. UJ (UJ)
Garadiska tożsamość jako metajęzyk kształtująca tożsamość narodową
 14.10 - 14.30 prof. dr hab. Janusz Barański (UJ)
Współczesna tożsamość regionalna. Przypadek polskiego Spisza
 14.30 - 14.50 dr Natalia Maksymowicz-Miłoś (Uniwersytet Szczeciński)
Zagrożenia i strategie pielęgnowania tożsamości i kultury różnorodnych mieszkańców Podhala - analiza materiałów z terenu
 14.50 - 15.10 Dyskusja
15:10 - 15:30 Przerwa kawowa

SEKCJA C | T. 1.39

Moderator: dr hab. inż. arch. Krzysztof Skalski
 13.50 - 14.10 prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Böhm (PPUZ w Nowym Targu)
Styl Zakopiański versus zakopiańska satelita
 14.10 - 14.30 mgr inż. arch. Beata Bajon (PPUZ w Nowym Targu)
Kształtowanie nowoczesnej formy architektonicznej w krajobrazie górskim - wybrane zagadnienia
 14.30 - 14.50 mgr inż. arch. Agata Bentkowska (PPUZ w Nowym Targu)
Współczesna tożsamość architektoniczna Zakopanego
 14.50 - 15.10 Dyskusja
15:10 - 15:30 Przerwa kawowa

SEKCJA A | AULA

Moderator: dr Krzysztof Trochimuk
 15.30 - 15.50 mgr Agnieszka Gasińska-Giewont (TPN)
Wystawa Podhalanie. Współczesne świadectwa tożsamości.
 15.50 - 16.10 dr Katarzyna Ceckarz (PPUZ w Nowym Targu)
Podhalanie dla VIP-ów. Dziedzictwo kulturowe Podhala a turystyka w sektorze premium
 16.10 - 16.30 dr Dominik Borowski (PPUZ w Nowym Targu)
Elementy kultury podhalańskiej w reklamach piwa Harnaś
 16.30 - 16.50 dr hab. Maciej Rak, prof. UJ (UJ)
Kulturowy jako klucz do opisu tożsamości (na przykładzie Podhala)

SEKCJA B | T. 1.37

Moderator: dr inż. arch. Maria Ponikiewska-ArcT
 15.30 - 15.50 prof. inż. arch. Katarzyna Siewko-Drągosz (PPUZ w Nowym Targu)
Kolor w architekturze krynczy
 15.50 - 16.10 mgr Sylwia Bobak (PPUZ w Nowym Targu)
Nowe możliwości designu w kontekście regionów karpaccich
 16.10 - 16.30 dr Jerzy Gruzdczyński (PPUZ w Nowym Targu)
Motywy regionalne w sferze informacyjnej przestrzeni publicznej regionów karpaccich na przykładzie Podtatra
 16.30 - 16.50 mgr inż. arch. Małgorzata Mrugała
Tożsamość architektoniczna Podhala na przykładzie wzorców sztachód posterściłkich

SEKCJA C | T. 1.39

Moderator: dr hab. Agata Niemczyk
 15.30 - 15.50 dr hab. inż. arch. Krzysztof Skalski, prof. PPUZ (PPUZ w Nowym Targu)
Sensoryka a badania tożsamości kulturowej w architekturze
 15.50 - 16.10 dr Jerzy Wowczak
Realizacja Jana Sos-Zubrzyckiego w dwóch miastach Beskidu Małowskiego. Identyfikacja istotnego czynnika tożsamości regionalnej w krajobrazie Jordanowa i Myślenie
 16.10 - 16.30 mgr inż. arch. Tomasz Przek
Zakopane tożsamości. Analiza przestrzeni w oparciu o koncepcje Schuiza, Calhouna i Wei
 16.30 - 16.50 dr Piotr Fijałkowski (PPUZ w Nowym Targu)
Moje Slovensko. Hory e horské chaty na Slovensku

16.50 - 17.10 SESJA PODSUMOWUJĄCA | AULA: Dyskusja, podsumowanie konferencji i jej zakończenie

MAŁOPOLSKA
 Projekt zrealizowany przy wsparciu
 Finansowym Województwa Małopolskiego

Patronat: Związek Podhalan
 oddział Biały Dunajec

Współorganizator konferencji:
 Komisja Urbanistyki i Architektury
 Polskiej Akademii Nauk oddział w Krakowie

Wydarzenie pod patronatem Honorowym Rektora
 Podhalańskiej Państwowej Uczelni Zawodowej w Nowym Targu
 Podhalańska Państwowa
 Uczelnia Zawodowa
 w Nowym Targu

DEBATA. FUNKCJA I TREŚĆ. MODERNIZM I SOCREALIZM. ARCHITEKT JAN KRUG I JEGO DZIEŁO

Stowarzyszenie Architektów Polskich Oddział Kraków serdecznie zaprasza do udziału w debacie o polskiej architekturze na skraju modernizmu i socrealizmu, inspirowanej monografią „Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX wieku w twórczości Jana Kruga.” autorstwa dr. arch. Jerzego Wowczaka.

Jan Krug (1911-1988) to architekt, absolwent Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej (dyplom 1939). Działacz SARP, członek ZPAP, w latach 1949-1987 wykładowca i dziekan Wydziału Architektury Wnętrz (1955-1957) ASP w Krakowie. Projektant m.in. zespołu obiektów sportowych KS „Korona” w Podgórzu (1952), współautor (z Marianem Koniecznym) zwycięskiej pracy na pomnik Bohaterów Warszawy – „Warszawska Nike” (1959). Jeden z najbardziej twórczych i wszechstronnych architektów swojego pokolenia.

W debacie udział wezmą: autor monografii Jerzy Wowczak oraz znawcy architektury tego okresu Marcin Brataniec, Małgorzata Włodarczyk, Marcin Włodarczyk. Moderatorem debaty będzie Marta A. Urbańska.

Debate odbędzie się we czwartek 17 lutego 2022, o godz. 18:00, i będzie transmitowana online na Facebooku i platformie Zoom.

Uczestnictwo w formie online na platformie Zoom:

Temat: Jan Krug

Czas: 17 lut 2022 06:00 PM Warszawa

Dołącz Zoom do spotkania:

<https://us02web.zoom.us/j/86285480972?pwd=OFA4OFg0Vk1VK3FIR0x2UnNSdmEyQT09>

Identyfikator spotkania: 862 8548 0972

Kod dostępu: JK

POLSKA AKADEMIA NAUK ODDZIAŁ W KRAKOWIE
31-018 Kraków, ul. św. Jana 28
KOMISJA URBANISTYKI I ARCHITEKTURY
SEKCJA ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU

ZAPROSZENIE

Komisja Urbanistyki i Architektury Oddziału PAN w Krakowie uprzejmie zaprasza do wzięcia udziału w posiedzeniu naukowym SEKCJI ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU, które odbędzie się **15 czerwca 2022 (środa) o godz. 18.00** w Sali posiedzeń Oddziału przy ulicy św. Jana 28 w Krakowie, I piętro.

Porządek dzienny:

Dr n. hum., mgr inż. arch. Jerzy Wowczak

Krakowska Akademia im Andrzeja Frycza Modrzewskiego

***Krajobraz romantyczny. Plac przed Muzeum Narodowym
w Krakowie w świetle konkursów architektonicznych.***

- dyskusja

Sekretarz Naukowy Komisji
/-/ prof. dr hab. inż. Wojciech Przegon

Przewodniczący Komisji
/-/ prof. dr hab. inż. arch. Zbigniew Zuziak

Przewodniczący Sekcji Architektury Krajobrazu
KUia O/PAN w Krakowie
/-/ prof. dr hab. inż. arch. Zbigniew Myczkowski

OBCHODY MIĘDZYNARODOWEGO DNIA KRAJOBRAZU 2022 W MARKOWEJ

W RAMACH PROGRAMU
„MUZEUM W PRZESTRZENI MARKOWEJ”

SESJA PROGRAMOWA
STAŁEGO SEMINARIUM AKADEMIA GENIUS LOCI
„KRAJOBRAZ TERYTORIALNY I KULTUROWY MARKOWEJ”

24-25 PAŹDZIERNIKA 2022

24 PAŹDZIERNIKA

GODZ. 17.00 – 19.00
MUZEUM POLAKÓW RATUJĄCYCH ŻYDÓW

- KRAJOBRAZ KULTUROWY MARKOWEJ – PRZESŁANIE PROGRAMOWE | WALDEMAR BATAJ
- AKADEMIA SPRAWIEDLIWYCH – PRZEKAZ DZIEDZICTWA Z MARKOWEJ; PODPISANIE DEKLARACJI USTANAWIAJĄCEJ TOWARZYSTWO NAUROWE KULTURY PAMIĘCI I PRAW CZŁOWIEKA
- „DLACZEGO ETYKA?” – WYKŁAD | DR LEOPOLD ZBOGA
- ZWIEDZANIE MUZEUM POLAKÓW RATUJĄCYCH ŻYDÓW

25 PAŹDZIERNIKA

„W POSZUKIWANIU GENIUS LOCI MARKOWEJ”
– SEMINARIUM POSWIECONE ODCZYTYWANIU
KRAJOBRAZU I DZIEDZICTWA WSI MARKOWEJ

GODZ. 10.00 – 11.30
MUZEUM POLAKÓW RATUJĄCYCH ŻYDÓW

- KONFEDERACJA MUZEALNA NA RZECZ OCHRONY DZIEDZICTWA I TWORZENIA KULTURY PAMIĘCI W MARKOWEJ – PROGRAM: „MUZEUM W PRZESTRZENI MARKOWEJ” | MARCIN ŻOŁOBIS, ROMAN GRACZYK
- DZIEDZICTWO MARKOWEJ, JAKO OBJEKT ZBIOROWY „MUZEUM W PRZESTRZENI MARKOWEJ” – REFLEKSJA PROGRAMOWA W PERSPEKTYWIE DOKTRYNY „MUZEUM W PRZESTRZENI” | MICHAŁ KĘPSKI
- KOMENTARZE: MARIA RYZNAR-FOLTA, WALDEMAR BATAJ

GODZ. 12.00–14.00, PRZEJŚCIE Z MUZEUM POLAKÓW RATUJĄCYCH ŻYDÓW
DO MUZEUM WSI MARKOWA

- SPACER SEMINARIJNY PO MARKOWEJ; WIZYTA W MUZEUM WSI MARKOWA

GODZ. 15.00–17.00
MUZEUM POLAKÓW RATUJĄCYCH ŻYDÓW

- BUDYNEK I PRZESTRZEŃ EKSPOZYCYJNA MUZEUM POLAKÓW RATUJĄCYCH ŻYDÓW W KONTEKście KRAJOBRAZU TERYTORIALNEGO I KULTUROWEGO WSI MARKOWA | DR JERZY WÓWCZAK
- PANEŁ Z UDZIAŁEM PAWŁA JASKANISA, DR WIESŁAWA SKROBOTA, PAWŁA KRAUSA, WALDEMARA BATAJA

ORGANIZATORZY

MUZEUM POLAKÓW
RATUJĄCYCH ŻYDÓW
POD CZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ
IM. RODZINY ULMÓW
W MARKOWEJ

Towarzystwo Przyjaciół
Markowej

WSPÓŁORGANIZATOR

SKZ Oddział Krakowski

Jan Krug – architekt dwóch modernizmów – otwarty wykład dr inż. arch. Jerzego Wowczaka – Już jutro...

PUBLISHED DATE 2022-12-04

Akademickie Koło Studentów Ochrony Dóbr Kultury UJ zaprasza na ekspercki wykład wygłoszony przez dr inż. arch. Jerzego Wowczaka poruszający temat twórczości Jana Kruga – architekta, którego dorobek zajmuje istotną pozycję w dziejach polskiej architektury przełomu modernizmu i socrealizmu. Spotkanie odbędzie się 5 grudnia w IHS UJ w sali 40 o godzinie 19:15.

Jan Krug (1911-1988) – architekt, absolwent Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej (dyplom 1939). Działacz SARP, członek ZPAP, w latach 1949-1987 wykładowca i dziekan Wydziału Architektury Wnętrz (1955-1957) ASP w Krakowie. Projektant m.in. kombinatu sportowego KS „Korona” w Podgórzu (1952), współautor (z Marianem Koniecznym) zwycięskiej pracy na pomnik Bohaterów Warszawy – „Warszawska Nike” (1959). Jeden z najbardziej twórczych i wszechstronnych architektów swojego pokolenia.

dr inż. arch. Jerzy Wowczak – absolwent Politechniki Krakowskiej, wykładowca Krakowskiej Akademii im. Frycza Modrzejewskiego na katedrze Historii Architektury i Konserwacji Zabytków, prowadzi swoją własną pracownię projektową. Autor publikacji „Jan Sas-Zubrzycki. Architekt, historyk i teoretyk” i książki „Funkcja i treść. Dychotomie polskiej architektury XX wieku w twórczości Jana Kruga”.

POLSKA AKADEMIA NAUK
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

POLSKA AKADEMIA NAUK ODDZIAŁ W KRAKOWIE

31-018 Kraków, ul. św. Jana 28

**KOMISJA URBANISTYKI I ARCHITEKTURY
SEKCJA MORFOLOGII URBANISTYCZNEJ**

ZAPROSZENIE

SEKCJA MORFOLOGII URBANISTYCZNEJ Komisji Urbanistyki i Architektury Oddziału PAN w Krakowie uprzejmie zaprasza do wzięcia udziału w posiedzeniu naukowym, które odbędzie się **21 czerwca 2023 (środa) o godz. 18.30** w sali konferencyjnej Oddziału PAN w Krakowie przy ul. św. Jana 28, I p. (domofon: PREZYDIUM).

dr inż. arch. JERZY WOWCZAK

wyłosi referat

**"Powojenny rozwój Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie
w świetle dwóch planów Wacława Krzyżanowskiego"**

Sekretarz Naukowy KUiA
O/PAN w Krakowie

/-/ dr inż. arch. Miłosz Zieliński

Wiceprzewodniczący KUiA
O/PAN w Krakowie

/-/ prof. dr hab. inż. arch. Mateusz Gyurkovich

Przewodnicząca Sekcji
Morfologii Urbanistycznej

/-/ prof. dr hab. inż. arch. Anna Agata Kantarek

Odbudować, zmienić, zachować? Zamki w krajobrazie Polski

Konferencja, 7 – 8 listopada 2023 r.

Patronat honorowy sekretarza stanu w Ministerstwie
Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego
Konservatora Zabytków dr. Jarosława Sellina

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy
Instytut
Konservacji
Zabytków

7 listopada (wtorek)

08.20–09.00

Rejestracja/Bufet kawowy

09.00–09.30

Otwarcie konferencji

dr Michał Laszczkowski,
Dyrektor Narodowego Instytutu Konserwacji Zabytków

dr inż. Katarzyna Pałubska,
Dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

dr hab. Anna Sylwia Czyż,
Prezes Stowarzyszenia Historyków Sztuki

Jacek Rulewicz,
Prezes Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków

09.30–11.00

Panel: Polskie zmagania z odbudową ruin

Restauracja zamków w Malborku i na Wawelu – perspektywa porównawcza w kontekście kształtowania doktryny konserwatorskiej i przemian w ochronie zabytków

Ostatni, najważniejszy etap pruskiej restauracji zamku malborskiego (od 1882 r.) i podjęta w zbliżonym czasie restauracja zamku na Wawelu (po 1905 r.) były prowadzone w zasadzie do II wojny światowej, a w pewnym zakresie kontynuowane są do dziś. Zostały one podjęte w przełomowym okresie kształtowania się współczesnej doktryny konserwatorskiej, co znalazło swoje odzwierciedlenie w działaniach konserwatorskich prowadzonych na obu zamkach. W innych przypadkach natomiast podjęte działania wynikały z doświadczeń z tych prac wywiedzionych. Prowadzone równoległe dwie wielkie kampanie restauratorskie w jednych z największych w Europie zespołach zamkowych nie były do tej pory analizowane porównawczo. Taka perspektywa pozwoli ujrzeć omawiane już w literaturze przedmiotu zjawiska w nowym świetle, a także określić, w jakim stopniu doświadczenia płynące z restauracji obiektów jedynie częściowo zrujnowanych mogą być wykorzystane w refleksji nad problemem historycznych ruin zamkowych.

Dr Tomasz Ratajczak – historyk sztuki, adiunkt w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, prodziekan Wydziału Nauk o Sztuce UAM, członek Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków w Poznaniu, prezes Oddziału Poznańskiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Zajmuje się badaniami architektury od późnej starożytności do epoki renesansu ze szczególnym uwzględnieniem średniowiecznych zamków. Podejmuje również problematykę ochrony i konserwacji historycznych ruin. Autor kilkunastu publikacji naukowych oraz licznych popularnonaukowych.

Patronat honorowy sekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków dr. Jarosława Sellina

 Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

 Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków

7 listopada (wtorek)

Ruiny zamków w Polsce w okresie dwudziestolecia międzywojennego

Temat ukazany zostanie w kontekście ówczesnych uwarunkowań, które częściowo do tej pory zachowały swoją aktualność. Po scharakteryzowaniu zasobu, stanu zachowania i rozpoznania omawianej grupy zabytków przedstawione będą zasady postępowania przyjęte w ówczesnej teorii, a następnie praktyka działań podejmowanych na przykładach najbardziej reprezentatywnych. Omówione zostaną zarówno prace wykonane, jak i planowane, ale niezrealizowane. Podsumowanie zawierać będzie wnioski i próby oceny. Doświadczenia omawianego okresu mogą być cenne w analizie dzisiejszej sytuacji ochrony ruin zamkowych oraz szukaniu najlepszych rozwiązań.

Dr Paweł Dettloff – historyk sztuki, adiunkt w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk (Pracownia Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce). Absolwent Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Członek Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. Autor licznych publikacji naukowych i ekspertyz. W pracy badawczej zajmuje się zabytkową architekturą i sztukami plastycznymi oraz problematyką konserwatorską w aspekcie historycznym i współczesnym. Uczestnik międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych.

Odbudowa przestrzeni historycznej w Polsce po 1945 r. (architektura – konserwacja – polityka)

Przedmiotem wystąpienia będą poglądy środowiska konserwatorskiego na odbudowę zniszczonej wskutek doświadczeń wojny przestrzeni historycznej (z uwzględnieniem alternatywnych rozwiązań urbanistycznych, jak np. modernizacji przestrzeni miejskiej oraz zmiennych w czasie postaw społeczeństwa polskiego wobec odbudowy). W wystąpieniu zostanie przedstawiony również kontekst polityczny oraz ideologiczny odbudowy (w tym realizm socjalistyczny) oraz problematyka organizacji odbudowy.

Dr hab. Piotr Majewski, prof. ucz. – pracownik Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (Katedra Zarządzania Kulturą) oraz Instytutu Pamięi Narodowej (Biuro Badań Historycznych). Jego obszar zainteresowań to kultura i jej instytucje w Polsce po 1918 r. z uwzględnieniem problematyki zarządzania oraz kategorii polityki pamięci. W latach 2011–22 współautor koncepcji programowej oraz dyrektor Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Redaktor naczelny czasopisma „Muzealnictwo”. Autor m.in. książek „Wojna i kultura. Instytucje kultury polskiej w okupacyjnych realiach Generalnego Gubernatorstwa 1939–1945” (Warszawa 2005) oraz „Czas końca, czas początku. Architektura i urbanistyka Warszawy historycznej 1939–1956” (Warszawa 2018).
Kontakt: p.majewski@uksw.edu.pl

11.00–11.30

Przerwa kawowa

Patronat honorowy sekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków dr. Jarosława Sellina

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy
Instytut
Konserwacji
Zabytków

7 listopada (wtorek)

11.30–13.30

Panel: Doświadczenia z odbudową ruin w krajach sąsiednich – część I

Rozwój ochrony zabytków i restauracji zamków na Słowacji

Podczas wystąpienia zostanie przeanalizowany system ochrony zabytków i restauracja zamków na Słowacji od pierwszej połowy XIX w. do czasów współczesnych. Jednym z zagadnień będzie rozwój instytucjonalny oraz legislacyjny. Na przykładzie wybranych zamków przedstawiona zostanie praktyczna realizacja oraz formy restauracji zabytków, a także inicjatywy wolontarystyczne w zakresie odbudowy historycznych zamków.

Dr Gabriel Lukáč – absolwent prawa, etnologii i historii. Pracował w Muzeum Wschodniosłowackim w Koszycach jako administrator Zamku Spiskiego, w Muzeum Spiskim w Lewoczy jako archeolog, w Słowackim Instytucie Opieki nad Zabytkami w Bratysławie oraz w Centrum Lewocza (dziś Biuro Zabytków). Prowadził badania archeologiczne fortyfikacji miejskich w Bardejowie, Sabinowie, Lewoczy, na zamkach Spisz, Zborow, Czorstyn i innych średniowiecznych miastach i kościołach. Członek rady naukowej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie i Pienińskiego Parku Narodowego w Krościenku.

O rekonstrukcji ruin czeskich zamków

Podczas referatu zostaną zaprezentowane wybrane przykłady rekonstrukcji ruin zamków czeskich od XIX w. do czasów obecnych. Tego rodzaju architektura jest wartościowym źródłem historycznym, jej przekształcenie z zasady nie powinno być akceptowalne.

Dr Jiří Varhaník – specjalista z zakresu prawa budowlanego. W latach 1991–2011 stał na czele inspektoratu ds. zabytków w Ministerstwie Kultury. Członek rady redakcyjnej periodyków branżowych „Průzkumy památek”, „Dějiny staveb” oraz „Svorník”. Autor szeregu publikacji na temat średniowiecznej architektury oraz legislacji w obszarze ochrony zabytków.

Notatki o ochronie ruin morawskich

Zabytkowe ruiny posiadają specyficzną wartość, a ich efektywna ochrona jest złożonym zagadnieniem. W praktyce często spotykamy się z niezrozumieniem ich wartości, co prowadzi czasem do znaczących zniszczeń. Wystąpienie poruszy kwestię ochrony zabytkowych ruin, w szczególności zamków, na terytorium historycznych Moraw. Zostaną zaprezentowane wybrane przykłady z okresu od XIX do XXI w., na podstawie których pokazana zostanie różnica w podejściu oraz wpływ interwencji na wartość ruin.

Dr Radim Vrla – od 1987 r. pracownik wielu instytucji zajmujących się ochroną zabytków. W 2009 r. dołączył do zespołu Narodowego Instytutu Zabytków (Národní památkový ústav), delegatury w Kroměříżu, gdzie pracuje do dzisiaj. Zajmuje się głównie badaniami i dokumentacją zabytków. Jego zainteresowania skupiają się przede wszystkim na ruinach zamków, poszerzaniu wiedzy o nich oraz ich ochronie.

Patronat honorowy sekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków dr. Jarosława Sellina

 Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

 Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków

7 listopada (wtorek)

Rekonstrukcja ruin zamkowych w Niemczech z perspektywy ochrony zabytków oraz kwestia restauracji pałacu w Sztynorcie

W Niemczech podejście do rekonstrukcji zabytku, którego oryginalna część zachowała się w niewielkim stopniu, wygląda obecnie zupełnie inaczej niż po wojnie i jeszcze w początkach XXI w. Im mniejsza jest zachowana część obiektu przeznaczanego do rekonstrukcji, tym większa jest chęć podjęcia prac. Wystąpienie ma na celu przedstawienie rozwoju podejścia do rekonstrukcji zamków w Niemczech, poruszone zostaną również aktualne zagadnienia związane z pałacem w Sztynorcie.

Dr Peter Schabe – historyk sztuki, od 1992 r. jako pracownik Deutsche Stiftung Denkmalschutz (Niemieckiej Fundacji Ochrony Zabytków) był odpowiedzialny za pozyskiwanie funduszy na projekty w Bawarii i Berlinie. Dyrektor zarządzający Deutsch-Polnische Stiftung (Niemiecko-Polską Fundacją Ochrony Zabytków Kultury) oraz wiceprezes i dyrektor zarządzający Fundacji Senta-Weygandt w Görlitz, która została powołana w 2017 r. Były asystent założyciela Deutsche Stiftung Denkmalschutz – prof. Gottfrieda Kiesowa.

13.30–14.30

Lunch

14.30–15.40

Panel: Doświadczenia z odbudową ruin w krajach sąsiednich – część II

Wybrane rekonstrukcje zamków na Litwie i Białorusi – w poszukiwaniu formy, tożsamości czy „nowego” krajobrazu?

Podczas wystąpienia przedstawione zostaną rekonstrukcje wybranych zamków na Litwie i Białorusi od pierwszych polskich inicjatyw z lat 1929–1939 na zamku w Trokach oraz na zamku w Wilnie, po 1955 r. kiedy prace w Trokach kontynuowano i objęły one także zamek na półwyspie. Prace podjęto również na zamku w Kownie, a na Białorusi rozpoczęto prace na zamku w Lidzie, po 1990 r. w Nieświeżu, Mirze, na Starym Zamku w Grodnie, w Holszanach, Krewie, a na Litwie na Dolnym Zamku w Wilnie, w Kłajpedzie i ponownie w Kownie.

Łukasz Malczewski – absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, specjalizujący się w karnoprawnych aspektach ochrony zabytków, inicjator działań z zakresu ochrony zabytków i architektury modernistycznej II RP. Publikował w „Gazecie Wyborczej” i „Spotkaniach z Zabytkami”. Założyciel platformy wymiany informacji z zakresu problematyki kastelologicznej – forum Zamki w Polsce. Z ramienia dawnego Ministerstwa Kultury i Sztuki delegowany do zespołu, który prowadził na Białorusi rozpoznanie stanu prac prowadzonych na Starym Zamku w Grodnie.

Patronat honorowy sekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków dr. Jarosława Sellina

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy
Instytut
Konserwacji
Zabytków

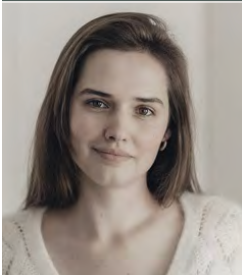
7 listopada (wtorek)

Zamki w stanie ruiny w Ukrainie Zachodniej oraz przykłady ich rewitalizacji

Wystąpienie będzie analizą stanu zamków Ukrainy. Omówiony zostanie ich obecny stan techniczny, kierunki ich zachowania i restauracji, a także prezentacja koncepcji rewitalizacji zamków w formie ruiny. Jako przykłady posłużą zamki w Ostrozi, Pnevi, Pomoryanakh, Zhovkvi i Medzhybozhi.

Kałyna Gawryliw – absolwentka Politechniki Lwowskiej oraz Politechniki Lubelskiej. W latach 2017–2018 pracowała jako architekt w prywatnej pracowni architektonicznej. Od 2018 r. studentka studiów doktoranckich na Wydziale Architektury i Restauracji Politechniki Lwowskiej. Pracuje nad pracą naukową na temat rewitalizacji zamków znajdujących się w stanie ruiny.

Dr Włodzimierz Herycz – absolwent ekonomii, architekt. Starszy pracownik naukowy Lwowskiej Narodowej Galerii Sztuki. Pracownik organów władzy różnych poziomów, wykładowca szkół wyższych w Zamościu i Lublinie, w latach 2007–2018 dyrektor Rezerwatu historyczno-architektonicznego w Żółkwi. Autor około pięćdziesięciu prac naukowych w dziedzinie zarządzania, ochrony dziedzictwa oraz historii. Nagrodzony odznaczeniami państwowymi w Polsce i Ukrainie.

15.40–16.10

Archiwa wizualne a odbudowa zamków w Polsce. Zarys problematyki

Odbudowa czy też restauracja zabytków architektury obronno-rezydencjonalnej wiąże się z rozlicznymi zagadnieniami natury naukowo-badawczej oraz konserwatorskiej. Jednym z bardziej istotnych, a niekiedy zaniebywanych elementów procesu odbudowy winno być zebranie możliwie pełnej ikonografii danego obiektu, a także materiałów inwentaryzacyjnych i dokumentacyjnych, pozwalających z jednej strony zapoznać się z przemianami obiektu na przestrzeni dziejów, z drugiej zaś niosących szereg istotnych informacji o pierwotnym detalu, układzie i rozplanowaniu budowli, które mogą być niezwykle istotne podczas dalszych prac przy zabytku. W referacie zaprezentowane zostaną najważniejsze rodzaje wizualnych archiwaliów, mogące mieć znaczenie w procesie odbudowy zamków. Autor zaprezentuje także praktyczne znaczenie wymienianych wyżej materiałów archiwalnych na przykładzie kilku realizacji tego typu przedsięwzięć z ostatniego dwudziestolecia.

Dr Piotr Lasek – doktor nauk humanistycznych, historyk sztuki, adiunkt w Instytucie Sztuki Państwowej Akademii Nauk, kierownik Zbiorów Fotografii i Rysunków Pomiarowych. Zakres jego badań obejmuje architekturę rezydencjonalną Europy późnego średniowiecza i wczesnej nowożytności oraz ochronę i inwentaryzację zabytków architektury w Polsce.

7 listopada (wtorek)

16.10–17.40

Przedstawienie projektu rekomendacji dotyczących odbudowy ruin zamkowych: prezentacja i dyskusja

Jerzy Szałygin – absolwent etnografii ze specjalizacją muzealniczo-konserwatorską na Uniwersytecie Warszawskim (1987 r.). Od początku pracy zawodowej związany z ochroną zabytków w Polsce. Wieleletni wykładowca akademicki studiów dziennych i podyplomowych, działacz społecznych organizacji oraz fundacji zajmujących się ochroną zabytków w Polsce. Uczestnik prac międzynarodowych komisji konserwatorskich ds. rewitalizacji i konserwacji zabytków, koordynator i realizator ponad pięćdziesięciu projektów badawczych i konserwatorskich związanych z ochroną polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą, propagator ochrony drewnianej architektury w Polsce i za granicą, otwockiego stylu budowania oraz osadnictwa na prawie holenderskim. Autor pięciu książek oraz ponad dwustu artykułów, opracowań i dokumentacji z dziedziny ochrony i popularyzacji zabytków.

Dr inż. arch. Krzysztof Wielgus – absolwent i pracownik naukowo-badawczy (adiunkt) Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki. Stopień doktora uzyskał w 1997 r. Współpracował również z Muzeum Lotnictwa Polskiego. Członek Komitetu Kopca Kościuszki, Komisji Architektury Militarnej Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS, Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa i Fundacji im. Tadeusza Kościuszki. Autor licznych studiów, publikacji, prac badawczych i koncepcyjno-projektowych, w których zajmował się zespołami fortecznymi w Polsce i za granicą oraz obszarami związanymi z historycznymi funkcjami komunikacyjnym i przemysłowymi, jak lotniska i szybowiska. Autor kompleksowych dokumentacji, które umożliwiły stworzenie koncepcji ochrony i konserwacji wielu tego rodzaju zabytków. Pracując pro bono, przyczynił się do ratowania i odnowy kolejnych sześciu dzieł obronnych Twierdzy Kraków. Jest współautorem Karty Ochrony Fortyfikacji PKN ICOMOS oraz zaleceń Generalnego Konserwatora Zabytków dla służb konserwatorskich w zakresie zabytków fortyfikacji. W szczególności zajmuje się problematyką form niepełnych w zabytkach architektury obronnej – uzupełnieniami niebędącymi ściśle pojętą rekonstrukcją: rekompozycją, formami aluzyjnymi i fantomowymi.

20.00

Zamkowe spotkanie po godzinach

Patronat honorowy sekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków dr. Jarosława Sellina

 Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

 Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków

8 listopada (środa)

09.00–11.00

Panel: Czy jesteśmy gotowi do odbudowy?

Zabytek w ruinie czy trwała ruina?

Podejmując temat ochrony historycznych ruin, należy nie tylko dokładnie określić stan zachowania zabytku, ale wskazać również jego status prawny, który ma niemały wpływ na późniejszą ochronę oryginalnej substancji. Przykłady odbudowanych, względnie zachowanych bez zmian historycznych ruin, wskazują na dużą dowolność w postępowaniu z zabytkiem, który przetrwał fragmentarycznie, niemniej dalej pozostaje ważną częścią materialnego zasobu kulturowego kraju. Jednoznaczne kryteria ochrony zabytkowych ruin powinny być częścią obowiązującego systemu prawnego, dotyczącego zabytków.

Dr Małgorzata Gwiazdowska – absolwentka historii sztuki na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu i podyplomowych studiów w zakresie rewaloryzacji staromiejskich zespołów zabytkowych na Politechnice Warszawskiej. W latach 1996–2018 Miejski Konserwator Zabytków w Szczecinie. Autorka około sześćdziesięciu artykułów dotyczących zabytkowej architektury Szczecina i Pomorza Zachodniego. Rozprawę doktorską poświęciła ochronie i konserwacji zabytków Szczecina po 1945 r. Od 2012 r. w ICOMOS-Polska oraz w Jury Konkursu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zabytek Zadbany”.

Krajobraz z ruiną – dylematy postrzegania i ochrony

Ruina, jako postać budowli historycznej, była przedmiotem zainteresowania od wieków – podobnie jak jej postrzeganie jako składnika krajobrazu. Postrzeganie i ocena roli ruin w krajobrazie zmienia się w perspektywie czasu i ewolucji kultury. Zatem w rozważaniach o uwarunkowaniach działań konserwatorskich nie może zabraknąć spojrzenia krajobrazowego, gdyż zarówno ekspozycja obiektów, jak i charakter ich otoczenia, odgrywają rolę w formułowaniu koncepcji i wyznaczaniu celów interwencji lub ochrony.

Dr Andrzej Siwek – historyk sztuki, pracownik Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Specjalizuje się w zagadnieniach ochrony dóbr kultury. Doktor nauk technicznych w dziedzinie urbanistyka i architektura, w specjalności architektura krajobrazu. Łączy doświadczenia z pracy w służbie ochrony zabytków z rozważaniami doktrynalnymi na temat podstaw systemu ochrony zabytków. Autor ponad stu pięćdziesięciu publikacji, współautor dokumentów programowych i zarządnych dla parków kulturowych, pomników historii i dóbr światowego dziedzictwa UNESCO.

Patronat honorowy sekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków dr. Jarosława Sellina

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy
Instytut
Konserwacji
Zabytków

8 listopada (środa)

Nauczanie historii architektury na uniwersytetach, politechnikach i w akademiach

Celem wystąpienia jest przyjrzenie się programom studiów uniwersyteckich i politechnicznych w Polsce w zakresie nauczania historii architektury. Wykształcenie studentów – przyszłych praktyków, pracowników różnorodnych urzędów i instytucji – jest kluczowe dla właściwych decyzji w zakresie ochrony dawnej architektury, ale też podejmowania odbudowy gmachów o różnorodnym charakterze i przeznaczeniu. W dobie nieistniejących nawet minimalnych wytycznych ministerialnych, w obliczu bardzo szeroko zakreślonych efektów kształcenia, które dają możliwość jednostkowego kształtowania tego samego kierunku w różnych placówkach prowadzących studia, kwestia nauczania historii architektury przestała być sprawą oczywistą. Tymczasem bez obeznanych z dziejami architektury, dobrze orientujących się także w detalu i materiale architektonicznym pracowników biur architektonicznych i konserwatorskich, ale też bez historyków sztuki, którzy wraz z praktykami – architektami i grafikami – są w stanie opracować modelową formę danego gmachu, idea odbudowy zawsze skazana jest na porażkę.

Dr hab. Anna Sylwia Czyż, prof. ucz. – pracuje w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, gdzie kieruje Katedrą Sztuki Nowożytniej. Jej badania koncentrują się wokół sztuki Wielkiego Księstwa Litewskiego, a w szczególności fundacji artystycznych, architektury sakralnej i rezydencjonalnej Wilna. Zajmuje się także cmentarzami i plastyką sepulkralną XIX w., szczególnie klasycystyczną, co stanowi pokłosie prac inwentaryzacyjnych, które współprowadzi z ramienia IHS UKSW, nad nekropoliami znajdującymi się na wschodnich obszarach dawnej Rzeczypospolitej. Prace dokumentacyjne polskiego dziedzictwa sakralnego prowadzi także w Stanach Zjednoczonych, zajmując się tzw. Polish Cathedrals.

Poszukiwanie nowych funkcji dla ruin zamków na przykładzie Kazimierza Dolnego i Janowca nad Wisłą – w kontekście harmonijnego powiązania formy trwałej ruiny z nowymi przestrzeniami użytkowymi

Pozostałości zamków w Kazimierzu Dolnym i Janowcu mają bogatą historię przekształceń – rozpoznaną m.in. na podstawie badań archeologiczno-architektonicznych. Rewaloryzacja ruin w Kazimierzu Dolnym z przystosowaniem do celów turystycznych została już przeprowadzona, lecz obecnie wymaga utrzymania trwałości wykonanych po 2012 r. zabiegów konserwatorskich. Aktualnie trwają prace projektowe nad przystosowaniem ruin zamku w Janowcu do celów muzealno-turystycznych. Prowadzone są z zamiarem wprowadzenia neutralnych, współczesnych form, dzięki czemu powstanie możliwość stworzenia uzasadnionych ekonomicznie przestrzeni użytkowych. W wystąpieniu poruszone zostaną także kwestie doktrynalnego podejścia do odbudowy zabytków.

Dr Dariusz Kopcowski – od trzydziestu pięciu lat działa czynnie zawodowo w służbie ochrony zabytków. Od 2016 r. pełni funkcję Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Jest absolwentem Instytutu Historii Sztuki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz Podyplomowego Studium Konserwacji Zabytków Urbanistyki i Architektury na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. W lutym 2013 r. obronił rozprawę doktorską na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej. Dzięki jego zaangażowaniu powodzeniem zakończyły się prace konserwatorskie przy wielu zabytkach na terenie Lubelszczyzny. Od 1992 r. – przewodniczy Lubelskiemu Oddziałowi Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków.

8 listopada (środa)

11.00–11.30

Przerwa kawowa

11.30–13.00

Panel: Warunki brzegowe odbudowy - część I

Czy analogia może być podstawą do fizycznej „rekonstrukcji” historycznej budowli lub jej części?

Bardzo często w procesie konserwacji i restauracji zamków mamy do czynienia z obiektami, których historyczna dokumentacja i ikonografia są bardzo skromne lub nie ma ich w ogóle. Często też zachowane relikty nie pozwalają nam „odgadnąć” pierwotnej formy budowli. W takich wypadkach dla wyobrażenia sobie, jak obiekt mógł wyglądać, posługujemy się analogiami do podobnych budowli. Czy jednak takie podobieństwa mogą nam służyć do fizycznego rekonstruowania budynku? Referat ma na przykładzie wybranych obiektów zobrazować niebezpieczeństwa płynące ze stosowania analogii w procesie projektowym w zabytkach.

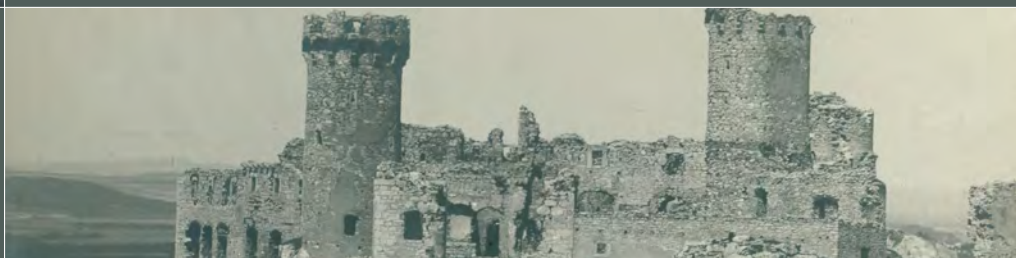
Dr inż. arch. Wojciech Wólkowski – pracownik naukowy Zakładu Architektury Polskiej Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Autor opracowań badawczych i publikacji dotyczących dziejów budowlanych obiektów zabytkowych, m.in. zamków, pałaców i kościołów. Czynny również jako projektant zajmujący się m.in. zabytkową architekturą w tym zamkami.

Prace przedprojektowe i ich wpływ na projekt odbudowy zabytku – na przykładzie zamków w Płoninie i Świnach

Wszelkie prace czy też czynności, które pozwalają lepiej poznać obiekt zabytkowy przed rozpoczęciem prac budowlanych, są niezmiernie cenne. Dostarczają informacji o jego rozwoju, przebudowach, wystroju czy też historii i właścicielach. Ich zakres jest oczywiście zależny od obiektu – jego stanu zachowania czy też materiału z jakiego został zbudowany. Podczas wystąpienia zostaną przedstawione działania podjęte podczas prac przy zamkach w Płoninie i Świnach i ich wpływ na ostateczny kształt projektu.

Dr inż. arch. Piotr Błoniewski – architekt, historyk architektury, specjalista z zakresu badań, projektowania i ochrony obiektów zabytkowych. Absolwent Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej na specjalności Ochrona Zabytków. Związany z pracami i badaniami obiektów obronnych i rezydencjonalnych głównie na Dolnym Śląsku. Prowadzi lub współprowadzi prace przy szeregu obiektów zabytkowych, takich jak m.in. zamek w Płoninie, zamek Świny, zamek Gryf w Proszówce czy zamek Grodziec. Od 2010 r. prowadzi własne biuro projektowe specjalizujące się w pracach przy obiektach zabytkowych.

Patronat honorowy sekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków dr. Jarosława Sellina

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków

8 listopada (środa)

Badania otoczenia zamku i ograniczenia w jego odtworzeniu

Otoczenie zamku z reguły jest wrażliwsze na zmiany niż sam obiekt. Ten – porzucony przez właścicieli, zdemolowany w trakcie działań wojennych – może jeszcze przez wieki trwać zamieniając się w ruinę stopniowo. Zmiany w jego okolicy zachodzą szybciej. Kiedy wygasną regulacje chroniące otoczenie, np. ze względów militarnych, w bezpośrednie sąsiedztwo wkracza zabudowa, komunikacja, cały czas następuje też sukcesja roślinna. Gdy próbujemy wrócić do stanu pierwotnego, na przeszkodzie często stają nam ci historyczni intruzi. Jak ważyć racje ochrony? Referat ma być próbą odpowiedzi na te pytania.

Roman Marcinek – ukończył historię na Uniwersytecie Jagiellońskim. W latach 1984–1985 i 1987–1991 starszy archiwista w Oddziale Staropolskim Archiwum Państwowego w Krakowie. W latach 1992–2022 pracownik krakowskiego oddziału Ośrodka Dokumentacji Zabytków (a później jego instytucjonalnych następców), w latach 2000–2007 dyrektor placówki. Od 2022 r. roku pracuje w Narodowym Instytucie Konserwacji Zabytków. Rzeczoznawca Ministra Kultury i Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków. Od 1994 r. do 2007 r. redaktor naczelny „Tek Krakowskich”, periodyku wyróżnionego w 1998 r. nagrodą Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków i Generalnego Konserwatora Zabytków. Odznaczony złotą odznaką „Za opiekę nad zabytkami”, medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” i „Zasłużony dla Małopolski” oraz srebrnym Krzyżem Zasługi. W 2020 r. został uhonorowany Nagrodą im. Gerarda Ciołka za zasługi dla ochrony krajobrazu kulturowego.

8 listopada (środa)

13.00–14.00

Lunch

14.00–16.10

Panel: Warunki brzegowe odbudowy – część II

Prace projektowe w obiekcie zabytkowym. Refleksje praktyka

Ugruntowana praktyka w zakresie projektów przebudów obiektów zabytkowych wprowadza podział dokumentacji na fazy wstępne, obejmujące badania historyczne, archeologiczne, architektoniczne i opracowanie projektu budowlanego i wykonawczego. Faza badawcza ma prowadzić do sformułowania wytycznych konserwatorskich. Wytyczne te ograniczają decyzje projektowe w zakresie programu użytkowego oraz rozwiązań inżynierskich. Z tego powodu częścią integralną badań powinna być ocena wartości zinventaryzowanych elementów zabytkowych. Wystąpienie ilustruje wagę problemu na przykładzie wybranego przypadku projektowego.

Dr inż. arch. Jerzy Wowczak – adiunkt w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Rzeczoznawca Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków. Autor i współautor kilkudziesięciu zrealizowanych projektów obiektów użyteczności publicznej, przebudowy zabytkowych przestrzeni w historycznych centrach miast, opracowań planistycznych. Laureat konkursów architektonicznych. Autor kilkunastu artykułów i dwóch monografii naukowych na temat historii architektury, szczególnie przełomu XIX i XX w.

Wybrane przykłady metod ochrony zabytków ujętych w rejestrze jako ruina

Podczas wystąpienia zaprezentowane zostaną działania konserwatorskie z okresu ostatnich kilkudziesięciu lat. Omówione przykłady opierać się będą na bezpośrednim doświadczeniu autora wystąpienia jako rzeczoznawcy i projektanta. Dotyczyć będą odbudowy lub częściowej odbudowy zrujnowanych obiektów objętych ochroną konserwatorską, podane zostaną przykłady działań ograniczonych do zabezpieczeń technicznych i konserwatorskich istniejącej, zachowanej struktury zabytku w formie ruiny. Zostaną one przeanalizowane na tle zgodności zrealizowanych programów budowlano-konserwatorskich z obowiązującymi standardami konserwacji zabytków określonymi m.in. w takich dokumentach jak Karta Ateńska, Karta Wenecka, Karta Krakowska i inne.

Dr inż. Stanisław Karczmarczyk – w 1965 r. ukończył studia na Wydziale Budownictwa Lądowego Politechniki Krakowskiej. Od 1965 r. do 2006 r. pracował w Katedrze Konstrukcji Budowlanych, a następnie w Zakładzie Konstrukcji Budowlanych na Wydziale Architektury macierzystej uczelni. W 1977 r. uzyskał tytuł doktora nauk technicznych. W okresie 1982–2006 pełnił funkcję kierownika Zakładu Konstrukcji Budowlanych na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej. W latach 1994–1999 statyk Miasta Krakowa. W 1988 r. przez okres jednego semestru prowadził zajęcia na Wydziale Architektury HAB w Weimarze. W 1989 r. został zatrudniony jako gościnny wykładowca na Wydziale Architektury w Muenster. Pracę dydaktyczną łączył z bardzo aktywną pracą zawodową w formie prac umownych Politechniki Krakowskiej. Autor ponad stu pięćdziesięciu publikacji z zakresu ochrony zabytków i współczesnych konstrukcji budowlanych. W tym ponad dwudziestu publikacji zagranicznych. Laureat nagrody im. prof. Wacława Żenczykowskiego oraz statuetki Herkulesa czasopisma „Builder”.

Patronat honorowy sekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków dr. Jarosława Sellina

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy
Instytut
Konserwacji
Zabytków

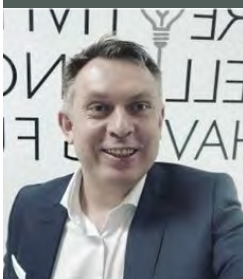

8 listopada (środa)

Nowe materiały i technologie budowlane w konserwacji i odbudowie ruin

Rynek budowlany rozwija się bardzo dynamicznie, a niektóre materiały i technologie, które od lat posiadają zastosowanie w szeroko rozumianym przemyśle, można wykorzystać interdyscyplinarnie. Konserwację zabytków – jako dyscyplinę ugruntowaną technologiami tradycyjnymi – czeka w najbliższym czasie istotna zmiana doktrynalna i technologiczna.

Dr hab. inż. arch. Marcin Furtak, prof. ucz. – kierownik Małopolskiego Laboratorium Budownictwa Energooszczędnego (MLBE) na Wydziale Inżynierii Lądowej Politechniki Krakowskiej. W pracy naukowej i dydaktycznej jego zainteresowania dotyczą budownictwa energooszczędnego i ekologicznie zrównoważonego, idei smart city, mikroklimatu wnętrz i jakości środowiska mieszkaniowego. Autor projektów ponad stu pięćdziesięciu nowych budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej, a także projektów konserwatorskich, urbanistycznych, krajobrazowych i mostowych. Wielokrotnie laureat w konkursach architektonicznych i budowlanych. Za swoją dotychczasową pracę został nagrodzony m.in. brązowym Medalem za Długoletnią Służbę, odznaczeniem „Honoris Gratia” za zasługi dla miasta Krakowa, brązowym Krzyżem Zasługi oraz honorową odznaką „Za zasługi dla budownictwa”. W 2017 r. otrzymał nagrodę Ministra Infrastruktury za najlepszą pracę habilitacyjną w dziedzinie architektury i budownictwa, a książka pt. „COP. Centralny Okręg Przemysłowy 1936-1939. Architektura i urbanistyka” została uznana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego drugą najważniejszą książką architektoniczną roku.

Odbiór zamkowych ruin i zaangażowanie społeczne w ich utrzymanie na przykładzie wybranych inicjatyw we Francji i Wielkiej Brytanii

Opieka nad zamkowymi ruinami i ich zachowanie mają znaczenie i wpływ na społeczeństwo. Oczwistymi odbiorcami prowadzonych na nich działań są lokalne społeczności, które funkcjonują w ich otoczeniu. Adresatami tych aktywności są także turyści, którzy chętnie odwiedzają zabytki „opowiadające” historię. W obu przypadkach istotne jest właściwe rozumienie i interpretacja zamków, które często w postaci utrwalonych historycznie ruin, przetrwały wiele pokoleń i w tej formie stały się integralną częścią krajobrazu.

Dr Przemysław Nocuń – archeolog, nauczyciel akademicki w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od lat zaangażowany w działania na rzecz zabytków – zwłaszcza w badania, ochronę, konserwację i muzealizację ruin zamków w Polsce i zagranicą (m.in. w Chudowie koło Gliwic). Kierownik interdyscyplinarnych badań XIV-wiecznej wieży książęcej w Siedlęcinie koło Jeleniej Góry (z unikalnymi polichromiami z legendą o Lancelocie z Jeziora); współpracownik International National Trusts Organisation, REMPART (we Francji). Członek ICOMOS-Polska.

16.10–16.40

Przerwa kawowa

16.40–18.10

Prezentacja projektu rekomendacji dotyczących odbudowy ruin zamkowych – dyskusja

Jerzy Szałygin i dr inż. arch. Krzysztof Wielgus

18.10

Zakończenie obrad

Patronat honorowy sekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków dr. Jarosława Sellina

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków

Inne istotne informacje dotyczące kariery zawodowej oraz odbytego stażu naukowego.

Początki mojej działalności związane są z zatrudnieniem w biurach projektów w Brandenburgu w Federalnej Republice Niemiec, gdzie byłem delegowany z przedsiębiorstwa BRA-PLAN Brandenburgskie Przedsiębiorstwo Architektury i Inżynierii Budowlanej sp. z o.o., Częstochowa, ul. Dekabrystów 41. W polsko-niemieckim zespole projektowym opracowywaliśmy: projekt techniczny wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej wysokiej intensywności w Brandenburgu; projekt techniczny przebudowy budynków służby zdrowia dla potrzeb ośrodka pomocy społecznej, projekt techniczny adaptacji historycznych budynków mieszkalnych. Zaznajamialiśmy się z praktyką projektową, procesem inwestycyjnym w czasie wzmożonego ruchu inwestycyjnego związanego z połączeniem państw niemieckich po zburzeniu Muru Berlińskiego. Szczególnie ważne było poznanie obowiązujących norm i ograniczeń prawa lokalnego w odniesieniu do zasad zabudowy.

Zgoła odmiennych kulturowo doświadczeń ale porównywalnych merytorycznie przysporzył mi wcześniejszy epizod zawodowy - praca na kontrakcie w biurze projektów w Symferopolu na Krymie w ówczesnym Związku Radzieckim. W zespole polskich i rosyjskich projektantów, na kontrakcie podpisanym przez moje macierzyste biuro projektów, Biuro Rozwoju Krakowa z przedsiębiorstwem państwowym Budimex, projektowaliśmy i nadzorowaliśmy budowę trudnego, czterogwiazdkowego kompleksu hotelowego na terenach sejsmicznych. Praca w Symferopolu pod kierunkiem doświadczonych polskich architektów i konstruktorów dała mi podstawy zawodowe.

Doświadczenia te zaowocowały pierwszymi sukcesami po powrocie do kraju, kiedy w czteroosobowym zespole architektów (Marek Dormus, Zbigniew Hudzik, Ewa Wowczak, Jerzy Wowczak) wygraliśmy konkurs na przebudowę śródmieścia Sosnowca. Efektem była realizacja skomplikowanego założenia urbanistycznego i komunikacyjnego w historycznym centrum miasta. W Sosnowcu zaprojektowaliśmy przebicie komunikacyjne pod główną arterią i zabytkowym budynkiem dworca PKP łączące historyczne centrum miasta z współczesną dzielnicą mieszkaniową, plac – forum, cztery budynki o funkcji komercyjnej i użyteczności publicznej, podziemny pasaż handlowy i najtrudniejszą z punktu widzenia konstrukcyjnego – kondygnację podziemną zabytkowego dworca PKP, wykonaną w technologii jet-grouting, co w tamtym czasie było znaczącym osiągnięciem inżynierskim.

To doświadczenie miało swoją kontynuację w późniejszych projektach przebudowy historycznych centrów miejskich realizowanych razem z żoną Ewą Wowczak w ramach prowadzonej przez nas Autorskiej Pracowni Projektowej. (Myślenice, krakowskie Podgórze, Gostynin, Rzeszów, Paczków, Krynica Zdrój).

Znaczącym osiągnięciem naszej pracowni jest projekt i realizacja parkingów podziemnych na Placu na Groblach w Krakowie. Inwestycja bardzo odpowiedzialna ze względu na uwarunkowania konserwatorskie, geologiczne, przyrodnicze, konstrukcyjne, była prowadzona przy gwałtownych protestach społecznych. Wysiłek projektanta został dostrzeżony, za tą realizację otrzymałem pierwszą w historii nagrodę Małopolskiej Izby Inżynierów Budownictwa tytuł Inżyniera Roku 2010. Po tym doświadczeniu projektowym występowałem na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa w roli eksperta przy ocenie dokumentacji projektowej szeregu trudnych obiektów użyteczności publicznej, w tym stadionu piłkarskiego KS Cracovia. W tym nurcie inżynierskim mieści się praca w Collegium Medicum

Uniwersytetu Jagiellońskiego gdzie w latach 2015 r. - 2019 r. byłem zatrudniony na stanowisku specjalisty przy realizacji Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie. W zakresie moich obowiązków była m.in. weryfikacja projektów budowlanych, wykonawczych i nadzór nad prowadzeniem inwestycji pn. „Budowa Szpitala Uniwersyteckiego Collegium Medicum UJ”, przy ul. Jakubowskiego w Krakowie. Pracując w ramach zespołu specjalistów nadzorowałem proces projektowy i realizacyjny największej placówki medycznej w Polsce, ze względu na rozbudowany program medyczny unikatowej w Europie.

Począwszy od 1997 r. wraz żoną, w ramach Autorskiej Pracowni Projektowej projektujemy obiekty dydaktyczne dla szkolnictwa wyższego. Są to audytoria, siedziby wydziałów uczelni, budynki laboratoryjne. W 2000 r. za projekt siedziby Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie uzyskaliśmy nagrodę krakowskiego oddziału SARP - Projekt roku. Inne zrealizowane obiekty tej grupy to: rozbudowa Wydziału Zarządzania AGH, Budynek Wydziału Inżynierii Materiałowej i Ceramiki AGH, który został dostrzeżony przez krytyków i uzyskał Nagrodę Specjalną Kapituły w konkursie architektonicznym „Kraków mój dom”.

Od 2000 r. zajmujemy się w ramach prowadzonej pracowni projektowej planowaniem przestrzennym. W naszej pracowni powstało ponad 20 studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wybrane z nich prezentujemy poniżej. Podsumowaniem tych doświadczeń jest opracowanie planów ochrony dla dwóch parków kulturowych w Zakopanem i Krakowie.

Jestem współautorem razem z profesorem dr hab. inż. arch. Zbigniewem Myczkowskim opracowań studialnych, analitycznych i projektów zabytkowych założeń parkowych. Są to studia krajobrazowe dla zagospodarowania otoczenia konwentów oo. Bernardynów w Rzeszowie i Leżajsku, projekt rewaloryzacji ogrodów królewskich w Wilanowie, projekty parków i ogrodów zabytkowych w: Krzyżtoporze, Chróstniku, Podzamczu Chęcińskim. Samodzielnie opracowałem założenia parkowe w Leżajsku, Parku Wojciecha Bednarskiego w Krakowie, Parku Włókniarzy w Bielsku Białej. Zaprojektowałem również ogrody i parki współczesne w historycznym otoczeniu w Rzeszowie i Wiśniczu Nowym.

Największym osiągnięciem zawodowym jest uzyskanie nagrody w Międzynarodowym Konkursie Architektonicznym UIA: Medal of Excellence in the Category Refurbished existing or Historical Buildings w Konkursie UIA 2020/2021 Friendly and Inclusive Spaces Awards, którą otrzymałem razem z Ewą Wowczak za projekt i realizację Muzeum Warszawy. Jestem też współprojektantem czterech zrealizowanych budynków muzealnych: Muzeum II Wojny Światowej w Krakowie (Fabryka Oscara Schindlera), Muzeum Podgórze, Adaptacji dawnej ujeżdżalni dla potrzeb muzeum powozów w Łańcucie, oraz Muzeum Warszawy. Za ten ostatni obiekt oprócz nagrody w konkursie międzynarodowym uzyskaliśmy także Nagrodę Prezydenta Warszawy za najlepszą rewaloryzację obiektu zabytkowego w r. 2018 i Nagrodę w kategorii obiekt zabytkowy „Lider Dostępności” TUP i Stowarzyszenie „Integracja”. W 2023 r. zakończyliśmy projekt Muzeum Getta Warszawskiego, który obecnie jest w fazie realizacji. To projekt skomplikowanego, obiektu muzealnego o wymownie monumentalnym charakterze, który obejmuje adaptację dwóch budynków zabytkowych.

Pokłosiem doświadczeń projektowych jest moja aktywność na forum Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków (SKZ), Stowarzyszenia Architektów Polskich (SARP), a także Małopolskiej Izby Inżynierów Budownictwa (MIIB), gdzie w latach 2014-2018 byłem jedynym architektem w Zespole ds. Rzecznawców – statutowym organie Izby. Jestem też członkiem Małopolskiej Okręgowej Izby Architektów.

Prowadzenie projektów w różnych zespołach, liczne realizacje, również pokonkursowe na zlecenie instytucji publicznych, w rygorach Prawa zamówień publicznych, skutkowałe doświadczeniem zawodowym, które upoważnia do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Od 2009 prowadzę na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych KAFM zajęcia z planowania przestrzennego, od 2021 z konserwacji zabytków. Jestem promotorem prac magisterskich o tematyce konserwatorskiej.

W 2023 r. odbyłem staż naukowy na Wydziale Inżynierii Lądowej i Gospodarki Zasobami Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie. Staż wiąże się z moimi badaniami naukowymi nad rozwojem Krakowa i architekturą XX w. Rozwój przestrzenny i architektura Akademia Górniczo-Hutniczej nie były jeszcze objęte badaniami naukowymi. Podczas gdy teren AGH znajduje się w centrum aglomeracji Krakowa i jego zainwestowanie wiąże się zarówno z rozwojem miasta po 1910 r. (Wielki Kraków) jak i przemianami gospodarczymi i ustrojowymi po II wojnie światowej. AGH to miejsce ważnych dla współczesnej architektury i urbanistyki realizacji takich jak: gmach główny Wacława Krzyżanowskiego, zespół socrealistycznych obiektów z lat 50. Zbigniewa Olszakowskiego, Miasteczko Studenckie z lat 60. Tomasa Mańkowskiego, budynek Wydziału Ceramiki z lat 70. Wojciecha Bulińskiego Powstają następne obiekty, również interesujące ze względu na ich wyraz architektoniczny. Zabudowa i urbanistyka AGH są przedmiotem dalszych badań, które mam nadzieję, zaowocują opracowaniem monograficznym.

Podsumowanie

Podjęmowane przeze mnie tematy badawcze z zakresu historii architektonicznej myśli teoretycznej, konserwacji zabytków, urbanistyki, uwarunkowań prawnych i społecznych działalności architekta, są podparte praktyką zawodową. Badania naukowe, które prowadzę skupiają się na zależnościach pomiędzy współczesną architekturą a historycznymi doktrynami architektonicznymi, ze szczególnym naciskiem na kierunki narracyjne. Badania te skonfrontowane ze współczesnymi uwarunkowaniami prawnymi i technicznymi w dziedzinie konserwacji zabytków prowadzą do syntezy teorii konserwacji zabytków, architektury krajobrazu i planowania przestrzennego. Aktywność naukowa i praktyka projektowa uzupełniają się wzajemnie.